

NIEUWSBRIEF • RECHTSPRAAK EUROPA

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:

(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

Inhoud.....	1
Leeswijzer.....	4
Deel I – Rechtspraak.....	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten.....	5
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers.....	6
Artificiële intelligentie.....	12
Asiel, migratie en Unieburgerschap.....	12
Belastingen.....	18
Belastingen, accijns.....	20
Belastingen, btw.....	20
Belastingen, douane en tariefindeling.....	28
Belastingen, vennootschapsbelasting.....	28
Brexit.....	30
Civiel.....	30
Consumenten.....	32
COVID-19.....	34
Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek.....	35
Diensten, elektronische communicatiediensten.....	37
Digitale markt, social media en ICT.....	39
Discriminatie.....	41

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVR).

Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Roel Andrea, Jos Beckers, Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Stella van Gennip, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Charlotte Roseboom, Chris Sillen, Nynke Veenstra en Bonita van Vliet.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVR), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

EHRM – algemeen	42
Eigendomsrecht.....	42
Energiemarkt	44
Erfrecht en erfbelasting	45
Europese subsidies	45
Euthanasie.....	46
Familieleven en familierecht.....	47
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	47
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering	49
Godsdienstvrijheid	51
Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen	53
Handel en anti-dumping	54
IE - Intellectuele eigendom	54
Insolventie.....	59
Institutioneel	59
IPR.....	59
Kwekersrecht.....	62
Landbouw en visserij.....	62
LHBT.....	64
Luchtvaart.....	64
Mededinging	66
Medische nalatigheid.....	68
Milieu, natuur, duurzame energie.....	68
Nationaliteit.....	70
Ne bis in idem.....	70
Oekraïne	71
Onderwijs.....	71
Overlevering en uitlevering.....	72
Prejudiciële procedure HvJ.....	76
Privacy en persoonsgegevens	76
Procesrecht en recht op eerlijk proces	82
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht.....	84
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht	84
Rechtsbeginselen EU	87
Rechtsstaat en rechterlijke macht	87
Recht op leven.....	88
Rijbewijs.....	89
Staatssteun.....	90

Strafrecht	91
Syriëganger	92
Terrorisme en witwassen.....	93
Toegang tot documenten.....	93
Vennootschappen.....	94
Verkiezingen en kiesrecht	95
Vervoer en reizen	95
Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid	98
Vrijheid van vereniging	100
Deel II – Algemeen	101
Cursus en opleiding.....	101
Nieuwsbrieven	103
NL zaken bij het HvJEU.....	105
NL prejudiciële verwijzingen.....	105
NL zaken bij het EHRM	106
Verzoeken Protocol no. 16 EVRM.....	106

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is op ECER verwijst de link naar de verwijzingsuitspraak op curia indien beschikbaar of naar algemene website van ECER. In dat laatste geval is de uitspraak voorzien van *.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-437/21 – Liberty Lines – Italië – ECLI:EU:C:2022:794 – geen conclusie – arrest

Aanbesteding zeevervoersdiensten – Gunning – Vrij verkeer van diensten – Mededinging

Verordening (EEG) nr. 3577/1992. Verordening (EG) nr. 1370/2007. Richtlijn 2014/25/EU. Beroep tot nietigverklaring van het besluit waarbij het verwerende ministerie, bij het verstrijken van zijn overeenkomst met verzoekster, de in die overeenkomst geregelde zeevervoersdienst aan een andere onderneming heeft gund, zonder daartoe een aanbesteding uit te schrijven.

De rechter vraagt of een wetsbepaling die ten gunste van één onderneming een bijzonder of exclusief recht op de exploitatie van zeevervoersdiensten creëert, verenigbaar is met het EU-recht, met name de beginselen van vrij verkeer van diensten en maximale openstelling voor mededinging in het kader van openbare aanbestedingen van diensten.

Hof: Verordening (EEG) nr. 3577/92 en in het bijzonder artikel 1, lid 1, en artikel 4, lid 1, ervan, verzet zich tegen een nationale regeling die zeevervoerdiensten gelijkstelt met spoorvervoerdiensten, wanneer dat tot gevolg heeft dat de dienst in kwestie wordt onttrokken aan de regels inzake overheidsopdrachten die erop van toepassing zijn.

GERECHT EU – ARREST – 5 oktober 2022 – zaak T-761/20 – European Dynamics Luxembourg/ECB – ECLI:EU:T:2022:606 – arrest

Uitsluiting van de aanbestedingsprocedure – Abnormaal lage offerte – Niet-naleving communicatieregels – Misbruik van bevoegdheid – Niet-contractuele aansprakelijkheid

Besluit ECB/2016/2. Met haar beroep vordert verzoekster, European Dynamics Luxembourg SA op grond van artikel 263 VWEU, nietigverklaring van, ten eerste, het besluit van het Comité voor overheidsopdrachten van de Europese Centrale Bank (ECB) van 1 oktober 2020 houdende uitsluiting van de offertes die zij heeft ingediend voor de drie percelen in het kader van de aanbesteding voor het verrichten van diensten of werken voor het functioneren van IT-applicaties, ten tweede, het besluit van de toezichthoudende autoriteit van de ECB van 9 december 2020 en, ten derde, alle latere daarmee samenhangende besluiten van de ECB; voorts vordert zij, op grond van artikel 268 VWEU, vergoeding van de schade die zij door deze uitsluiting heeft geleden.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 4 juli 2022 (ECER 6.10.2022) – C-471/22 – Agentsia „Patna infrastructura“

Aanbesteding – Financiële correctie – Geldigheid besluit Europese Commissie

Verordening (EU) nr. 1303/2013. Verordening (EG) nr. 1083/2006. Richtlijn 2004/18/EG. Verzoekster, het Bulgaarse agentschap voor Wegeninfrastructuur heeft beroep ingesteld tegen een besluit van het hoofd van de beheersautoriteit van het operationele programma „Vervoer“ 2007 – 2013. Met het bestreden besluit werd verzoekster een financiële correctie van een in 2012 gegunde opdracht opgelegd. De opdracht werd gefinancierd via een subsidie in het kader van het operationele programma „Vervoer“ 2007 – 2013.

De vraag is o.a. of het besluit van de Europese Commissie van 27 juli 2021, tot gedeeltelijke intrekking van de bijdrage van het Cohesiefonds aan het operationele programma „Vervoer“ 2007 – 2013 in het kader van de doelstelling „Convergentie“ in Bulgarije geldig is, gelet op de vereisten inzake de rechtsgrondslag, de motivering, de volledigheid en de objectiviteit van het verrichte onderzoek.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Slowakije – 22 juli 2022 (ECER 7.10.2022) – [C-547/22](#) – [INGSTEEL](#)

Openbare aanbesteding – Uitsluiting – Schade voor verlies van een kans om winst te maken

Richtlijn 2007/66/EG. Vordering tot vergoeding van schade die is veroorzaakt door de vaststelling van een onrechtmatig besluit tot uitsluiting van een inschrijver van een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht, waarbij de berokkende schade volgens de gelaedeerde bestaat in de uitgebleven mogelijkheid om door de uitvoering van de opdracht winst te maken.

De vraag is o.a. of de praktijk van een nationale rechterlijke instantie die moet oordelen over een geding betreffende een vordering tot vergoeding van schade die is berokkend aan een inschrijver die op onrechtmatige wijze is uitgesloten van een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht waarbij de toekenning van een vergoeding voor het verlies van een kans (loss of opportunity) wordt geweigerd, verenigbaar is met het Unierecht.

NOOT – bij HvJ 15 september 2022, [C-669/20](#), [Veridos](#)

EU-Hof: aanbestedende dienst die vermoedt dat er sprake is van abnormaal lage inschrijving moet dit verifiëren ([ECER](#))

OVERIG

Europese Commissie botst met Nederland over toekomst spoornet ([Europa-nu](#))

De Europese Commissie beschuldigt Nederland van het schenden van Europese regels. Het kabinet wil het gebruik van het Nederlandse spoor niet openbaar aanbesteden, maar vanaf 2025 wederom onderhands gunnen aan de Nederlandse Spoorwegen (NS). De Commissie stelt dat dit niet zomaar mag.

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

EHRM – ARREST – 11 oktober 2022 - [Grote Kamer](#) - [Beeler t. Zwitserland](#) – [persbericht](#) - [arrest](#) - [78630/12](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1011JUD007863012](#)

Discriminatie en privé- en gezinsleven - Verschil in duur tussen uitkering voor weduwnaars en uitkering voor weduwen is ongeoorloofd onderscheid

Artikel 14 EVRM. Klager ontving een weduwnaarspensioen nadat zijn vrouw was overleden toen hun kinderen vier en één jaar oud waren. Toen de jongste dochter meerderjarig werd, eindigde het weduwnaarspensioen van klager.

EHRM: Klager had zijn baan opgezegd na de dood van zijn vrouw om voltijds voor zijn dochters te zorgen. De manier waarop het dagelijks leven van het gezin werd georganiseerd was gebaseerd op de aanwezigheid van het weduwnaarspensioen. De moeilijke situatie van de klager, toen hij na zestien jaar op 57-jarige leeftijd moest terugkeren naar de banenmarkt, was het gevolg van de beslissing die hij jaren eerder in het belang van het gezin had gemaakt en mogelijk was vanwege het weduwnaarspensioen.

Weduwen behouden hun uitkering, ook nadat hun kinderen meerderjarig worden. De uitkering van klager hield dus op alleen omdat hij een man is. De beoordelingsmarge voor rechtvaardiging van verschillende behandeling op grond van sekse is beperkt. De lidstaat stelt dat de verschillende behandeling is gebaseerd op de sociale realiteit dat mannen doorgaans hun echtgenote financieel onderhouden, met name wanneer zij kinderen heeft. Het hof benadrukt dat verwijzingen naar tradities, algemene aannames of heersende sociale opvattingen onvoldoende zijn om onderscheid op grond van sekse te rechtvaardigen.

Er is geen reden om aan te nemen dat het voor klager makkelijker zou zijn om opnieuw werk te vinden dan voor een vrouw in een vergelijkbare situatie, of dat de beëindiging van zijn uitkering op hem een minder grote impact zou hebben dan op een weduwe. Schending van artikel 14 in samenhang met artikel 8 EVRM.

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-344/20 – S.C.R.L. – België – ECLI:EU:C:2022:774 – persbericht – conclusie – arrest

Godsdienstvrijheid – Islamitische hoofddoek – Neutraliteitsbeleid - Werknemer – Gelijke behandeling arbeid en beroep

Samenvatting onder: Godsdienstvrijheid

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-713/20 – Raad van bestuur van de Sociale verzekeringbank – Nederland – Centrale Raad van Beroep – ECLI:EU:C:2022:782 – conclusie – arrest

Sociale zekerheid - Uitzendarbeid - Tussenperiodes - AOW - Werkstaat of woonstaat

Verordening (EG) nr. 883/2004. X, Nederlands staatsburger, is in 2012 naar Duitsland verhuisd. Zij heeft nooit in Duitsland gewerkt, maar heeft vanaf 2013 met tussenpozen via een uitzendbureau werkzaamheden in Nederland verricht. Tijdens de perioden tussen de verschillende dienstbetrekkingen – uiteenlopend van 6 dagen tot 5 maanden – is X ingeschreven gebleven bij meerdere Nederlandse uitzendbureaus, heeft zij in Nederland vrijwilligerswerk verricht en heeft zij voor een minimale vergoeding werkzaamheden verricht in het huishouden van haar zoon. Op die manier heeft zij echter slechts 82 % van haar volledige AOW-pensioen opgebouwd omdat X werd geacht alleen verzekerd te zijn voor de AOW in de perioden dat zij in Nederland daadwerkelijk als uitzendkracht werkzaam was. X heeft bezwaar gemaakt en de SVB verzocht om de perioden tussen de verschillende werkzaamheden die zij op grond van de uitzendovereenkomst heeft verricht als verzekerde perioden voor de AOW aan te merken. De rechtbank Amsterdam heeft deze vordering toegewezen. De SVB heeft hoger beroep ingesteld bij de Centrale Raad van Beroep. Y woont met zijn gezin in Polen en heeft sinds 2007, met enkele onderbrekingen, in Nederland gewerkt op basis van meerdere arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd met een uitzendbureau.

Is op een uitzendkracht die woont in een andere lidstaat dan die waarin hij gewoonlijk zijn werkzaamheden verricht, in de tussenliggende perioden waarin hij geen werkzaamheden verricht en geen arbeidsovereenkomst van kracht is, de wet van de werkstaat als bedoeld in artikel 11, lid 3, onder a), van verordening nr. 883/2004 van toepassing, of de wet van de woonstaat als bedoeld in artikel 11, lid 3, onder e), van die verordening?

Hof: Artikel 11, lid 3, onder a) en e), van verordening (EG) nr. 883/2004 moet aldus worden uitgelegd dat een persoon die in een lidstaat woont en via een in een andere lidstaat gevestigd uitzendbureau uitzendopdrachten verricht op het grondgebied van die andere lidstaat, gedurende de perioden tussen die uitzendopdrachten onderworpen is aan de nationale wetgeving van de lidstaat waar hij woont wanneer de arbeidsverhouding krachtens de uitzendovereenkomst gedurende die tussenliggende perioden wordt beëindigd.

- E** In perioden tussen uitzendklussen geldt wetgeving woonstaat voor uitzendkrachten. (VN-Vandaag-2022/2498)
- E** EU-Hof: in tussenliggende perioden zonder arbeidsverhouding is de sociale-zekerheidswetgeving van de woonstaat van toepassing op uitzendkrachten (ECER)

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-199/21 – Finanzamt Österreich – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2022:789 – conclusie – arrest

Kinderbijslag – Ouderdomspensioen - Woonstaat - Pensioenstaat

Verordening (EG) nr. 883/2004. Verordening (EG) nr. 987/2009. De Oostenrijkse belastingdienst vordert van verzoeker restitutie van de kinderbijslag voor de periode van januari - augustus 2013 voor diens meerderjarige kind. Verzoeker is Pool van geboorte en oefent sinds 1989 in Oostenrijk een beroepswerkzaamheid uit. Aanvankelijk werkte hij telkens drie weken in Oostenrijk en verbleef hij vervolgens één week bij zijn gezin in Polen. Vanaf 1992 was hij enkel nog bij gelegenheid in Polen. Sinds 2001 heeft hij de Oostenrijkse nationaliteit en heeft hij zijn enige woonplaats in Oostenrijk. Zijn echtgenote en zijn dochter wonen in Polen en hebben de Poolse nationaliteit. Sinds juli 2011 zijn verzoeker en zijn Poolse vrouw gescheiden. Sinds november 2011 ontvangt verzoeker zowel in Oostenrijk als in Polen een ouderdomspensioen. Dat is de reden waarom de verwerende instantie de Oostenrijkse kinderbijslag en het kinderaftrekbedrag terugvordert. Aangezien verzoeker in Polen een pensioen ontvangt, is Oostenrijk vanuit Unierechtelijk oogpunt niet bevoegd en is ook de verplichting tot betaling van een aanvullende toeslag overeenkomstig artikel 68, lid 2 van verordening 883/2004 niet van toepassing. De vragen hebben betrekking op Oostenrijk als woonstaat/pensioenstaat en de voorwaarden voor het ontvangen van bijslagen.

Hof: Artikel 67, tweede volzin, van verordening (EG) nr. 883/2004 moet aldus worden uitgelegd dat een persoon die in twee lidstaten een pensioen ontvangt, recht heeft op gezinsbijslag overeenkomstig de wetgeving van die twee lidstaten. Wanneer de ontvangst van die bijslag in een van die lidstaten krachtens de nationale wetgeving is uitgesloten, gelden de in artikel 68, leden 1 en 2, van deze verordening bedoelde prioriteitsregels niet.

Artikel 60, lid 1, derde volzin, van verordening (EG) nr. 987/2009 moet aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationale regeling volgens welke gezinsuitkeringen kunnen worden teruggevorderd die, omdat de ouder die krachtens die regeling gerechtigd is om gezinsuitkeringen aan te vragen dit recht niet heeft uitgeoefend, zijn toegekend aan de andere ouder, wiens aanvraag door het bevoegde orgaan overeenkomstig deze bepaling in aanmerking is genomen en die alle financiële kosten voor het onderhoud van het kind draagt.

E Terugvordering Oostenrijkse gezinsuitkeringen in strijd met EU-recht ([VN-Vandaag-2022/2499](#))

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-604/20 – ROI Land Investments – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:807 – conclusie – arrest

Vordering tot betaling achterstallig loon - Patronaatsverklaring – Begrip ‚werkgever’ – Begrip ‚beroepsactiviteiten’ – Voorwaarden voor toepassing van de nationale bevoegdheidsregels

Samenvatting onder: [IPR](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 13 oktober 2022 – zaak C-477/21 – MÁV-START – Hongarije – ECLI:EU:C:2022:778 – conclusie

Arbeidstijd - Dagelijkse en wekelijkse rusttijd - Ruimere nationale regeling

Richtlijn 2003/88/EG. Verzoeker is als treinmachinist in dienst van verweerster. Maakt de dagelijkse rusttijd van de richtlijn deel uit van de wekelijkse rusttijd, of moet dagelijkse rusttijd onafhankelijk van wekelijkse rusttijd of vakantie worden toegekend, ook als een CAO daar niet in voorziet? Moet de minimale dagelijkse rusttijd worden gehandhaafd wanneer die wordt onderbroken door de opname van wekelijkse rusttijd of vakantie? Zo ja, moet dagelijkse rusttijd worden toegekend vóór de wekelijkse rusttijd?

A-G geeft het Hof in overweging: De artikelen 3 en 5 van richtlijn 2003/88, gelezen in samenhang met artikel 31, lid 2, van het Handvest, staan niet in de weg aan een nationale regeling of een collectieve overeenkomst die de werknemers een langere wekelijkse rusttijd toekent dan de in richtlijn 2003/88 vastgestelde minimumrusttijd. Het feit dat in het nationale recht eventueel gunstiger wekelijkse rusttijden zijn vastgesteld dan in richtlijn 2003/88 sluit niet uit dat de werkgever verplicht is een dagelijkse rusttijd toe te kennen met een duur van tenminste de in die richtlijn vastgestelde minimumrusttijd. De dagelijkse rusttijd moet namelijk worden aangemerkt als een autonoom recht dat niet kan opgaan in de wekelijkse rusttijd.

Artikel 3 van richtlijn 2003/88, gelezen in samenhang met artikel 31, lid 2, van het Handvest, moet aldus worden uitgelegd dat de werknemer recht heeft op de minimale dagelijkse rusttijd binnen een tijdvak van 24 uur, ongeacht of hij in de daaropvolgende 24 uur arbeid moet verrichten.

De lidstaten blijven vrij om te bepalen op welk tijdstip de dagelijkse rusttijd wordt toegekend – aan het begin, halverwege, dan wel aan het einde van een tijdvak van 24 uur, en vóór of na de wekelijkse rusttijd – mits het beginsel van de bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de werknemer in acht wordt genomen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 18 augustus 2022 (ECER 6.10.2022) – C-548/22 – Presidenza del Consiglio dei Ministri e.a.

Arbeidsovereenkomst bepaalde tijd – Verschillend behandeling honorair magistraat en beroepsrechter - Omzetting richtlijnen - Schade

Richtlijn 2003/88/EG. Richtlijn 97/81/EG. Richtlijn 1999/70/EG. Artikelen 17, 31, 34 en 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, Wegens het feit dat richtlijnen 1999/70/EG, 2003/88/EG en 92/85/EEG niet in nationaal recht zijn omgezet, heeft verzoekster, „honorair” magistraat bij het Italiaans Openbaar Ministerie, verzocht om de verwerende partijen te bevelen hogere bedragen te betalen voor de werkzaamheden die zij als honorair adjunct-openbaar aanklager heeft verricht, ter compensatie van het loonverschil en als vergoeding voor het feit dat zij ten opzichte van beroepsrechters anders is behandeld op het gebied van ontslagvergoeding, bescherming bij zwangerschap, ziekte en ongevallen, socialezekerheidsbescherming, en de toekenning van jaarlijkse vakantie met behoud van loon.

Vraag over de verenigbaarheid met het Unierecht van de Italiaanse regeling volgens welke een honorair magistraat, wanneer hij een verzoek indient tot deelname aan de consolideringsprocedures waarmee clause 5, punt 1, van de raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd formeel in nationaal recht is omgezet, of een schadevergoeding ontvangt die niet passend is en niet in verhouding staat tot de schade die hij heeft geleden doordat de betrokken richtlijnen niet in nationaal recht zijn omgezet, automatisch dient af te zien van elke aanspraak met betrekking tot de omzetting van die richtlijnen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 29 augustus 2022 (ECER 20.10.22) - C-589/22 - Resorts Mallorca Hotels International*

Collectief ontslag – Tijdstip vaststellen drempeloverschrijding

Richtlijn 98/59/EG. De vraag is o.a. of de richtlijn aldus moet worden uitgelegd dat de verplichtingen tot raadpleging en kennisgeving waaraan die richtlijn haar nuttig effect ontleent, ontstaan op het moment waarop de onderneming in het kader van een herstructureringsproces overweegt om arbeidsovereenkomsten te beëindigen en het aantal beëindigingen de drempel voor collectief ontslag mogelijkerwijs overschrijdt, ook al bereikt het aantal ontslagen die drempel uiteindelijk niet doordat dit aantal kon worden verlaagd door bedrijfsmaatregelen die werden genomen zonder voorafgaande raadpleging van de werknemersvertegenwoordigers.

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – Hoge Raad – 14 oktober 2022 – [na prejudiciële verwijzing](#) - na [HvJ C-815/18](#) - [ECLI:NL:HR:2022:1430](#)

Arbeidsovereenkomst bij internationaal wegvervoer – Detacheringsrichtlijn - Vrij verkeer van diensten – Begrip ‘ter beschikking gestelde werknemer’ – Cabotagevervoer – Algemeen verbindend verklaarde cao’s

Richtlijn 96/71/EG. Artikel 56 VWEU. Van den Bosch Transporten BV (een in Nederland geregistreerde transportonderneming), Van den Bosch Transporte GmbH (Duitsland) en Silo-Tank Kft (Hongarije) zijn drie verschillende ondernemingen die dezelfde aandeelhouder hebben. De Nederlandse onderneming had met zowel de Duitse als de Hongaarse onderneming een aantal charterovereenkomsten voor internationaal goederenvervoer over de weg gesloten. De chauffeurs die deze overeenkomsten moesten uitvoeren, hadden een arbeidsovereenkomst met de Duitse en de Hongaarse onderneming.

Het lijkt erop dat deze chauffeurs hun ritten begonnen en eindigden in Erp (Nederland), plaats van vestiging van de Nederlandse onderneming Van den Bosch Transporten BV. De Federatie Nederlandse Vakbeweging (hierna: „FNV”) heeft tegen de drie ondernemingen een rechtsgeding aangespannen omdat zij in strijd met richtlijn 96/71/EG zouden hebben gehandeld.

Het Hof (Grote kamer) verklaart voor recht:

1) Richtlijn 96/71/EG is van toepassing op transnationale dienstverrichtingen in de sector van het wegvervoer.

2) Artikel 1, leden 1 en 3, en artikel 2, lid 1, van richtlijn 96/71 moeten aldus worden uitgelegd dat een werknemer die als chauffeur werkzaam is in de sector van het internationaal wegvervoer, in het kader van een charterovereenkomst tussen de in een lidstaat gevestigde onderneming waarbij hij in dienst is en een onderneming die zich bevindt in een lidstaat die niet de staat is waar de betrokkene gewoonlijk werkt, een werknemer is die ter beschikking is gesteld op het grondgebied van een lidstaat in de zin van die bepalingen indien het werk dat hij gedurende de aan de orde zijnde bepaalde periode verricht een voldoende nauwe band vertoont met dat grondgebied. Of er sprake is van een dergelijke band wordt bepaald in het kader van een algehele beoordeling van factoren zoals de aard van de werkzaamheden die de betrokken werknemer op dat grondgebied verricht, de mate waarin de werkzaamheden van die werknemer verband houden met het grondgebied van elke lidstaat waar hij werkzaam is en het aandeel van die werkzaamheden op het grondgebied van elke lidstaat in de vervoersdienst als geheel.

Het feit dat een chauffeur die werkzaam is in het internationaal vervoer en door een in een lidstaat gevestigde onderneming ter beschikking is gesteld van een in een andere lidstaat gevestigde onderneming, de instructies voor zijn opdrachten ontvangt, die opdrachten begint of die opdrachten beëindigt op het hoofdkantoor van die tweede onderneming, is op zich ontoereikend om te stellen dat die chauffeur op het grondgebied van die andere lidstaat ter beschikking is gesteld in de zin van richtlijn 96/71, indien het werk dat die chauffeur verricht op basis van andere factoren geen voldoende nauwe band vertoont met dat grondgebied.

3) Artikel 1, leden 1 en 3, en artikel 2, lid 1, van richtlijn 96/71 moeten aldus worden uitgelegd dat de omstandigheid dat de ondernemingen die partij zijn bij de overeenkomst voor de terbeschikkingstelling van werknemers gelieerd zijn in concernverband, op zich niet relevant is bij de beoordeling of er sprake is van een terbeschikkingstelling van werknemers.

4) [Zoals gewijzigd bij beschikking van 2 februari 2021] Artikel 1, leden 1 en 3, en artikel 2, lid 1, van richtlijn 96/71 moeten aldus worden uitgelegd dat een werknemer die als chauffeur werkzaam is in de sector van het wegvervoer en die, in het kader van een charterovereenkomst tussen de in een lidstaat gevestigde onderneming waarbij hij in dienst is en een onderneming die zich bevindt in een andere lidstaat, cabotagevervoer verricht op het grondgebied van een lidstaat die niet de lidstaat is waar die werknemer gewoonlijk werkt, in beginsel moet worden geacht ter beschikking te zijn gesteld op het grondgebied van de lidstaat waar dat vervoer wordt verricht. De duur van het cabotagevervoer is geen relevante factor voor de beoordeling of er sprake is van een dergelijke terbeschikkingstelling, onverminderd de mogelijke toepassing van artikel 3, lid 3, van die richtlijn.

5) Artikel 3, leden 1 en 8, van richtlijn 96/71 moet aldus worden uitgelegd dat de vraag of een collectieve arbeidsovereenkomst algemeen verbindend is verklaard, moet worden beantwoord op basis van het toepasselijke nationale recht. Een collectieve arbeidsovereenkomst die niet algemeen verbindend is verklaard maar die door de onder die collectieve arbeidsovereenkomst vallende ondernemingen moet worden nageleefd om vrijstelling te verkrijgen van een andere collectieve arbeidsovereenkomst die wel algemeen verbindend is verklaard, en waarvan de bepalingen in essentie gelijklopend zijn aan de bepalingen van die andere collectieve arbeidsovereenkomst, voldoet aan het in artikel 3, leden 1 en 8, van richtlijn 96/71 bedoelde begrip.

De Hoge Raad, *in het principale beroep*, vernietigt het arrest van het gerechtshof 's-Hertogenbosch van 2 mei 2017 en verwijst het geding naar het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden ter verdere behandeling en beslissing.

De Hoge Raad, *in het incidentele beroep*, verwerpt het beroep.

 CJEU ruling in *FNV v. Van Den Bosch*: follow-up in Dutch courts ([conflict of laws](#))

NOOT – bij HvJ 15 september 2022, [C-58/21 \(FK\)](#)

Didden, B.M.M., in: [NTFR 2022/3514](#)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Sweden v Serwin. (Inter alia) on lex causae for (alleged) fiduciary duty and Rome II. ([GAVL](#))

REGELGEVING

Richtlijn (EU) 2022/2041 van het Europees Parlement en de Raad van 19 oktober 2022 betreffende toereikende minimumlonen in de Europese Unie, [PBL 275 van 25.10.2022](#)

 EU-richtlijn inzake toereikende minimumlonen aangenomen ([ECER](#))

CURSUS EN OPLEIDING

- HELP cursus Raad van Europa: [Introduction to the European Social Charter](#)
- HELP cursus Raad van Europa: [Labour Rights as Human Rights](#)

OVERIG

- Europese Commissie presenteert wetgevingsvoorstel om met dwangarbeid vervaardigde producten van de EU-markt te weren. ([BS-03-10-2022](#))
- Voorstel voor een aanbeveling van de Raad over een toereikend minimuminkomen met het oog op actieve inclusie ([COM/2022/490 final](#))
- Richtsnoeren van Europese Commissie over collectieve arbeidsovereenkomsten voor zzp'ers goedgekeurd ([ECER](#))

EHRM factsheets en case-law guide

- [Trade union rights](#)
- [Work-related rights](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)
- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour](#)

Wiki

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Artificiële intelligentie

OVERIG

- Europese Commissie presenteert nieuwe aansprakelijkheidsregels voor producten en artificiële intelligentie. ([BS-07-10-2022](#))
- Should the EU Ban the Real-Time Use of Remote Biometric Identification Systems for Law Enforcement Purposes? ([EU law analysis](#))

Asiel, migratie en Unieburgerschap

EHRM – ARREST - 6 oktober 2022 - S. t. Frankrijk – persbericht – arrest – 6016/16 - ECLI:CE:ECHR:2022:1011JUD00601616

Uitzetten van klager naar Rusland zonder onderzoek naar de door de klager gestelde risico's - Schending

Artikel 3 EVRM. Klager is geboren in Rusland en van Tsjetsjeense afkomst. Klager klaagt dat de tenuitvoerlegging van het bevel om hem uit Frankrijk te verwijderen en naar Rusland over te plaatsen in strijd is met artikel 3 van het EVRM. Hij zou hierdoor in gevaar worden gebracht aangezien hij uit het noorden van de Kaukasus komt en wordt verdacht van terrorisme en van het hebben van banden met Tsjetsjeense rebellen.

De risicobeoordeling richt zich, gelet op de zaken Khasanov en Rakhmanov tegen Rusland met name op de voorzienbare gevolgen van terugkeer van klager naar Rusland, rekening houdend met de algemene situatie aldaar en de specifieke omstandigheden van klager. Er moet worden nagegaan of er ernstige gronden zijn om aan te nemen dat klager in Rusland een reëel risico loopt om te worden onderworpen aan een behandeling in strijd met artikel 3 EVRM. De nationale rechters hebben het verzoek van klager tot afwijzing van de uitvoering van het verwijderingsbevel afgewezen zonder rekening te houden met internationale rapporten over de situatie in Rusland. Ook is door de rechters niet verwezen naar de genomen beslissing om de klager niet-ontvankelijkheid te verklaren in zijn verzoek tot heroverweging van zijn asielaanvraag. Verder is door de Franse rechters voorbijgegaan aan informatie waaruit blijkt dat de klager in Rusland wordt beschuldigd van deelname aan een terroristische organisatie, hij strijder zou zijn geweest en hij drie jaar in een rebellenkamp heeft gewoond.

Nu de Franse autoriteiten de risico's die klager stelt bij de tenuitvoerlegging van het verwijderingsbevel naar Rusland onvoldoende hebben onderzocht levert uitzetting naar Rusland naar het oordeel van het Hof een schending van artikel 3 EVRM op. Het Hof wijst er tevens op dat de aan de Franse autoriteiten op grond van artikel 39 van het reglement opgelegde voorlopige maatregel van toepassing blijft. De klager mag niet naar Rusland worden uitgezet tenzij het Hof een nieuw besluit neemt alvorens het onderhavige arrest onherroepelijk is.

EHRM – ARREST – 20 oktober 2022 - M.T. t. Zweden – persbericht – arrest – 22105/18 - ECLI:CE:ECHR:2022:1020JUD002210518

Geen schending bij tijdelijke opschorting van gezinshereniging in Zweden

Artikel 8 EVRM. Artikel 14 EVRM. Klagers zijn Syrische staatsburgers. Twee van hen wonen in Syrië. De laatste (minderjarige) klager arriveerde in 2016 in Zweden en vroeg asiel aan. Hij kreeg een tijdelijke verblijfsvergunning, welke later werd verlengd. De twee andere klagers vroegen op 17 februari 2017 asiel aan in Zweden, daarbij verwijzend naar hun familiebanden met de reeds in Zweden aanwezige verzoeker. Het verzoek werd door de nationale autoriteiten afgewezen. Familiebanden met een minderjarige met een tijdelijke verblijfsvergunning waren, gelet op de wet inzake tijdelijke beperkingen om in Zweden een verblijfsvergunning te verkrijgen, geen grond meer voor het verlenen van een verblijfsvergunning voor gezinshereniging. In augustus 2018 werd de minderjarige klager 18 en kwamen de klagers niet meer in aanmerking voor gezinshereniging. Met een beroep op de artikelen 8 en 14 EVRM klagen zij over de juridische situatie die voortvloeide uit de wet inzake tijdelijke beperkingen op de mogelijkheid om in Zweden een verblijfsvergunning te krijgen en dat de weigering om hun hereniging toe te staan het gevolg was van discriminatie.

Het Hof herhaalde dat het onlangs in *M.A. v. Denemarken* had vastgesteld dat een weigering om gezinshereniging toe te kennen met een wachttijd van drie jaar een schending van artikel 8 EVRM opleverde, maar dat een termijn van twee jaar aanvaardbaar zou zijn. Deze 2 jaars-termijn werd vanaf juli 2017 door Zweden toegepast. De nationale autoriteiten gaven als reden voor de opschorting van de gezinshereniging het hoge aantal asielzoekers dat door Zweden was opgenomen en de spanning die daarmee op het functioneren van de staat en de samenleving was geplaatst. Bovendien hadden de verzoekers verder geen andere banden met het land. In de afweging tussen de behoeften van de verzoekers en die van de gemeenschap als geheel is het Hof van oordeel dat de verzoekers niet in staat zijn geweest om het soort afhankelijkheid die het Hof ertoe zou brengen hun hereniging te rechtvaardigen te motiveren. De nationale autoriteiten hebben een goed evenwicht gevonden en naar eigen goeddunken gehandeld. Ook het effect van de differentiële behandeling was niet onevenredig. Er is aldus geen sprake van een schending van artikel 8 EVRM en daarmee in samenhang gelezen ook niet van artikel 14 EVRM.

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – 27 september 2022 – Dusabe t. Nederland - 36010/21 – statement of facts

Intrekking Nederlandse nationaliteit – Betrokkenheid bij genocide in Rwanda? – Beperkte openbaarmaking onderzoeksrapport

Artikel 8 EVRM. Artikel 13 EVRM. Klagster is geboren in Rwanda en is in 1998 in Nederland aangekomen. Hoewel haar asielaanvraag is afgewezen, heeft zij in 2003 een verblijfsvergunning gekregen en in 2009 de Nederlandse nationaliteit verkregen. In 2017 heeft de minister van Justitie en Veiligheid besloten haar Nederlandse nationaliteit in te trekken na een onderzoek door de bevoegde autoriteiten waaruit bleek dat er ernstige gronden waren om aan te nemen dat zij betrokken was bij de genocide in Rwanda en zich schuldig heeft gemaakt aan of verantwoordelijk is voor handelingen in de zin van artikel 1F van het Verdrag betreffende de Status van vluchtelingen (Genève, 1951). De grond voor intrekking was het verzwijgen van feiten waarvan zij wist of had moeten weten dat ze essentieel waren voor haar verzoek. Klagster heeft elke betrokkenheid bij die handelingen ontkend en aangevoerd dat het intrekkingbesluit willekeurig is geweest, daarbij onder meer wijzend op het feit dat de procedure door de beperkte openbaarmaking van het onderzoeksrapport onvoldoende procedurele waarborgen bood. Ze klaagt over een schending van artikel 8 EVRM. Met een beroep op artikel 13 van het Verdrag heeft klagster voorts aangevoerd dat zij niet in de gelegenheid is gesteld om het intrekkingbesluit daadwerkelijk aan te vechten.

Vragen aan partijen:

Is er een inmenging geweest in het recht van klagster op respect voor haar privéleven, in de zin van artikel 8 § 1 van het Verdrag (zie o.a. *Johansen v. Denemarken* (dec.), nr. 27801/19, §§ 44-

45, 1 februari 2022) ? Zo ja, was die inmenging in overeenstemming met de wet en noodzakelijk in de zin van artikel 8 § 2 van het Verdrag? In het bijzonder ging het besluit tot intrekking van de Nederlandse nationaliteit van klagster gepaard met de nodige procedurele waarborgen, waardoor zij in de gelegenheid werd gesteld om tegen dat besluit op te komen voor rechtbanken die de relevante waarborgen bieden. Ervan uitgaande dat artikel 8 van toepassing is, had klagster dan een effectief rechtsmiddel tot haar beschikking om op te komen tegen het besluit tot intrekking van haar Nederlandse nationaliteit, zoals vereist door artikel 13 van het Verdrag?

HvJ – ARREST – 6 oktober 2022 – zaak C-241/21 – Politsei- ja Piirivalveamet – Estland – ECLI:EU:C:2022:753 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Vreemdelingenbewaring met het oog op verwijdering – Huiselijk geweld - Risico op plegen strafbaar feit?

Richtlijn 2008/115/EG. Artikel 6 Handvest EU. Verzoeker (staatsburger van Moldavië) verbleef in Estland krachtens een visumvrijstelling. Verweerster heeft voortijdig een einde gemaakt aan verzoekers verblijf vanwege een veroordeling wegens het plegen van fysiek geweld in een partnerrelatie. Verzoeker is in bewaring gesteld waarna vervolgens verwijdering naar Moldavië heeft plaatsgevonden. In geschil is de toelaatbaarheid van verzoekers plaatsing in een inrichting voor bewaring.

Mogen lidstaten op grond van artikel 15, lid 1, eerste volzin, van richtlijn 2008/115/EG een derdelander in bewaring stellen indien het reële gevaar bestaat dat hij, wanneer hij in vrijheid is, vóór zijn verwijdering een strafbaar feit zal plegen waarvan het onderzoek en de vervolging de uitvoering van de verwijderingsprocedure aanzienlijk kunnen bemoeilijken?

Hof: Artikel 15, lid 1, van richtlijn 2008/115/EG moet aldus worden uitgelegd dat het een lidstaat niet de mogelijkheid biedt om enkel op grond van een algemeen criterium inzake het risico dat de daadwerkelijke uitvoering van de verwijdering wordt ondermijnd, de inbewaringstelling te bevelen van een illegaal verblijvende onderdaan van een derde land, zonder dat er sprake is van een van de specifieke gronden voor bewaring zoals voorzien en duidelijk omschreven in de wetgeving die ertoe strekt de genoemde bepaling om te zetten in nationaal recht.

- E EU-Hof verduidelijkt wanneer illegaal verblijvende derdelanders in bewaring kunnen worden gesteld ([ECER](#))

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-66/21 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Rechtbank Den Haag (zittingsplaats Zwolle) – ECLI:EU:C:2022:809 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Begrip ‚verwijderingsmaatregel’ – Slachtoffer mensenhandelaars - Dublinverordening - Bedenktijd

Richtlijn 2004/81/EG. Verordening (EU) nr. 604/2013. Kan een lidstaat tijdens de bedenktijd die hij op grond van artikel 6 van richtlijn 2004/81/EG gunt aan een persoon die slachtoffer is van mensenhandel, die persoon overdragen aan de lidstaat die hij overeenkomstig de criteria van verordening (EU) nr. 604/2013 verantwoordelijk acht voor de behandeling van zijn verzoek om internationale bescherming? En voorts: op welke dag begint (dies a quo) en op welke dag eindigt (dies ad quem) deze bedenktijd?

Hof: Artikel 6, lid 2, van richtlijn 2004/81/EG moet aldus worden uitgelegd dat de maatregel waarbij een onderdaan van een derde land ingevolge verordening (EU) nr. 604/2013 van het grondgebied van een lidstaat naar dat van een andere lidstaat wordt overgebracht, onder het begrip ‚verwijderingsmaatregel’ valt.

Artikel 6, lid 2, van richtlijn 2004/81 staat eraan in de weg dat een overdrachtsbesluit dat ingevolge verordening nr. 604/2013 is genomen jegens een onderdaan van een derde land, tijdens de in lid 1 van artikel 6 gewaarborgde periode van de bedenktijd wordt uitgevoerd, maar er niet aan in de weg staat dat een dergelijk besluit wordt vastgesteld of voorbereidende maatregelen voor de

uitvoering daarvan worden getroffen, mits deze voorbereidende maatregelen een dergelijke bedenktijd niet van zijn nuttige werking beroven, hetgeen door de verwijzende rechter moet worden nagegaan.

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-825/21 – Centre public d’action sociale de Liège – België – ECLI:EU:C:2022:810 – geen conclusie – arrest

Tijdelijke verblijfsvergunning niet meer geldig – Gevolgen voor eerder afgegeven terugkeerbesluit - Sociale bijstand – Medische redenen

Richtlijn 2008/115/EG (Terugkeerrichtlijn). Artikel 4, lid 3 VEU. In 2014 is aan verzoekster een bevel om het grondgebied van België te verlaten betekend. In 2015 is aan verzoekster een machtiging tot voorlopig verblijf afgegeven om medische redenen. Tegelijkertijd is haar een sociale bijstandsuitkering toegekend. In 2016 is de machtiging tot voorlopig verblijf en sociale bijstand ingetrokken. Het beroep tegen de intrekking van de sociale bijstand is verworpen. Reden hiervoor is dat het bevel om het grondgebied te verlaten opnieuw van kracht is geworden toen het attest niet meer werd afgegeven, waardoor verzoekster illegaal in België verbleef en geen recht had op sociale bijstand. De rechter wil weten of een terugkeerbesluit, welke wordt opgeschort door een tijdelijke en preciaire verblijfsvergunning, een stilzwijgende intrekking van dat terugkeerbesluit tot gevolg heeft.

Hof: Artikel 6, lid 4, van richtlijn 2008/115/EG verzet zich niet tegen een regeling van een lidstaat volgens welke – wanneer aan een illegaal op zijn grondgebied verblijvende onderdaan van een derde land, in afwachting van de uitkomst van de behandeling van een aanvraag voor een machtiging tot verblijf op een van de onder die bepaling vallende gronden, vanwege de ontvankelijkheid van die aanvraag een verblijfsrecht wordt verleend – de toekenning van dat verblijfsrecht de stilzwijgende intrekking inhoudt van een terugkeerbesluit dat eerder, na de afwijzing van zijn verzoek om internationale bescherming, ten aanzien van die onderdaan was vastgesteld.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Hongarije – 8 augustus 2022 (ECER 11 oktober 2022) – C-528/22 – P.Q.

Verblijfsvergunning – Vader van minderjarige kinderen - Nationale veiligheid – Afgeleid verblijfsrecht

Artikel 20 VWEU. Artikelen 7 en 24 Handvest EU. Verzoeker, die de Nigeriaanse nationaliteit bezit, is in juli 2005 rechtmatig Hongarije binnengekomen en heeft sindsdien legaal en ononderbroken in dat land verbleven als houder van een verblijfsvergunning. Verzoeker woont sinds 2011 samen met zijn partner die de Hongaarse nationaliteit heeft. Uit hun relatie zijn kinderen geboren die de Hongaarse nationaliteit bezitten. Verzoeker heeft in 2020 een aanvraag voor een nationale verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd ingediend, die door de vreemdelingendienst is afgewezen. Verzoeker beklaagt zich erover dat de bevoegde autoriteiten zijn persoonlijke omstandigheden niet hebben onderzocht. Volgens het deskundigenadvies van de op dit niveau optredende adviserende overheidsinstantie vormt het verblijf van verzoeker in Hongarije een bedreiging voor de nationale veiligheid. De instantie die het betreffende deskundigenadvies heeft verstrekt, heeft de betrokken gegevens op grond van wet CLV van 2009 als nationale gerubriceerde informatie aangemerkt, zodat verzoeker noch de vreemdelingendienst kennis heeft kunnen nemen van de inhoud ervan.

De vraag is o.a. of artikel 20 VWEU, gelezen in samenhang met de artikelen 7 en 24 van het Handvest, zich verzet tegen de praktijk van een lidstaat waarbij besluiten tot intrekking van een eerder verleende verblijfsvergunning of tot afwijzing van een aanvraag tot verlenging van een verblijfsvergunning van een onderdaan van een derde land die gezinslid is van een burger van de Unie, worden genomen zonder eerst te onderzoeken of het betrokken gezinslid dat onderdaan is van een derde land een afgeleid verblijfsrecht heeft op grond van artikel 20 VWEU.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Hongarije – 16 juni 2022 (ECER 11.10.2022) - [C-420/22 – N.W. - addendum](#)

Verblijfsvergunning - Minderjarig kind - Nationale veiligheid

Richtlijn 2003/109/EG. Verzoeker, die de Turkse nationaliteit bezit, is sinds 2004 gehuwd met een Hongaarse staatsburger. Uit het huwelijk is in 2005 een kind geboren dat de Hongaarse nationaliteit bezit. De adviserende overheidsinstantie heeft in zijn advies geoordeeld dat het verblijf van verzoeker op Hongaars grondgebied een gevaar vormt voor de nationale veiligheid. Gelet hierop heeft de vreemdelingendienst de verblijfskaart van verzoeker ingetrokken en verzoeker bevolen het Hongaarse grondgebied te verlaten. Het bureau voor de bescherming van de grondwet heeft de informatie met betrekking tot het met de nationale veiligheid strijdige karakter van verzoekers verblijf op grond van wet CLV van 2009 gekwalificeerd als nationale gerubriceerde informatie, zodat verzoeker noch de vreemdelingendienst kennis heeft genomen van de inhoud ervan. Volgens verzoeker heeft verweerder niet aangetoond dat zijn verblijf in Hongarije een actuele, werkelijke en voldoende ernstige bedreiging vormt voor de nationale veiligheid.

De eerste, de tweede en de derde vraag zijn gerezen omdat de vreemdelingendienst volgens de aangehaalde nationale wetgeving en de rechtspraak van de Kúria (hoogste rechterlijke instantie, Hongarije) niet verplicht is om de beslissing betreffende de intrekking van de permanente verblijfskaart inhoudelijk te motiveren voor zover die beslissing gebaseerd is op gerubriceerde gegevens die verband houden met redenen van nationale veiligheid, en omdat ook de adviserende overheidsinstantie niet verplicht is om haar op gerubriceerde gegevens gebaseerde deskundigenadvies te motiveren. Volgens de verwijzende rechter is het noodzakelijk om te verduidelijken wat verstaan moet worden onder de essentie van de gerubriceerde informatie.

De vierde vraag is ingegeven door het feit dat inhoudelijke vreemdelingenrechtelijke beslissingen betreffende het verblijfsrecht, waaronder inbegrepen het recht op privéleven en familie- en gezinsleven, alsook de rechten van het kind (intrekking of weigering van afgifte van een verblijfsvergunning), volgens de Hongaarse wetgeving worden genomen bij besluiten van de vreemdelingendienst waaraan geen zorgvuldig onderzoek naar de aanwezigheid en de toepasselijkheid van de weigeringsgrond in het individuele geval is voorafgegaan, waarbij geen rekening is gehouden met de persoonlijke omstandigheden van de betrokkene en de afweging van de noodzakelijkheid en evenredigheid achterwege is gelaten.

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Den Haag - 6 oktober 2022 - [ECLI:NL:RBDHA:2022:10210](#)

Asielopvang ontoereikend

Vordering VWN om asielopvang zo spoedig mogelijk in overeenstemming te brengen met de daarvoor geldende normen wordt grotendeels toegewezen. Op de Staat (en het COA) rust de verplichting om asielzoekers menswaardig op te vangen. Die verplichting wordt ingevuld door in Europees verband vastgestelde normen. De huidige opvang in en rond Ter Apel en in (crisis-) noodopvanglocaties voldoet op onderdelen niet aan die normen. De Staat en het COA zijn veroordeeld ervoor te zorgen dat die opvang wel aan deze normen voldoet. Aan sommige normen moet direct worden voldaan en aan andere op een zo kort mogelijke redelijke termijn.

- E** Rechter: opvang asielzoekers voldoet niet aan internationale normen en Europese regelgeving, per direct actie nodig ([college voor de rechten van de mens](#))

NOOT – bij HvJ 30 juni 2022, [C-72/22 PPU \(Valstybės sienos apsaugos tarnyba\)](#)

Push-back and detention of migrants at the border: judgment of the CJEU in the case of Valstybės sienos apsaugos tarnyba ([Johan Callewaert](#))

NOOT – bij EHRM 21 juli 2022, [Darboe en Camara t. Italië](#)

Age assessment and the presumption of minority as a prerequisite for effective human rights protection of asylum seekers: a discussion of Darboe and Camara v Italy. ([strasbourgobservers](#))

NOOT – bij HvJ 1 augustus 2022, [C-19/21 \(I. en S.\)](#)

A boost for family reunification through the Dublin III Regulation? The CJEU on the right to appeal refusals of take charge requests ([EU law analysis](#))

REGELGEVING

National legislation implementing the EU Temporary Protection Directive in selected EU Member States (October 2022 update) ([FRA](#))

LITERATUUR

T.P. Spijkerboer, Kroniek van het migratierecht, in: [NJB 2022/2368](#)

Cursus en opleiding

- HELP cursus Raad van Europa: [Alternatives to Immigration Detention](#)
- HELP cursus Raad van Europa: [Asylum and Human Rights](#)
- HELP cursus Raad van Europa: [Internal Displacement](#)
- HELP cursus Raad van Europa: [Refugee and Migrant Children](#)

Oekraïne

- Russian Nationals at the EU's External Borders: Upholding Human Rights ([EU migration law blog](#))
- Border Closure and Visa Ban for Russians: Geopolitics Meets EU Migration Law ([EU migration law blog](#))

OVERIG

- Authorities Involved in Access to the Asylum Procedure ([EUAA](#))
- Analysis on Asylum and Temporary Protection in the EU+ in the Context of the Ukraine Crisis ([EUAA](#))
- Privacy and data protection in first instance asylum procedures, Factsheet ([EUAA](#))
- Guidance Note: Somalia (June 2022), 7 oktober 2022 ([EUAA](#))
- Guidance Note: Afghanistan (April 2022), 7 oktober 2022 ([EUAA](#))
- Guidance Note: Iraq (June 2022) ([EUAA](#)), 7 oktober 2022 ([EUAA](#))
- Europese Commissie presenteert verslag over asiel en migratie 2022 ([ECER](#))
- Migration in Europe and the Problems of Undercriminalisation ([EU law analysis](#))
- The recast of the Long-Term Resident and Single Permit Directives: Towards Added Value At Last? ([EU migration law blog](#))
- Safety First: Forced Mobilization and the Right to Seek Asylum ([Leiden law blog](#))

EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin” cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)

Belastingen

EHRM – ARREST – 4 oktober 2022 - De Legé t. Nederland – persbericht – arrest - 58342/15 - ECLI:CE:ECHR:2022:1004JUD005834215

Nemo tenetur-beginsel – Fiscale informatie – Fraude - Navordering – Verzoek om documenten mbt buitenlandse bankrekeningen

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-431/21 – Finanzamt Bremen – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:792 – geen conclusie – arrest

Vrijheid van vestiging – Vrij verkeer van diensten - Grensoverschrijdende transacties - Arm's-length-beginsel – Niet voldoen aan documentatieverplichting

Artikel 49 VWEU. Artikel 56 VWEU. Staat de vrijheid van vestiging, dan wel de vrijheid van dienstverlening in de weg aan een nationale regeling die een belastingplichtige sanctioneert middels een toeslag indien hij op verzoek geregistreerde gegevens inzake grensoverschrijdende transacties niet overlegt?

Hof: Artikel 49 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het niet in de weg staat aan een nationale regeling volgens welke, in de eerste plaats, de belastingplichtige onderworpen is aan een documentatieverplichting betreffende de aard en de inhoud, alsmede de economische en juridische gronden van de prijs en andere commerciële voorwaarden van zijn grensoverschrijdende commerciële transacties met personen met wie hij – al dan niet in de vorm van een kapitaaldeelname – een band van wederzijdse afhankelijkheid heeft, waardoor die belastingplichtige of die personen een bepalende invloed op de ander kunnen uitoefenen, en waarin, in de tweede plaats, is bepaald dat in geval van niet-nakoming van deze verplichting niet alleen het weerlegbare vermoeden bestaat dat zijn belastbare inkomsten in de betrokken lidstaat hoger zijn dan de aangegeven inkomsten, waarbij de belastingdienst een voor de belastingplichtige nadelige raming kan maken, maar ook een verhoging van ten minste 5 % en ten hoogste 10 % op het vastgestelde extra bedrag aan inkomsten kan worden toegepast, met een minimumbedrag van 5 000 EUR, tenzij de niet-nakoming van deze verplichting verschoonbaar is of de begane fout gering is.

- B** Duitse belastingverhoging bij niet voldoen aan documentatieverplichting niet strijdig met EU-recht. ([VN-Vandaag-2022/2514](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 13 oktober 2022 – zaak C-571/21 – RWE Power – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:780 – [conclusie](#)

Energiebelasting – Omzetting van bruinkool in elektriciteit – Vervoer van energieproducten - Vrijstelling

Samenvatting onder: [Energiemarkt](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Gelderland - 26 oktober 2022 - ECLI:NL:RBGEL:2022:6042

Omzetbelasting – Recht op teruggaaf van in strijd met Unierecht geheven belasting - Verdragingsrente

Eiseres is een Nederlandse gemeente. Zij verricht zowel niet-economische activiteiten, waaronder handelingen die zij als overheid verricht, als vrijgestelde en belaste economische activiteiten. Voor haar economische activiteiten is eiseres belastingplichtige in de zin van artikel 9 van de Btw-richtlijn en ondernemer in de zin van artikel 7 van de Wet op de omzetbelasting 1968 (Wet OB). Voor zover is voldaan aan de voorwaarden voor aftrek zoals bedoeld in artikel 168 van de Btw-richtlijn en de daarop gebaseerde nationale regelgeving, heeft eiseres recht op aftrek van de aan haar in rekening gebrachte omzetbelasting. De inspecteur heeft op verzoek van een gemeente teruggaven van omzetbelasting verleend. De inspecteur heeft belastingrente vergoed gerekend vanaf 8 weken nadat het verzoek van de gemeente is ontvangen. De gemeente heeft de ontvanger daarnaast verzocht om een vergoeding van invorderingsrente gerekend vanaf het tijdstip van voldoening, omdat het volgens de gemeente gaat om teruggaven van eerder in strijd met het Unierecht geheven omzetbelasting.

Deze zaak heeft betrekking op de vraag of aan eiseres verdragingsrente moet worden vergoed vanwege teruggaven van omzetbelasting die zijn verleend omdat de omzetbelasting in een eerder stadium in strijd met het Unierecht zou zijn geheven.

In de Nederlandse wetgeving is naar aanleiding van het arrest HvJ in zaak C-565/11 (Irimie) de vergoeding van een dergelijke verdragingsrente geregeld in artikel 28c van de Invorderingswet 1990 (IW).

Prejudiciële vragen:

1. Dient de rechtsregel, dat verdragingsrente moet worden vergoed omdat recht bestaat op teruggaaf van in strijd met het Unierecht geheven belasting, aldus te worden uitgelegd dat, ingeval aan een belastingplichtige een teruggaaf van omzetbelasting is verleend, aan die belastingplichtige verdragingsrente moet worden vergoed, in de situatie dat:

- a. de teruggaaf het gevolg is van vergissingen in de administratie van de belastingplichtige, zoals omschreven in deze uitspraak, en waarvan de inspecteur geen enkel verwijt kan worden gemaakt;
- b. de teruggaaf het gevolg is van een herberekening van de verdeelsleutel voor de aftrek van omzetbelasting op algemene kosten, onder de omstandigheden zoals omschreven in deze uitspraak?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 5 augustus 2022 (17.10.22) - C-590/22 - PS*

AVG - Zoekraken van belastingaangifte in post - Schadevergoeding voor mogelijke inbreuk? – Vaststelling schade

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

OVERIG

- FIOD doorzoekt voor Europees Openbaar Ministerie. ([BS-14-10-2022](#))
- A.J.C. Perdaems e.a., Recht op privacy van de belastingplichtige: een lege huls!, in; [WFR 2022/195](#)

EHRM factsheet

[Taxation](#)

Belastingen, accijns

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 20 oktober 2022 – zaak C-412/21 – Dual Prod – Roemenië – ECLI:EU:C:2022:821 – [conclusie](#)

Schorsing accijnsvergunning - Bestuurlijke sanctie – Strafrechtelijke procedure – Ne bis in idem

Richtlijn 2008/118/EG. Artikelen 48, lid 1 en 50 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Tegen verzoekster is tegelijkertijd een bestuursrechtelijke sanctie opgelegd en een strafrechtelijke procedure ingeleid. Kan een bestuurlijke sanctie worden opgelegd op grond van louter vermoedens in een lopende strafprocedure? Tevens vraagt de verwijzende rechter om verduidelijking van het beginsel van ne bis in idem.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 48, lid 1, Handvest EU, gelezen in samenhang met artikel 16, lid 1, van richtlijn 2008/118/EG staat er niet aan in de weg dat een bestuurlijke sanctie tot schorsing van een vergunning wordt opgelegd om elke vorm van fraude en misbruik te voorkomen voordat er een definitieve strafrechtelijke veroordeling is uitgesproken, en het zich ook niet verzet tegen de mogelijkheid om zich in dit kader te beroepen op een vermoeden.

- Schorsing accijnsvergunning op basis vermoeden volgens A-G HvJ EU niet strijdig met EU-recht. ([VN-Vandaag-2022/2553](#))

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – 6 oktober 2022 – zaak C-250/21 – O. Fundusz Inwestycyjny Zamknięty reprezentowany przez O – Polen – ECLI:EU:C:2022:757 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Begrip “verlening van kredieten”- Subparticipatieovereenkomst - Beleggingsfonds

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoeker heeft bij de minister van Financiën een verzoek om een individuele interpretatie van de bepalingen van de belastingwetgeving inzake het btw-tarief ingediend. In zijn individuele interpretatie van 30 december 2015 heeft de minister geoordeeld dat het door verzoeker ingenomen standpunt onjuist is. Daartegen heeft verzoeker beroep ingesteld bij de bestuursrechter. De verwijzende rechter vraagt of de vrijstelling waarin artikel 135, lid 1, onder b), van richtlijn 2006/112/EG voorziet voor de verlening van kredieten, de bemiddeling inzake kredieten of het beheer van kredieten van toepassing is op de in het hoofdgeding beschreven subparticipatieovereenkomst?

Financiële diensten verleend op grond van een subparticipatieovereenkomst zijn vrijgesteld van btw. Volgens het Hof valt het verstrekken van financiering aan de initiator op grond van een subdeelnemingsovereenkomst onder het begrip kredietverlening in de zin van de btw-richtlijn.

Hof: Artikel 135, lid 1, onder b), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „verlening van kredieten” in de zin van die bepaling de diensten omvat die een subparticipatieovereenkomst verricht, namelijk het ter beschikking stellen van een financiële prestatie aan de initiator in ruil voor overdracht van de

opbrengsten uit de in die overeenkomst gespecificeerde schuldvorderingen, die tot de activa van de initiator blijven behoren.

- E BTW-vrijstelling voor verlening kredieten geldt voor bepaalde diensten subparticipant. ([VN-Vandaag-2022/2429](#))

HvJ – ARREST – 6 oktober 2022 – zaak C-293/21 – Vittamed technologijos – Litouwen – ECLI:EU:C:2022:763 – geen conclusie – arrest

Herziening aftrek voorbelasting? - Faillissement - Vervaardigde investeringsgoederen die niet zijn gebruikt voor belaste economische activiteiten

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster is een vennootschap die zich bezighield met technisch wetenschappelijk onderzoek en de praktische toepassing daarvan. Sinds maart 2012 heeft de vennootschap geen leveringen van goederen en/of diensten meer verricht waarover btw verschuldigd was. In 2012 en 2013 heeft ze echter onder meer goederen en diensten verworven waarover ze op basis van de aan haar uitgereikte facturen 87 987 EUR aan voorbelasting heeft berekend en afgetrokken. Die facturen hadden betrekking op leveringen in verband met de verwezenlijking van een internationaal project dat werd gefinancierd door de EU. Het project is afgerond in 2013 en verzoekster heeft de rechten voor drie licenties en twee prototypes verkregen. Na de afronding van het project heeft verzoekster in 2014 en 2015 telkens verliezen gerealiseerd. Gezien het verlies en het uitblijven van bestellingen is besloten de activiteiten van de vennootschap te beëindigen. In augustus 2015 werd besloten om de vennootschap te liquideren.

De vragen betreffen de verplichting om de toegepaste aftrek van voorbelasting over verworven goederen en diensten te herzien wanneer de vennootschap failliet is gegaan en deze is verwijderd uit het btw-register, met het gevolg dat die goederen niet zijn gebruikt voor de activiteit met het oog waarop het recht van aftrek is uitgeoefend.

Hof: De artikelen 184 tot en met 187 van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat een belastingplichtige gehouden is tot herziening van de aftrek van de voorbelasting met betrekking tot de verwerving van goederen of diensten met het oog op de vervaardiging van investeringsgoederen indien de vervaardigde investeringsgoederen niet zijn gebruikt voor belaste economische activiteiten en daarvoor nooit zullen worden gebruikt, omdat de eigenaar of de enige aandeelhouder van deze belastingplichtige heeft besloten om hem in liquidatie te stellen en het verzoek om die belastingplichtige te verwijderen uit het register van btw-plichtigen is ingewilligd. De rechtvaardigingsgronden voor het besluit om de belastingplichtige in liquidatie te stellen en derhalve af te zien van de voorgenomen belaste economische activiteit – zoals gestaag oplopende verliezen, het uitblijven van bestellingen en de twijfels van de aandeelhouder van de belastingplichtige inzake de winstgevendheid van de voorgenomen economische activiteit – zijn niet van invloed op de verplichting van de belastingplichtige om de betrokken btw-aftrek te herzien, voor zover die belastingplichtige definitief niet langer voornemens is die investeringsgoederen te gebruiken voor belaste handelingen.

- E Aftrek BTW-voorbelasting op niet gebruikte goederen moet bij liquidatie worden herzien. ([VN-Vandaag-2022/2426](#))

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-1/21 – Direktor na Direktsia „Obzhalvane i danachno-osiguritelna praktika“ – Bulgarije – ECLI:EU:C:2022:788 – conclusie – arrest

Niet betalen belastingschuld - Hoofdelijke aansprakelijkheid – Uitvoering van Unierecht of zuiver nationale regel? – Evenredigheidsbeginsel – Onbevoegdheid HvJ?

Richtlijn 2006/112/EG. Artikel 325, lid 1, VWEU. Verzoeker was directeur van een onderneming, ten aanzien waarvan een naheffingsaanslag is vastgesteld inclusief de rente over de niet-voldane btw. De schuldenaar is herhaaldelijk aangemaand tot vrijwillige betaling, maar deze heeft nooit plaatsgevonden.

Vormt de in het algemene belastingrecht geregelde hoofdelijke aansprakelijkheid van een natuurlijke persoon (die zelf geen btw-plichtige is) voor belastingschulden en rente van een rechtspersoon een uitvoering van het Unierecht waarvoor de btw-richtlijn of ander Unierecht regels zou kunnen bevatten? Of is de hoofdelijke aansprakelijkheid van een persoon die er oorzakelijk toe heeft bijgedragen dat een rechtspersoon niet tijdig haar belastingverplichting heeft kunnen nakomen, een zuiver nationale procedureregeling om de belastingopbrengsten veilig te stellen, die door het Unierecht onverlet wordt gelaten?

Dit doet enigszins denken aan de constellatie in het veelbesproken arrest Åkerberg Fransson, waarin de strafrechtelijke veroordeling van een btw-plichtige wegens btw-fraude werd aangemerkt als een uitvoering van het Unierecht. De vraag die hier moet worden beantwoord gaat echter verder. Het gaat hier immers niet om de aansprakelijkheid van een btw-plichtige, maar om de aansprakelijkheid van een niet-btw-plichtige persoon. Deze persoon heeft ook geen btw-fraude gepleegd, maar als lid van het bestuur zijn salaris bij de vennootschap kennelijk op ongepaste wijze verhoogd en aldus de vennootschap vermogensbestanddelen ontnomen. Het hof maakt duidelijk onder welke omstandigheden het Unierecht zich niet verzet tegen hoofdelijke aansprakelijkheid van de directeur.

Hof: Artikel 273 van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een nationale regeling die voorziet in een mechanisme van hoofdelijke aansprakelijkheid voor schulden ter zake van de btw van een rechtspersoon in de volgende omstandigheden:

- de hoofdelijk aansprakelijk gestelde persoon is bedrijfsleider of lid van een bestuursorgaan van de rechtspersoon;
- de hoofdelijk aansprakelijk gestelde persoon heeft te kwader trouw betalingen verricht uit het vermogen van de rechtspersoon die als verkapte winst- of dividenduitkeringen kunnen worden aangemerkt, of heeft dit vermogen om niet of tegen een duidelijk lagere prijs dan de marktprijs overgedragen;
- de rechtspersoon is als gevolg van de te kwader trouw verrichte handelingen niet in staat de door hem verschuldigde btw geheel of gedeeltelijk te betalen;
- de hoofdelijke aansprakelijkheid is beperkt tot het bedrag van het vermogensverlies dat de rechtspersoon heeft geleden als gevolg van de te kwader trouw verrichte handelingen, en
- de hoofdelijke aansprakelijkheid ontstaat slechts subsidiair, namelijk wanneer het onmogelijk blijkt de verschuldigde btw-bedragen te innen bij de rechtspersoon.

Artikel 273 van richtlijn 2006/112 en het evenredigheidsbeginsel moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een nationale regeling die voorziet in een mechanisme van hoofdelijke aansprakelijkheid als dat beschreven in punt 1 van het dictum van dit arrest, dat zich uitstrekt tot de verdragingsrente die de rechtspersoon verschuldigd is omdat hij als gevolg van de te kwader trouw verrichte handelingen van de hoofdelijk aansprakelijk gestelde persoon de belasting over de toegevoegde waarde niet binnen de in deze richtlijn gestelde dwingende termijnen heeft betaald.

- 📌 Aansprakelijkstelling voor BTW-schulden rechtspersoon niet in strijd met EU-recht. (VN-Vandaag-2022/2496)

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-397/21 – HUMDA – Hongarije – ECLI:EU:C:2022:790 – geen conclusie – arrest

Btw - Onverschuldigde betaling – Teruggave aan ontvanger factuur - Niet-solvabele dienstverrichter

Richtlijn 2006/112/EG. Het voorwerp van dit geding is de weigering van de Hongaarse belastingdienst om de aantoonbaar onverschuldigde btw terug te betalen aan de opsteller van de factuur (BHA) dan wel aan de ontvanger van de factuur (Carpathia). De verwijzende rechter wil ten eerste van het EU-Hof weten of de fundamentele beginselen van de btw-richtlijn zich verzetten

tegen het niet terugbetalen van onverschuldigde betaalde btw aan de opsteller en de ontvanger van de factuur. Indien die vraag bevestigend wordt beantwoord, vraagt de rechter aan het EU-Hof of de ontvanger van de factuur (Carpathia) zijn verzoek om teruggave van de onverschuldigde betaalde btw rechtstreeks moet kunnen richten aan de belastingdienst in plaats van de opsteller van de factuur (BHA). Met name is van belang of de ontvanger van de factuur uitsluitend over de in de vorige zin bedoelde mogelijkheid moet kunnen beschikken wanneer het onmogelijk of uiterst moeilijk is om de btw middels een civielrechtelijke procedure terug te vorderen van de opsteller van de factuur, omdat de opsteller inmiddels in liquidatie verkeert. Tenslotte wil de verwijzende rechter van het EU-Hof weten of de belastingdienst verplicht is om rente te betalen over de terug te betalen btw, en zo ja, over welke periode die rente moet worden betaald. In dit verband wil de rechter weten of de algemene regeling voor teruggaaf van btw van toepassing is op die terugbetaling.

Hof: Richtlijn 2006/112/EG en het beginsel van neutraliteit van de btw, moet aldus moet worden uitgelegd dat zij zich verzet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan een belastingplichtige voor wie een andere belastingplichtige een dienst heeft verricht, niet rechtstreeks van de belastingdienst de teruggaaf kan vorderen van het bedrag dat overeenkomt met de btw dat door die dienstverrichter ten onrechte in rekening is gebracht en aan de schatkist is afgedragen, wanneer de terugvordering van dat bedrag van die dienstverrichter onmogelijk of uiterst moeilijk is omdat hij in liquidatie verkeert, ook al kan aan deze twee belastingplichtigen geen fraude of misbruik ten laste worden gelegd zodat er geen gevaar voor verlies van belastinginkomsten voor deze lidstaat bestaat.

Artikel 183 van richtlijn 2006/112, gelezen in het licht van het beginsel van neutraliteit van de btw, moet aldus moet worden uitgelegd dat ingeval een belastingplichtige voor wie een andere belastingplichtige een dienst heeft verricht, rechtstreeks van de belastingdienst de teruggaaf kan vorderen van het bedrag dat overeenkomt met de btw die door die dienstverrichter ten onrechte in rekening is gebracht en aan de schatkist is afgedragen, die belastingdienst verplicht is om rente te betalen over dat bedrag indien hij die teruggaaf niet binnen een redelijke termijn heeft verricht na daartoe te zijn verzocht. De wijze waarop de rente op dit bedrag wordt toegepast, valt onder de procedurele autonomie van de lidstaten, die wordt afgebakend door het gelijkwaardigheids- en doeltreffendheidsbeginsel, met dien verstande dat de nationale regels betreffende met name de berekening van de eventueel verschuldigde rente er niet toe mogen leiden dat de belastingplichtige een passende vergoeding wordt ontzegd voor het verlies als gevolg van de tardieve teruggaaf van datzelfde bedrag. Het staat aan de verwijzende rechter om alles te doen wat binnen zijn bevoegdheid ligt teneinde de volle werking van voornoemd artikel 183 te verzekeren door het nationale recht in overeenstemming met het Unierecht uit te leggen.

- 🇪🇺 Hongarije moet onverschuldigd betaalde BTW terugbetalen bij niet-solvabele dienstverrichter. ([VN-Vandaag-2022/2500](#))

HvJ – ARREST – 27 oktober 2022 – zaak C-641/21 – Climate Corporation Emissions Trading – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2022:842 – geen conclusie – arrest

Broeikasgasemissierechten - Keten van leveringen - Plaats van een dienst in andere lidstaat - Btw-carrouseelfraude

Richtlijn 2006/112/EG. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Climate Corporation en de Oostenrijkse belastingdienst over de heffing van btw op handelingen waarbij broeikasgasemissierechten worden overgedragen. De zetel van verzoekster bevindt zich in Oostenrijk. Verzoekster heeft broeikasgasemissierechten tegen betaling overgedragen aan de in Duitsland gevestigde Bauduin die een deelnemer was aan btw-carrouseelfraude. Het belastingkantoor heeft bij btw-aanslag 2010 de betaalde overdrachten van broeikasgasemissierechten van verzoekster aan Bauduin GmbH aangemerkt als belastbare goederenleveringen die niet onder de belastingvrijstelling voor intracommunautaire leveringen vielen omdat Bauduin deel had uitgemaakt van een frauduleuze btw-carrusel en verzoekster wist of had moeten weten dat haar diensten zouden worden gebruikt voor btw-fraude. Verzoekster verzet zich tegen de kwalificatie van de overdrachten van de emissierechten als leveringen en

ontkent dat zij of haar bestuurders op de hoogte waren of hadden moeten zijn van de btw-fraude. Volgens het Bundesfinanzgericht is dit niet juist.

Moet de richtlijn aldus worden uitgelegd dat de nationale autoriteiten en rechterlijke instanties de plaats van een dienst, die formeel in een andere lidstaat ligt waar de afnemer van de dienst is gevestigd, moeten beschouwen als een plaats die in het binnenland ligt, wanneer de binnenlandse belastingplichtige die deze dienst verricht, had moeten weten dat hij met die dienst deelneemt aan ontduiking van btw in het kader van een keten van leveringen?

Hof: De bepalingen van richtlijn 2006/112/EG staan eraan in de weg dat, in het geval van een dienst die door een in een lidstaat gevestigde belastingplichtige wordt verricht ten behoeve van een in een andere lidstaat gevestigde belastingplichtige, de autoriteiten van eerstgenoemde lidstaat zich op het standpunt stellen dat de plaats van deze dienst, die zich overeenkomstig artikel 44 van richtlijn 2006/112, in die andere lidstaat bevindt, niettemin wordt geacht zich te bevinden in de eerste lidstaat wanneer de dienstverrichter wist of behoorde te weten dat hij met die dienst deelnam aan fraude op het gebied van de belasting over de toegevoegde waarde in het kader van een keten van leveringen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland - Rechtbank Gelderland - 6 oktober 2022 – [ECLI:NL:RBGEL:2022:5654](#) - [ECLI:NL:RBGEL:2022:5653](#) - [ECLI:NL:RBGEL:2022:5656](#) - [ECLI:NL:RBGEL:2022:5652](#)

Omzetbelasting – Pensioenfonds - Gemeenschappelijk beleggingsfonds – Beleggingsrisico?

Richtlijn 2009/65/EG. Richtlijn 2006/112/EG. De vraag is aan de orde of eiseres als een gemeenschappelijk beleggingsfonds in de zin van artikel 135, eerste lid, letter g, van de Btw-richtlijn kan worden aangemerkt. In geschil is of eiseres ten onrechte € 31.085 aan verschuldigde omzetbelasting in haar aangifte heeft opgenomen, omdat de vermogensbeheerdiensten die door buitenlandse dienstverleners aan haar zijn verricht, zijn vrijgesteld op grond van artikel 11, eerste lid, letter i, ten derde, van de Wet op de omzetbelasting 1968 (Wet OB).

Eiseres stelt zich op het standpunt dat zij is aan te merken als een gemeenschappelijk beleggingsfonds, omdat de deelnemers beleggingsrisico dragen en niet in geschil is dat aan de overige voorwaarden is voldaan.

Verweerder stelt zich op het standpunt dat eiseres niet is aan te merken als een gemeenschappelijk beleggingsfonds. Volgens verweerder is het risico dat de deelnemers lopen van onvoldoende betekenis. Verweerder wijst in dat verband op een arrest van de Hoge Raad van 9 december 2016.

Prejudiciële vragen in zaak [ECLI:NL:RBGEL:2022:5654](#):

Dient artikel 135, eerste lid, letter g, van de Btw-richtlijn aldus te worden uitgelegd dat deelnemers aan een pensioenfonds zoals in het hoofdgeding aan de orde is, kunnen worden geacht beleggingsrisico te lopen, en brengt dit mee dat het pensioenfonds een 'gemeenschappelijke beleggingsfonds' in de zin van deze bepaling vormt? Is daarbij van belang:

- of deelnemers een individueel beleggingsrisico lopen, of is het voldoende dat de deelnemers als collectief, en niemand anders, de gevolgen dragen van de resultaten van de beleggingen?
- wat de omvang van het collectieve dan wel het individuele beleggingsrisico is?
- in hoeverre de hoogte van de pensioenuitkering mede afhankelijk is van andere factoren, zoals het aantal jaren van pensioenopbouw, de hoogte van het salaris en de rekenrente?

Prejudiciële vraag in zaak [ECLI:NL:RBGEL:2022:5653](#):

1) Dient artikel 135, eerste lid, letter g, van de Btw-richtlijn aldus te worden uitgelegd dat deelnemers aan een pensioenfonds zoals in het hoofdgeding aan de orde is, kunnen worden geacht beleggingsrisico te lopen, en brengt dit mee dat het pensioenfonds een 'gemeenschappelijke beleggingsfonds' in de zin van deze bepaling vormt? Is daarbij van belang:

- of deelnemers een individueel beleggingsrisico lopen, of is het voldoende dat de deelnemers als collectief, en niemand anders, de gevolgen dragen van de resultaten van de beleggingen?
- wat de omvang van het collectieve dan wel het individuele risico is?
- in hoeverre de hoogte van de pensioenuitkering mede afhankelijk is van andere factoren, zoals het aantal jaren van pensioenopbouw, de hoogte van het salaris en de rekenrente?
- dat het pensioenfonds vanaf 1 januari 2018 geen actieve opbouw meer kent en vanwege de lage beleidsdekkingsgraad verplicht is over te gaan tot een collectieve waardeoverdracht aan een verzekeraar of een ander pensioenfonds?

2) Brengt het beginsel van fiscale neutraliteit met zich dat voor de toepassing van artikel 135, eerste lid, letter g, van de Btw-richtlijn, bij fondsen die geen icbe zijn, niet uitsluitend moet worden beoordeeld of deze vergelijkbaar zijn met een icbe, maar ook of zij gezien vanuit het oogpunt van de gemiddelde consument vergelijkbaar zijn met andere fondsen die geen icbe zijn, maar die door de lidstaat wel als gemeenschappelijke beleggingsfondsen worden beschouwd?

Prejudiciële vragen in zaak: [ECLI:NL:RBGEL:2022:5656](#):

Dient artikel 135, eerste lid, letter g, van de Btw-richtlijn aldus te worden uitgelegd dat deelnemers aan een pensioenfonds zoals in het hoofdgeding aan de orde is, kunnen worden geacht beleggingsrisico te lopen, en brengt dit mee dat het pensioenfonds een 'gemeenschappelijke beleggingsfonds' in de zin van deze bepaling vormt? Is daarbij van belang:

- of deelnemers een individueel beleggingsrisico lopen, of is het voldoende dat de deelnemers als collectief, en niemand anders, de gevolgen dragen van de resultaten van de beleggingen?
- wat de omvang van het collectieve dan wel het individuele risico is?
- in hoeverre de hoogte van de pensioenuitkering mede afhankelijk is van andere factoren, zoals het aantal jaren van pensioenopbouw, de hoogte van het salaris en de rekenrente?
- dat de werkgever zich voor de periode 2014 tot en met 2020 tot een bedrag van € 250.000.000 garant heeft gesteld voor de realisatie van de nagestreefde pensioenopbouw?

Prejudiciële vragen in zaak: [ECLI:NL:RBGEL:2022:5652](#):

Dient artikel 135, eerste lid, letter g, van de Btw-richtlijn aldus te worden uitgelegd dat deelnemers aan een pensioenfonds zoals in het hoofdgeding aan de orde is, kunnen worden geacht beleggingsrisico te lopen, en brengt dit mee dat het pensioenfonds een 'gemeenschappelijke beleggingsfonds' in de zin van deze bepaling vormt? Is daarbij van belang:

of deelnemers een individueel beleggingsrisico lopen, of is het voldoende dat de deelnemers als collectief, en niemand anders, de gevolgen dragen van de resultaten van de beleggingen?

wat de omvang van het collectieve dan wel het individuele risico is?

in hoeverre de hoogte van de pensioenuitkering mede afhankelijk is van andere factoren, zoals het aantal jaren van pensioenopbouw, de hoogte van het salaris en de rekenrente?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 31 mei 2022 (ECER 7.10.2022) – [C-519/22](#) – [MAX7 Design*](#)

Btw - Zekerheidstelling – Vrijheid van ondernemerschap

Richtlijn 2006/112/EG. De belastingautoriteit heeft aan verzoekster, de vennootschap MAX7 Design Kft, de verplichting opgelegd om zekerheid te stellen tot betaling van belastingen ten bedrage van ongeveer 4 900 EUR. De reden daarvoor was dat een van de bestuurders van verzoekster tussen 14 februari en 2 juni 2017 bestuurder was geweest van een andere vennootschap, in liquidatie, die was ontbonden met een belastingschuld ten belope van dat bedrag. Op 7 januari 2020 hebben de aandeelhouders van verzoekster de betrokken bestuurder ontslagen. Aangezien de reden voor het opleggen van de verplichting tot zekerheidstelling daarmee was weggenomen, heeft verzoekster geen zekerheid gesteld. De lagere belastingautoriteit heeft de intrekking van verzoeksters fiscaal identificatienummer en btw-

identificatienummer gelast op grond dat verzoekster de zekerheid tot betaling van de belasting niet binnen de voorgeschreven termijn had gesteld. Verzoekster heeft tegen dit besluit administratief beroep ingesteld.

De vraag is onder andere of het een rechtmatige en evenredige beperking van de vrijheid van ondernemerschap vormt wanneer de belastingdienst volgens het toepasselijke nationale recht op zodanige wijze over de zekerheid tot betaling van de belasting en de rechtsgevolgen daarvan kan beslissen dat de aandeelhouders van de betrokken vennootschap geen reële mogelijkheid hebben om binnen de gestelde termijn de reden voor de verplichting tot zekerheidstelling weg te nemen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 31 mei 2022 (ECER 17.10.22) - C-537/22 Global Ink Trade*

Btw - Fiscale neutraliteit – Economische activiteit - Voorrang van Unierecht

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster, Global Ink Trade Kft., is hoofdzakelijk actief als tussenhandelaar. Tussen juli 2012 en juni 2013, heeft zij hoofdzakelijk kantoorbenodigdheden en inktcartridges gekocht en was haar voornaamste partner Office Builder Kft., van wie zij in die periode 68 facturen heeft ontvangen.

De belastingdienst heeft vastgesteld dat Office Builder Kft. geen economische activiteit verrichtte, niet beschikte over een vestiging of een filiaal en evenmin over de materiële en personele middelen om een economische activiteit te kunnen uitoefenen, geen werknemers had aangemeld en niet voldeed aan haar aangifteverplichtingen. De belastingdienst heeft daaraan de conclusie verbonden dat de opsteller van de facturen geen daadwerkelijke economische activiteit uitoefende en uitsluitend inhoudelijk onbetrouwbare facturen opstelde, en dat zijn rol er dus enkel in bestond om als tussengeschoven onderneming voorbelasting over binnen de Unie gekochte goederen te genereren zodat verzoekster vervolgens de over schijnbaar binnenlandse transacties betaalde btw ten onrechte kon aftrekken. Verzoekster betoogt dat verweerster niet met geloofwaardige bewijzen heeft gestaafd dat haar facturen onbetrouwbaar zijn.

De verwijzende rechter vraagt zich af of een arrest van de Kúria dat is geweest in een zaak die ook tot een prejudiciële beslissing heeft geleid, terzijde kan worden geschoven, dan wel of integendeel moet worden uitgegaan van de conclusie van de Kúria dat de genoemde beschikkingen ten opzichte van eerdere beslissingen van het Hofgeen nieuwe elementen bevatten zodat de niet-inaanmerkingneming ervan geen schending van het recht oplevert en zij daarom buiten beschouwing kunnen worden gelaten. De overige vier vragen van de verwijzende rechter hebben betrekking op de uitlegging van artikel 167, artikel 168, onder a), en artikel 178, onder a), van de btw-richtlijn in verband met de beginselen van fiscale neutraliteit en doeltreffendheid.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 23 juni 2022 (ECER 27.10.22) - C-606/22 – Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Bydgoszczy*

Herziening btw-aangifte - Ontbreken facturen - Kassabonnen

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster heeft haar btw-aangifte voor bepaalde maanden gecorrigeerd wegens de toepassing van een btw-tarief van 8 %, in plaats van het eerder toegepaste basistarief van 23 %, op de verkoop van diensten op het gebied van vrijetijdsbesteding. Het belastingkantoor heeft geweigerd om te bevestigen dat verzoekster voor voornoemde belastingtijdvakken te veel btw had betaald. Het belastingkantoor heeft erop gewezen dat de last van de btw over de verrichte diensten is gedragen door de eindverbruikers, dat wil zeggen de natuurlijke personen aan wie deze belasting in rekening is gebracht via de prijs voor de betreffende dienst. Indien de btw aan verzoekster werd terugbetaald, zou zij een ongerechtvaardigde gunst ontvangen vanwege de schatkist. In deze situatie moet het btw-bedrag worden terugbetaald aan degene die deze waarde heeft verloren, met andere woorden aan de genoemde natuurlijke personen. Verzoekster heeft tegen het besluit beroep ingesteld.

De vraag is o.a. of een belastingplichtige tegen de achtergrond van de bepalingen van de btw-richtlijn en de daaruit voortvloeiende beginselen het recht heeft om de maatstaf van heffing en de verschuldigde belasting te herzien wanneer een door hem verrichte verkoop aan een consument tegen een te hoog btw-tarief is geregistreerd met behulp van een kasregister en is bevestigd door middel van fiscale kassabonnen in plaats van door btw-facturen, zonder dat ten gevolge van die herziening de prijs (brutowaarde) wordt gewijzigd.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 10 juni 2022 (ECER 24.10.22) - C-533/22 - Adient*

Btw - Intracommunautaire dienstverrichtingen – Vaste inrichting

Richtlijn 2006/112/EG. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 282/2011. Het hoofdkantoor van de groep Adient bevindt zich in Europa en de grootste onderneming van de groep is Adient Ltd & Co. KG Duitsland. De groep is een wereldwijde leverancier voor de grootste fabrikanten in de automobielenindustrie. Met het oog op de in Roemenië verrichte werkzaamheden heeft Adient Ltd & Co. KG, een niet-ingezetene met statutaire zetel in Duitsland, zich vanaf 16-03-2016 in Roemenië rechtstreeks voor btw-doeleinden geregistreerd en heeft zij een btw-code toegewezen gekregen die deze onderneming gebruikt om belastbare handelingen op het grondgebied van Roemenië te verrichten. Naar aanleiding van de bij Adient Roemenië uitgevoerde belastingcontrole, heeft AJFP Argeş vastgesteld dat deze onderneming inkomsten uit intracommunautaire dienstverrichtingen ten bedrage van 724 929 735 Roemeense leu (RON) aan Adient Ltd & Co. KG Duitsland, bestaande in productiediensten voor stofferingscomponenten, heeft geboekt en aangegeven, verrichtingen waarvoor de gecontroleerde onderneming van mening was dat de plaats van verrichting de plaats is waar de begunstigde is gevestigd, namelijk in Duitsland. AJFP Argeş heeft een belastingaanslag afgegeven. Dit besluit is door deze onderneming aangevochten.

Verzetten de btw-richtlijn en uitvoeringsverordening 282/2011 zich tegen de praktijk van de nationale belastingdienst om een onafhankelijke ingezeten rechtspersoon aan te merken als vaste inrichting van een niet-ingezeten entiteit, louter omdat beide ondernemingen tot dezelfde groep behoren?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 3 juni 2022 (ECER 18.10.22) – C-532/22 - Westside Unicat*

Btw op diensten die door een videochatstudio in Roemenië zijn gefilmd – Uitzending website buiten de EU – Vrijstelling?

Richtlijn 2006/112/EG. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 282/2011. Verzoekster biedt erotische vermakelijkheidsdiensten aan door middel van videochat. Daartoe heeft zij samenwerkingsovereenkomsten gesloten met verschillende natuurlijke personen (performers) die deelnemen aan sessies, en heeft zij een overeenkomst voor uitzending gesloten met StreamRay, een in de Verenigde Staten, ingeschreven rechtspersoon die een website exploiteert waarop deze sessies toegankelijk zijn voor de eindgebruikers. Verzoekster heeft gemeend dat de aan StreamRay verrichte diensten waren vrijgesteld van btw in Roemenië, aangezien de plaats waar zij werden verricht niet kon worden geacht op het grondgebied van deze lidstaat te liggen. De belastingdienst heeft daarentegen op basis van artikel 278, lid 6, onder b), van het belastingwetboek en het arrest Geelen bepaald dat de diensten in Roemenië zijn verricht, omdat er sprake is van een dienstverrichting in verband met de verlening van toegang tot vermakelijkheids evenementen en verzoekster in eerste aanleg die evenementen organiseert.

Prejudiciële vragen: Moet artikel 53 van de btw-richtlijn aldus worden uitgelegd dat het ook van toepassing is op diensten als die welke in het hoofdgeding aan de orde zijn, namelijk diensten die de videochatstudio ten behoeve van de website-exploitant verricht in de vorm van interactieve erotische sessies die worden gefilmd en rechtstreeks worden uitgezonden via internet (live streaming van digitaal materiaal)?

Indien vraag 1 bevestigend wordt beantwoord, is dan voor de uitlegging van de zinsnede „de plaats waar deze evenementen daadwerkelijk plaatsvinden”, die is vervat in artikel 53 van de btw-richtlijn, de plaats waar de performers voor de webcam verschijnen, de plaats waar de organisator van de sessies is gevestigd, de plaats waar de gebruikers de beelden bekijken of nog een andere plaats relevant?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Denemarken – 8 juli 2022 (ECER 12.10.22) - C-573/22 - Foreningen C e.a.

Btw – Deense omroepbijdrage

Richtlijn 2006/112/EG. Eerste Richtlijn (67/227/EEG). Zesde Richtlijn (77/388/EEG). Verordening (EEG, Euratom) nr. 354/83. Er is btw geheven over de Deense omroepbijdrage. Verzoekende partijen hebben bij de verwijzende rechter een beroep ingesteld tot teruggaaf van de geheven btw. De Deense omroepbijdrage moest worden betaald in geval van het bezit van een apparaat waarvoor de bijdrage verschuldigd was. Samenvattend stellen verzoekende partijen dat artikel 370 van richtlijn 2006/112 niet voorziet in de mogelijkheid om btw te heffen, omdat er geen sprake is van het verrichten van diensten onder bezwarende titel.

De vraag is dus o.a. of artikel 370 van richtlijn 2006/112 de lidstaten de mogelijkheid biedt om btw te heffen over een wettelijke omroepbijdrage ter financiering van niet-commerciële activiteiten van omroeporganisaties, terwijl er geen sprake is van „diensten die onder bezwarende titel worden verricht” in de zin van artikel 2, lid 1, van die richtlijn.

NOOT – bij HvJ 22 september 2022, C-330/ 21, The Escape Center

EU-Hof: verlaagd btw-tarief mogelijk voor diensten die bijkomend zijn aan het gebruik van sportaccommodaties en die noodzakelijk zijn voor beoefening van sport en lichamelijke opvoeding (ECER)

Belastingen, douane en tariefindeling

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-542/21 – Mikrotīkls – Letland – ECLI:EU:C:2022:814 – geen conclusie – arrest

Tariefindeling routers

Verordening (EEG) nr. 2658/87. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 927/2012. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 1001/2013. Beroep tegen een besluit van de Letse belastingdienst tot oplegging van een boete en navorderingsaanslag van douanerechten en btw. De aangegeven goederen betreffen routerantennes en delen daarvan.

Kan de postonderverdeling 8517 70 11 van de gecombineerde nomenclatuur in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 antennes omvatten voor routers die zijn geconfigureerd voor gebruik in lokale netwerken (LAN) en/of in wide area networks (WAN)?

Belastingen, vennootschapsbelasting

HvJ – ARREST – 6 oktober 2022 – gevoegde zaken C-433/21 en C-434/21 – Contship Italia – Italië – ECLI:EU:C:2022:760 – geen conclusie – arrest

Brievenbusvennootschappen – Naheffingsaanslag – Zeggenschap

Artikel 18 VWEU. Artikel 49 VWEU. Cassatieberoep tegen een beslissing van de belastingrechter betreffende de toepasbaarheid van de nationale regeling inzake brievenbusmaatschappijen. Naheffingsaanslag door de Italiaanse belastingdienst was reden voor het instellen van beroep.

Staan artikel 18 VWEU en artikel 49 VWEU in de weg aan een nationale regeling die van de regeling ter bestrijding van belastingontwijking middels lege vennootschappen - volgens welke minima voor inkomsten en opbrengsten worden vastgesteld die gerelateerd zijn aan bepaalde activa, en het niet bereiken van die minima een aanwijzing vormt dat de vennootschap geen activiteiten ontplooit en tot gevolg heeft dat een fictief belastbaar inkomen wordt vastgesteld – uitsluitend vennootschappen en entiteiten uitsluit waarvan de aandelen worden verhandeld op Italiaanse gereglementeerde markten, en niet tevens vennootschappen en entiteiten waarvan de aandelen worden verhandeld op buitenlandse gereglementeerde markten, alsmede vennootschappen die, ook indirect, zeggenschap hebben over of onder de zeggenschap staan van die beursgenoteerde vennootschappen en lichamen?

Hof: Artikel 49 VWEU verzet zich niet tegen een nationale regeling die bepaalt dat het voordeel van de grond op basis waarvan de regeling ter bestrijding van belastingontwijking middels lege vennootschappen geen toepassing vindt, alleen toekomt aan vennootschappen waarvan de effecten op de nationale gereglementeerde markten worden verhandeld, terwijl andere nationale of buitenlandse vennootschappen waarvan de effecten niet op de nationale gereglementeerde markten worden verhandeld, maar die onder zeggenschap staan van op buitenlandse gereglementeerde markten genoteerde vennootschappen en entiteiten, buiten de werkingsfeer van die uitsluitingsgrond vallen.

- 🇧🇮 Italiaanse uitzonderingsbepaling voor lege vennootschappen niet in strijd met EU-recht. ([VN-Vandaag-2022/2425](#))

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-295/21 – Allianz Benelux – België – ECLI:EU:C:2022:812 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Moederdochter richtlijn – Fusie - Gedeeltelijke overdracht aftrekbare dividenden

Richtlijn 90/435/EEG. Richtlijn 90/435/EEG. Richtlijnen 78/855/EEG (Derde richtlijn). Richtlijn 82/891/EEG (Zesde richtlijn). Vraag is kortgezegd of de in artikel 4, lid 1 eerste streepje, van de moederdochterrichtlijn neergelegde verplichting om af te zien van belastingheffing over de door een dochteronderneming aan de moedermaatschappij uitgekeerde winst, meebrengt dat moet worden afgezien van indirecte belastingheffing over deze winst in geval van een fusie. Hoewel het Hof in de zaak Cobelfret heeft geoordeeld dat artikel 4, lid 1 van de moeder-dochterrichtlijn onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig is om voor de nationale rechterlijke instanties te kunnen worden ingeroepen, heeft het zich niet uitgesproken over een vermeende verplichting om dividenden vrij te stellen, zoals in dat artikel is bepaald, in geval van een fiscaal neutrale fusie.

Hof: Artikel 4, lid 1, van richtlijn 90/435/EEG staat niet in de weg aan de regeling van een lidstaat waarin is bepaald dat door een vennootschap ontvangen dividenden eerst in haar belastinggrondslag worden opgenomen en vervolgens hiervan worden afgetrokken tot 95 %, en dat deze aftrek in voorkomend geval naar latere belastingjaren kan worden overgedragen, maar op grond waarvan in geval van overname van deze vennootschap bij een fusie de overdracht van deze aftrek slechts beperkt op de overnemende vennootschap overgaat, namelijk naar verhouding tot het evenredige aandeel van de fiscale nettowaarde van de overgenomen vennootschap in het totaal van de fiscale nettowaarde van de overnemende vennootschap en van de overgenomen vennootschap.

- 🇧🇮 Gedeeltelijke overdracht aftrekbare dividenden bij fusie in België niet in strijd met EU-recht. ([VN-Vandaag-2022/2552](#))

Brexit

GERECHT EU – ARREST – 12 oktober 2022 – zaak T-222/21 – Shopify/EUIPO - Rossi e.a. – ECLI:EU:T:2022:633 – [arrest](#)

Uniemeerke – Nietigheidspedure – Uniebeeldmerke Shoppi – Ouder Uniewoordmerke SHOPIFY – Relatieve weigeringsgrond – Geen verwarringsgevaar

Samenvatting onder: [IE](#)

REGELGEVING

Uitvoeringsbesluit (EU) 2022/1945 van de Commissie van 21 februari 2020 betreffende documenten af te geven door de lidstaten overeenkomstig artikel 18, leden 1 en 4, en artikel 26 van het Akkoord inzake de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland uit de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Kennisgeving geschied onder nummer C(2020) 1114), [PB L 268 van 14.10.2022](#)

Wiki

[Wiki Brexit](#)

Civiel

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-64/21 – Rigall Arteria Management – Polen – ECLI:EU:C:2022:783 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Zelfstandige handelsagenten – Recht op provisie – Aangebrachte klanten - Dwingend recht?

Richtlijn 86/653/EEG. Duitsland, Italië en Polen hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Artikel 7, lid 1, onder b), van richtlijn 86/653 bepaalt dat de handelsagent voor een tijdens de duur van de agentuurovereenkomst gesloten handelstransactie recht heeft op de provisie indien de transactie is gesloten met een derde die in een eerder stadium door hem als klant was aangebracht voor een dergelijke transactie. De belangrijkste vraag die in de onderhavige zaak aan de orde is, luidt in wezen of artikel 7, lid 1, onder b), van richtlijn 86/653 moet worden uitgelegd als een dwingende of een niet-dwingende bepaling en derhalve of het de partijen bij de agentuurovereenkomst al dan niet kan worden toegestaan, het recht van de handelsagent op de provisie voor de bedoelde transacties uit te sluiten. Verleent artikel 7, lid 1, onder b) van de richtlijn een absoluut recht op provisie of kan dit recht bij overeenkomst worden uitgesloten?

Hof: Artikel 7, lid 1, onder b), van richtlijn 86/653/EEG moet aldus worden uitgelegd dat van het door deze bepaling aan de zelfstandige handelsagent toegekende recht om provisie te ontvangen voor een transactie die tijdens de looptijd van de agentuurovereenkomst is gesloten met een derde die door deze agent in een eerder stadium als klant was aangebracht voor een dergelijke transactie, bij overeenkomst kan worden afgeweken.

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-593/21 – Herios – België – ECLI:EU:C:2022:784 – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Uitwinningsvergoeding – Aanzienlijk voordeel - Handelsagentuurovereenkomst - Subagent

Richtlijn 86/653/EEG. België en Duitsland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Verweerster heeft een handelsagentuurovereenkomst gesloten met een Duitse vennootschap, die haar het exclusieve recht verleende om de producten van de principaal in België, Frankrijk en Luxemburg te verkopen. Verweerster heeft verzoeker geworven als bezoldigd subagent. De

Duitse vennootschap heeft in 2018 de overeenkomst met verweerster ontbonden. Verzoeker is in 2017 handelsagent van de Duitse vennootschap geworden. Verweerster heeft ook in 2017 de overeenkomst met verzoeker beëindigd. Verweerster en de Duitse vennootschap hebben overeenstemming bereikt over de betaling van een uitwinningsvergoeding aan verweerster. Verzoeker, de subagent, heeft tegen verweerster een vordering ingesteld tot betaling van een uitwinningsvergoeding.

Hof: Artikel 17, lid 2, onder a), van richtlijn 86/653/EEG moet aldus worden uitgelegd dat de uitwinningsvergoeding die door de principaal aan de hoofdagent is betaald op basis van de klantenkring die door de subagent is aangebracht, een aanzienlijk voordeel kan vormen voor de hoofdagent. De betaling van een uitwinningsvergoeding aan de subagent kan echter als onbillijk in de zin van deze bepaling worden beschouwd wanneer deze zijn activiteiten als handelsagent voor dezelfde klanten en voor dezelfde producten, maar in het kader van een rechtstreekse relatie met de hoofdprincipaal, voortzet, en dit ter vervanging van de hoofdagent die hem voordien in dienst had genomen.

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-585/20 – BFF Finance Iberia – Spanje – ECLI:EU:C:2022:806 – conclusie – arrest

Betalingsachterstand – Termijn bij betaling door overheidsdiensten - Invorderingskosten – Vast bedrag per factuur?

Richtlijn 2011/7/EU. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen BFF Finance Iberia SAU en de regionale overheidsdienst voor gezondheid van Castilië en Leon, Spanje inzake de invordering door BFF, bij die dienst, van de schuldvorderingen betreffende vergoedingen die verschuldigd zijn voor de levering van goederen en de verrichting van diensten door 21 ondernemingen aan medische centra die onder de verantwoordelijkheid van deze dienst vallen. BFF Finance Iberia (verzoeker) heeft vorderingsrechten van meerdere handelsondernemingen verkregen, die allen goederen en diensten hebben geleverd aan medische centra die onder de verantwoordelijkheid van de gezondheidsdienst vallen. De gezondheidsdienst heeft de facturen niet voor de vervaldatum betaald. Verzoeker heeft bij de gezondheidsdienst een schriftelijk verzoek ingediend tot betaling van de facturen te vermeerderen met vertragingsrente en 40 euro aan invorderingskosten voor elk van de facturen die niet binnen de wettelijk vastgestelde termijnen werden betaald. De gezondheidsdienst heeft niet betaald, waarna verzoeker beroep heeft ingesteld bij de bestuursrechter. Vervolgens heeft zij een vordering ingesteld.

De verwijzende rechter stelt vragen over de uitleg van richtlijn 2011/7/EU, waaronder de vraag of artikel 6 van richtlijn 2011/7/EU aldus moet worden uitgelegd dat het bedrag van 40 EUR in ieder geval per factuur geldt, mits de schuldeiser de facturen afzonderlijk heeft aangevoerd in zijn vorderingen bij de bestuursinstantie en de bestuursrechter, dan wel dat het bedrag van 40 EUR in ieder geval per factuur geldt, ook al zijn globale en algemene vorderingen ingesteld?

Hof: Artikel 6 van richtlijn 2011/7/EU moet aldus worden uitgelegd dat het vaste minimumbedrag van 40 EUR, als vergoeding voor de invorderingskosten van de schuldeiser die het gevolg zijn van de betalingsachterstand van de schuldenaar, is verschuldigd voor iedere in een factuur vermelde handelstransactie die op de vervaldatum onbetaald is gebleven, ook wanneer die factuur samen met andere facturen wordt ingevorderd in het kader van één enkel administratief beroep of één enkel beroep in rechte.

Artikel 4, leden 3 tot en met 6, van richtlijn 2011/7 staat in de weg aan een nationale regeling die op algemene wijze voor alle handelstransacties tussen ondernemingen en overheidsinstanties voorziet in een betalingstermijn van maximaal 60 kalenderdagen, ook wanneer die termijn bestaat in een aanvankelijke termijn van 30 dagen voor een procedure voor goedkeuring of verificatie van de conformiteit van de geleverde goederen of de verrichte diensten met de overeenkomst en een aanvullende termijn van 30 dagen voor de betaling van de overeengekomen prijs.

Artikel 2, punt 8, van richtlijn 2011/7 moet aldus worden uitgelegd dat het voor de vraag of de btw die is vermeld in de factuur of in het gelijkwaardige verzoek tot betaling mee in aanmerking moet worden genomen als „verschuldigd bedrag” in de zin van deze bepaling, niet bepalend is of de

schuldeiser dit bedrag reeds aan de belastingdienst heeft afgedragen op de datum waarop de betalingsachterstand ontstaat.

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-406/21 – A – Finland – ECLI:EU:C:2022:816 – geen conclusie – arrest

Betalingsachterstand – Langdurige handelspraktijk – Verdragingsrente en invorderingskosten

Richtlijn 2011/7/EU. Het geding betreft de vraag of een praktijk tussen twee handelaren waarbij de schuldenaar facturen, die waren gebaseerd op overeenkomsten over de bestelling van boeken, binnen een redelijke termijn na de vervaldag kon betalen zonder dat deze betalingsachterstand gevolgen had, als een schending van dwingend recht moet worden beschouwd.

De verwijzende rechter vraagt of een voor 2013 langdurige en gangbare geworden handelspraktijk tussen partijen valt onder het toepassingsbereik van richtlijn 2011/7. Daarnaast is de vraag of een langdurige en gangbare handelspraktijk tussen partijen – op grond waarvan een schuldeiser geen recht heeft op interest indien de schuldenaar binnen een redelijke termijn na de vervaldag betaalt – een kennelijk onbillijk praktijk vormt.

Hof: Artikel 12, lid 4, van richtlijn 2011/7/EU moet aldus worden uitgelegd dat de lidstaten een tussen partijen overeengekomen praktijk inzake de betaling van verdragingsrente en de vergoeding van invorderingskosten van de werkingssfeer van deze richtlijn kunnen uitsluiten wanneer die praktijk volgens het toepasselijke nationale recht deel uitmaakt van een overeenkomst die is gesloten vóór 16 maart 2013. Vanaf die datum geplaatste individuele bestellingen op basis waarvan verdragingsrente en dergelijke vergoedingen worden gevorderd, kunnen van de werkingssfeer van richtlijn 2011/7 worden uitgesloten op voorwaarde dat daarmee volgens het toepasselijke nationale recht louter uitvoering wordt gegeven aan een vóór 16 maart 2013 gesloten overeenkomst. Indien deze afzonderlijke bestellingen op grond van dit recht daarentegen zelfstandige overeenkomsten zijn die vanaf die datum zijn gesloten, kunnen zij niet van de werkingssfeer van deze richtlijn worden uitgesloten.

Artikel 7, leden 2 en 3, van richtlijn 2011/7 moet aldus moet worden uitgelegd dat het niet in de weg staat aan een praktijk waarbij de schuldeiser in geval van betalingsachterstanden van minder dan een maand als tegenprestatie voor betaling van de hoofdsom van de opeisbare schuldvordering geen aanspraak maakt op verdragingsrente of vergoeding van invorderingskosten, op voorwaarde dat de schuldeiser met deze handelwijze vrijelijk ermee heeft ingestemd om af te zien van die aan rente en vergoeding verschuldigde bedragen.

Consumenten

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-405/21 – NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR – Slovenië – ECLI:EU:C:2022:793 – geen conclusie – arrest

Onerlijk beding - Kredietovereenkomst – Wisselkoersen - Verstoring evenwicht - Goede trouw

Richtlijn 93/13/EEG. Kredietnemer en de bank hebben in 2007 een kredietovereenkomst gesloten met een looptijd tot 2027. De overeenkomst bevatte geen specifieke regeling over de wisselkoersen, maar bepaalde slechts dat de kredietnemer alle wisselkoersrisico's aanvaardt. In 2013 is kredietnemer overleden. Haar dochter (verzoekster) heeft de aflossing van de lening op zich genomen. Verzoekster heeft in eerste aanleg beroep ingesteld op grond van de wijzigingen van de wisselkoersverhouding tussen EUR en CHF. Verzet artikel 3, eerste lid, gelezen in samenhang met de artikelen 8 en 8 bis van richtlijn 93/13/EEG zich tegen een nationale regeling waarbij de voorwaarden 'goede trouw' en 'aanzienlijke verstoring van het evenwicht' als afzonderlijke, zelfstandige en los van elkaar staande voorwaarden worden beschouwd?

Hof: Artikel 3, lid 1, en artikel 8 van richtlijn 93/13/EEG verzetten zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan kan worden vastgesteld dat een contractueel beding oneerlijk is wanneer dat beding het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van de partijen aanzienlijk verstoort ten nadele van de consument, zonder evenwel in een dergelijk geval het vereiste van „goede trouw” in de zin van dat artikel 3, lid 1, te onderzoeken.

HvJ – ARREST – 27 oktober 2022 – zaak C-485/21 – S.V. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2022:839 – geen conclusie – arrest

Onerlijk beding – Overeenkomst beheer en onderhoud gemeenschappelijke ruimten appartementengebouw – Begrip consument

Richtlijn 93/13/EEG. Richtlijn 2011/83/EU. Verzoekster is beheerder van een appartementencomplex in mede-eigendom, in welk gebouw verweerster een appartement bezit en gebruiksrecht heeft van gemeenschappelijke gedeelten. Tussen verzoekster en verweerster bestaat een overeenkomst betreffende het onderhoud van gemeenschappelijke gedeelten van het complex. Volgens deze overeenkomst is verzoekster verantwoordelijk voor beheer en onderhoud en is verweerster verplicht een bedrag over te maken aan verzoekster ter behoeve van onderhoud. Bij wanbetaling mag verdragingsrente worden gevorderd.

Verzoekster heeft van verweerster gevorderd dat zij achterstallige betalingen voor onderhoud alsnog betaalt plus verdragingsrente. Verweerster is van mening dat de bedragen niet verschuldigd zijn, aangezien de overeenkomst waarop verzoekster zich beroept nietig is vanwege het oneerlijke karakter ervan.

Zijn eigenaren van een appartement “consumenten” in de zin van de richtlijnen? Is verschillende behandeling van eigenaars van een gebouw in mede-eigendom verenigbaar met de richtlijn oneerlijke bedingen?

Hof: Artikel 1, lid 1, en artikel 2, onder b) en c), van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten moeten aldus worden uitgelegd dat:

– een natuurlijke persoon die eigenaar is van een appartement in een gebouw in mede-eigendom moet worden aangemerkt als een „consument” in de zin van deze richtlijn, wanneer hij met een beheerder een overeenkomst sluit met het oog op het beheer en het onderhoud van de gemeenschappelijke ruimten van dat gebouw, voor zover hij dat appartement niet gebruikt voor doeleinden die uitsluitend tot zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit behoren. De omstandigheid dat een deel van de door de beheerder krachtens deze overeenkomst verleende diensten wordt verricht omdat moet worden voldaan aan specifieke in de nationale wetgeving gestelde eisen inzake veiligheid en ruimtelijke ordening, is niet van dien aard dat deze overeenkomst buiten de werkingssfeer van de richtlijn komt te vallen;

– wanneer een overeenkomst voor het beheer en het onderhoud van de gemeenschappelijke ruimten van een gebouw in mede-eigendom wordt gesloten tussen de beheerder en de algemene vergadering van mede-eigenaren of de vereniging van eigenaren van dit gebouw in mede-eigendom, kan een natuurlijke persoon die eigenaar is van een appartement in dit gebouw in mede-eigendom worden beschouwd als een „consument”, in de zin van richtlijn 93/13, mits hij kan worden aangemerkt als „partij” bij die overeenkomst en dat appartement niet uitsluitend gebruikt voor doeleinden die verband houden met zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië - 23 mei 2022 (25.10.22) - [C-593/22 - First Bank*](#)

Onerlijk beding - Consumentenkrediet - Valutarisico

Richtlijn 93/13/EEG. De vraag is o.a. of artikel 1, lid 2, van richtlijn 93/13 aldus moet worden uitgelegd dat, in het kader van de bijzondere wettelijke regeling ter bescherming van de rechten van de consument, van de consument kan worden verlangd dat hij de inhoud kent van alle rechtsregels in de handelingen met kracht van wet waarmee de overeenkomst wordt aangevuld, zonder dat de verkoper hem vooraf heeft ingelicht over de precieze rechtsregel waarmee de overeenkomst wordt aangevuld.

OVERIG

- OECD report on Dark Patterns ([ECLB](#))
A working definition is provided at the outset which may or may not gain traction in the field: dark patterns, accordingly, are "business practices employing elements of digital choice architecture, in particular in online user interfaces, that subvert or impair consumer autonomy, decision-making or choice. They often deceive, coerce or manipulate consumers and are likely to cause direct or indirect consumer detriment in various ways, though it may be difficult or impossible to measure such detriment in many instances."

COVID-19

EHRM – ARREST – 11 oktober 2022 - Constantin-Lucian Spinu t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest](#) - [29443/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1011JUD002944320](#)

Detentie – Toestemming voor bijwonen dienst Adventkerk buiten gevangenis - COVID-19

Samenvatting onder: [Godsdienstvrijheid](#)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 13 september 2022 – Thevenon t. Frankrijk – [persbericht 6.10.22](#) – [beslissing](#) – [46061/21](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:0913DEC004606121](#)

Weigering COVID-19 vaccinatie door brandweerman – Niet ontvankelijke klacht

Artikelen 8 en 14 EVRM. Artikel 1, Eerste Protocol EVRM. Een brandweerman heeft geweigerd om te voldoen aan de COVID-19-vaccinatie-eis die is opgelegd aan werknemers in bepaalde beroepen door de Noodwet voor de volksgezondheid. Klager is geschorst van zowel zijn professionele als zijn vrijwilligerstaken. Volgens klager zijn artikelen 8 en 14 EVRM, en artikel 1, Eerste Protocol EVRM geschonden.

Het Hof oordeelt dat de klacht niet ontvankelijk is omdat klager niet alle nationale rechtsmiddelen heeft uitgeput.

- [Challenging State Responses to the Covid-19 pandemic before the ECtHR \(strasbourgobservers\)](#)

GERECHT EU – ARREST – 12 oktober 2022 – zaak T-524/21 – Saure/Commissie – [ECLI:EU:T:2022:632](#) – [arrest](#)

Correspondentie van de Commissie met AstraZeneca en de Duitse autoriteiten mbt de hoeveelheden van en levertijden voor COVID-19-vaccins

Samenvatting onder: [Toegang tot documenten](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 2 augustus 2022 (ECER 18.10.22) - [C-584/22 - Kiwi Tours*](#)

Pakketreis – Annulering vanwege Covid-19 – Inreisverbod afgekondigd na annulering, voor aanvang van de reis - Buitengewone omstandigheden

Samenvatting onder: [Vervoer en reizen](#)

Raad

Voorstel voor een aanbeveling van de Raad tot wijziging van Aanbeveling (EU) 2022/107 betreffende een gecoördineerde aanpak om veilig vrij verkeer tijdens de COVID-19-pandemie te vergemakkelijken

Wiki

[Coronavirus – Europees recht](#)

EHRM - factsheet

[COVID-19 health crisis](#)

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

EHRM – ARREST – 6 oktober 2022 – Liu t. Polen - [persbericht](#) – [arrest](#) - [37610/18](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1006JUD003761018](#)

Algemene geweldsituatie in Chinese gevangenissen – uitlevering aan China schending van artikel 3 EVRM

Samenvatting onder: [Overlevering en uitlevering](#)

EHRM – ARREST – 11 oktober 2022 - Constantin-Lucian Spinu t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest](#) - [29443/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1011JUD002944320](#)

Detentie – Toestemming voor bijwonen dienst Adventkerk buiten gevangenis - COVID-19

Samenvatting onder: [Godsdienstvrijheid](#)

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – 4 oktober 2022 – Kaya t. Nederland – [36141/21](#) - [subject matter of the case](#)

Voorlopige hechtenis – Afwijzing verzoeken tot schorsing – Motivering – Reclasseringsrapport

Artikel 5 EVRM. De voorlopige hechtenis van klager, die inging op 26 november 2020, was gebaseerd op het bestaan van een redelijk vermoeden van zijn betrokkenheid bij de handel en uitvoer van verdovende middelen en, in eerste instantie, op gronden die verband hielden met een risico op recidive, een risico van ernstige ontwrichting van de rechtsorde, en het risico dat hij het lopende onderzoek zou frustreren. Op 20 januari 2021 heeft de Rechtbank Zeeland-West-Brabant het verzoek van klager tot voorwaardelijke schorsing van zijn voorlopige hechtenis afgewezen. Het beroep daartegen is door het Gerechtshof 's-Hertogenbosch verworpen. Klager klaagt dat de weigeringen om zijn voorlopige hechtenis te schorsen niet waren gebaseerd op relevante en voldoende redenen en dat haalbare alternatieven voor detentie niet serieus zijn overwogen. Bovendien klaagt hij erover dat niet snel genoeg is beslist op zijn ingediende beroep.

Vragen aan partijen:

Is er sprake van een schending van artikel 5, lid 3 EVRM? Waren de uitspraken van de Rechtbank Zeeland-West-Brabant en de uitspraak van het gerechtshof te 's-Hertogenbosch voldoende gemotiveerd, rekening houdend met de analyse en conclusies in reclasseringsrapport van een particuliere organisatie en het door de rechtbank gevraagde reclasseringsadvies van 30 juni 2021, beide namens klager ingediend bij de rechtbanken (zie *Zherebin t. Rusland*, nr. 51445/09, §§ 50-54 en 61-62, 4 maart 2016; *Hasselbaink t. Nederland*, nr. 73329/16, §§ 67-73, 9 februari 2021 en *Maassen t. Nederland*, nr. 10982/15, §§ 53-59, 9 februari 2021)? 2. Heeft het gerechtshof zijn bovengenoemde beslissing “snel” (genoeg) genomen, zoals vereist door artikel 5 § 4 van het Verdrag (zie *Hasselbaink*, reeds aangehaald, §§ 84-86)?

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – 4 oktober 2022 – *Messaoudi t. Nederland* – [31212/20](#) - subject matter of the case

Voorlopige hechtenis – Afwijzing verzoeken tot schorsing – Motivering - Reclasseringsadvies

Artikel 5 EVRM. De voorlopige hechtenis van klager, die inging op 3 maart 2020, was gebaseerd op het bestaan van een redelijk vermoeden van inbraak en op grond van een “recidiverisico. Zijn verzoek tot voorwaardelijke schorsing is afgewezen. Deze uitspraak is door het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden bekrachtigd. Klager had verzocht om voorwaardelijke schorsing van zijn voorlopige hechtenis vanwege onder meer de medische situatie van zijn partner en het advies van de reclasserings dat elektronisch toezicht “technisch en logistiek ” mogelijk was. Klager klaagt dat de weigeringen om zijn voorlopige hechtenis op te schorten niet waren gebaseerd op relevante en voldoende redenen en dat haalbare alternatieven voor detentie, zoals elektronisch toezicht, niet serieus waren overwogen.

Is er sprake van een schending van artikel 5, lid 3 EVRM? Waren de uitspraken van de Rechtbank Midden-Nederland en de uitspraak van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden voldoende gemotiveerd, rekening houdend met de medische situatie van zijn partner en het advies van de reclassering dat elektronisch toezicht “technisch en logistiek” mogelijk was (zie *Zherebin v. Rusland*, nr. 51445/09, §§ 50-54 en 61-62, 4 maart 2016, *Hasselbaink v. Nederland*, nr. 73329/16, §§ 67-73, 9 februari 2021, en *Maassen v. Nederland*, nr. 10982/15, §§ 53-59, 9 februari 2021)?

OVERIG

EU: Report supports evidence of pervasive police violence disparately targeting racialised people ([fair trials](#))

EHRM - factsheets en guides

- [🔗 Hunger strikes in detention](#)
- [🔗 Migrants in detention](#)
- [🔗 Prisoners' right to vote](#)
- [🔗 Prisoners' health-related rights](#)
- [🔗 Detention and mental health](#)
- [🔗 Detention conditions and treatment of prisoners](#)
- [🔗 Use of force in the policing of demonstrations](#)
- [🔗 Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights](#)

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – 27 oktober 2022 – zaak C-411/21 – Instituto do Cinema e do Audiovisual – Portugal – ECLI:EU:C:2022:836 – geen conclusie – arrest

Televisiediensten – Financiering nationale cinematografische en audiovisuele werken – Heffing abonnementsgeld bij aanbieders betaaltelevisie

Artikel 56 VWEU. Beroep tegen een aanslag van de jaarlijkse heffing voor aanbieders van betaaltelevisie, opgelegd door Instituto do Cinema e do Audiovisual.

Kan een heffing, die uitsluitend dient om de promotie en verspreiding van Portugese cinematografische en audiovisuele werken te financieren, leiden tot met artikel 56 VWEU strijdige discriminatie doordat het moeilijker wordt om diensten te verrichten tussen lidstaten dan binnen een en dezelfde lidstaat? Wordt het antwoord op deze vraag beïnvloed door het gegeven dat andere lidstaten gelijksoortige of identieke regelingen kennen?

Hof: Artikel 56 VWEU staat niet in de weg aan een nationale wettelijke regeling waarbij een heffing wordt ingevoerd die dient om de promotie en de verspreiding van cinematografische en audiovisuele werken te financieren, voor zover de eventuele gevolgen van die heffing voor het vrij verrichten van diensten voor de productie van dergelijke werken te onzeker en te indirect zijn om een beperking in de zin van deze bepaling te vormen.

HvJ – ARREST – 27 oktober 2022 – zaak C-544/21 – Stadt Mainz – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:843 – geen conclusie – arrest

Minimumtarieven – Dienstenrichtlijn – Architectendiensten - Temporele werking

Richtlijn 2006/123/EG. Verzoekster, een in Duitsland gevestigd architectenbureau, vordert van de stad Mainz betaling van nog openstaande honoraria voor architectendiensten. Heeft de bepaling van de dienstenrichtlijn, die betrekking heeft op minimumtarieven voor verleende diensten, rechtstreekse werking in een geschil tussen twee partijen, met als gevolg dat nationale wetgeving buiten toepassing kan worden gelaten? Schendt nationale wetgeving die minimumtarieven voor bepaalde dienstenlevering vastlegt de vrijheid van vestiging?

Hof: [niet officiële vertaling] Richtlijn 2006/123/EG is niet van toepassing op gevallen waarin een contract werd gesloten vóór de inwerkingtreding van deze richtlijn en dit contract afliep voordat de termijn voor de tenuitvoerlegging van de richtlijn heeft al zijn effecten uitgeput.

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 6 oktober 2022 – zaak C-339/21 – Colt Technology Services e.a. – Italië – ECLI:EU:C:2022:761 – conclusie

Telecomexploitanten – Aftapactiviteiten – Rechterlijk bevel - Volledige kostenvergoeding?

Richtlijn (EU) 2018/1972 (Europees wetboek elektronische communicatie). Artikelen 18, 26, 49, 54 en 55 VWEU. Artikelen 16 en 52 EU Handvest. Staat het EU-recht in de weg aan een nationale regeling die niet voorschrijft dat telecomexploitanten die op rechterlijk bevel communicatiestromen aftappen daarvoor een kostendekkende vergoeding dienen te ontvangen, en het bestuursorgaan dat de vergoedingen vaststelt daarnaast verplicht tot het realiseren van een kostenbesparing?

A-G geeft het Hof in overweging: Richtlijn (EU) 2018/1972 moet aldus worden uitgelegd dat deze niet vereist dat een nationale wettelijke regeling voorziet in de betaling aan aanbieders van elektronische-communicatiediensten van een volledige vergoeding voor de kosten die deze maken wanneer zij de door rechterlijke instanties bevolen onderschepping van elektronische communicatie mogelijk maken. Overeenkomstig artikel 13, lid 1, van die richtlijn mogen de lidstaten een regeling uitwerken voor de vergoeding van dergelijke kosten, mits die regeling niet-discriminerend, evenredig en transparant is.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 20 oktober 2022 – zaak C-329/21 – DIGI Communications – Hongarije – ECLI:EU:C:2022:822 – [conclusie](#)

Toewijzing gebruiksrechten voor frequenties voor 5G netwerk - Bevoegdheid tot instellen beroep – Mediadiensten – Begrip ‘getroffen ondernemingen’

Richtlijn 2002/21/EG. Richtlijn 2002/20/EG (machtigingsrichtlijn). De vragen zijn gerezen in het kader van een beroep dat DIGI Communications NV heeft ingesteld tegen het besluit waarbij de Hongaarse regelgevende instantie inzake telecommunicatie de gebruiksrechten voor frequenties ter ondersteuning van de invoering van het 5G-netwerk en andere draadloze breedbanddiensten heeft toegewezen.

In dit geding is het twistpunt met name of verzoekster (een in Nederland geregistreerde houdstermaatschappij) nog als een getroffen onderneming in de zin van art. 4, lid 1, van richtlijn 2001/21/EG kan worden aangemerkt en bevoegd is om in rechte tegen een besluit van de Hongaarse nationale autoriteit voor media en communicatie op te komen.

Wanneer kwalificeren aanbieders van elektronische communicatienetwerken en -diensten als ‘getroffen ondernemingen’ in de zin van art. 4 lid 1 van richtlijn 2002/21/EG?

A-G geeft het Hof in overweging:: Artikel 4, lid 1, van richtlijn 2002/21/EG moet aldus worden uitgelegd dat:

– de toekenning van de hoedanigheid van ,onderneming die elektronischecomunicatiediensten aanbiedt’ in de zin van die bepaling aan een onderneming die voldoet aan de voorwaarden voor een algemene machtiging als bedoeld in artikel 3, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2002/20/EG in de lidstaat waartoe de NRI behoort die het betrokken besluit heeft genomen, niet wordt belet door het feit dat die onderneming nog niet op de markt van die lidstaat aanwezig is en daar niet is geregistreerd in de zin van artikel 3, lid 2, tweede volzin, van die richtlijn, en evenmin door de omstandigheid dat die onderneming thans geen elektronischecomunicatiediensten aanbiedt, mits zij aantoonbaar dat zij daadwerkelijk voornemens is en, wat infrastructuur en technologie betreft, niet louter in theorie, maar daadwerkelijk de mogelijkheid heeft om in de betrokken lidstaat de markt voor die diensten te betreden. Die hoedanigheid van ,onderneming die elektronischecomunicatiediensten aanbiedt’ kan ook worden toegekend aan een rechtspersoon die weliswaar niet rechtstreeks elektronischecomunicatiediensten aanbiedt, doch de holding is van een groep die dergelijke diensten aanbiedt;

– een onderneming die elektronischecomunicatienetwerken of -diensten aanbiedt, om beroep te kunnen instellen tegen het besluit van een NRI op grond van die bepaling, moet aantonen dat de rechten die zij ontleent aan de rechtsorde van de Unie, met name de richtlijnen inzake elektronischecomunicatiediensten, rechtstreeks kunnen worden aangetast door de inhoud van dat besluit. Een dergelijke aantasting hoeft weliswaar niet noodzakelijkerwijs zeker en daadwerkelijk plaats te vinden, maar moet zich wel met een redelijke waarschijnlijkheid kunnen voordoen. Een onderneming die valt onder het begrip ,onderneming die elektronischecomunicatiediensten aanbiedt’ als bedoeld in artikel 4, lid 1, van richtlijn 2002/21 en een aanvraag heeft ingediend voor deelname aan een selectieprocedure voor de toewijzing van gebruiksrechten voor frequenties, moet worden geacht door het besluit tot vaststelling van de uitkomst van de selectieprocedure te zijn ,getroffen’ in de zin van die bepaling. Een dergelijke onderneming verliest de voornoemde hoedanigheid van ,getroffen onderneming’ niet door het enkele feit dat zij van die procedure werd uitgesloten omdat zij niet voldeed aan de toelatingsvoorwaarde dat zij gedurende een bepaald tijdsbestek voorafgaand aan de inleiding van de veilingprocedure niet is veroordeeld wegens schending van de mededingingsregels;

– een onderneming die deelneemt aan een door een NRI overeengekomen artikel 7 van richtlijn 2002/20 georganiseerde veilingprocedure voor de toewijzing van gebruiksrechten voor radiofrequenties, het recht heeft om beroep in te stellen tegen de besluiten die de NRI in het kader van die procedure heeft vastgesteld, of het nu gaat om besluiten die aan die onderneming zijn gericht, of, voor zover is voldaan aan de voorwaarden van artikel 4, lid 1, van richtlijn 2002/21, om besluiten die niet rechtstreeks aan die onderneming zijn gericht. Of een onderneming die van een dergelijke procedure is uitgesloten bevoegd is om op te komen tegen het definitieve besluit tot toewijzing van frequenties hangt niet af van de vraag of het besluit tot uitsluiting al dan niet

definitief is, mits blijkt dat die onderneming voldoet aan de voorwaarden van het voornoemde artikel 4, lid 1.

Een door een NRI gevoerde veilingprocedure in de zin van artikel 7 van richtlijn 2002/20 en het besluit van die instantie tot vaststelling van de uitkomst van die procedure, streven een doelstelling van bescherming van daadwerkelijke en onvervalste mededinging na.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Denemarken – 8 juli 2022 (ECER 12.10.22) - [C-573/22](#) - [Foreningen C e.a.](#)

Btw – Deense omroepbijdrage

Samenvatting onder: [Belastingen, btw](#)

Digitale markt, social media en ICT

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-362/21 – EKOFUKT – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2022:815](#) – geen conclusie – arrest

Ontbreken gekwalificeerde elektronische handtekening - Begrip 'gekwalificeerde elektronische handtekening' – Rechtsgevolgen van elektronische handtekeningen

Verordening (EU) nr. 910/2014. België, Tsjechië en Bulgarije hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. EOOD (verzoekster) is een onderneming die in de groot- en detailhandel groenten en fruit verkoopt. Bij EOOD heeft een controle plaatsgehad om vast te stellen of de Bulgaarse wet op de omzetbelasting in de belastingtijdvakken augustus tot en met november 2014 correct is toegepast. Na de controle is een naheffingsaanslag en een naheffingsbeschikking opgelegd. Deze documenten zijn opgesteld als elektronische documenten en ondertekend met een elektronische handtekening. Verzoekster heeft tijdens de gerechtelijke procedure bezwaar gemaakt tegen alle elektronische documenten die in het kader van de belastingcontroles zijn opgesteld. Zij stelt dat er niet op wordt gewezen dat het om elektronische documenten gaat die zijn voorzien van een elektronische handtekening en dat een gekwalificeerde elektronische handtekening ontbreekt. Het ontbreken van een gekwalificeerde elektronische handtekening is bevestigd door deskundigen. De verlener van vertrouwensdiensten kwalificeert de handtekeningen van de belastingdienst als 'beroepsmatige elektronische handtekening'.

Bepaalt artikel 25 van de verordening dat een in de vorm van een elektronisch document vastgesteld besluit van een bestuursorgaan niet kan worden vernietigd omdat dit document is ondertekend met een elektronische handtekening niet zijnde een 'gekwalificeerde elektronische handtekening'? Wanneer is er, in de omstandigheden van deze zaak, sprake van een 'gekwalificeerde elektronische handtekening'?

Hof: Artikel 25, lid 1, van verordening (EU) nr. 910/2014 staat er niet aan in de weg dat een in de vorm van een elektronisch document vastgesteld besluit van een bestuursorgaan nietig wordt verklaard wanneer het is ondertekend met een elektronische handtekening die niet voldoet aan de eisen van deze verordening om te worden beschouwd als een „gekwalificeerde elektronische handtekening” in de zin van artikel 3, punt 12 ervan, mits de nietigheid van dat besluit niet wordt vastgesteld op de enkele grond dat de handtekening in elektronische vorm is aangemaakt.

Artikel 3, punt 12, van verordening nr. 910/2014 moet aldus worden uitgelegd dat het ontbreken van een „gekwalificeerd certificaat voor elektronische handtekeningen” in de zin van artikel 3, punt 15, van deze verordening volstaat om aan te tonen dat een elektronische handtekening geen „gekwalificeerde elektronische handtekening” is in de zin van dat artikel 3, punt 12, waarbij de eventuele kwalificatie ervan als „beroepsmatige elektronische handtekening” in dit verband irrelevant is.

Verordening nr. 910/2014 moet aldus worden uitgelegd dat de vermelding van een elektronische handtekening in het door de verlener van vertrouwensdiensten afgegeven certificaat niet volstaat opdat deze handtekening voldoet aan de in deze verordening gestelde eisen om te worden

beschouwd als een „gekwalificeerde elektronische handtekening” in de zin van artikel 3, punt 12, van die verordening. Wanneer een dergelijke kwalificatie in het kader van een gerechtelijke procedure wordt betwist, moet de nationale rechter nagaan of alle cumulatieve voorwaarden van artikel 3, punt 12, zijn vervuld, waardoor hij met name verplicht is te onderzoeken of aan de voorwaarden van artikel 26 van en bijlage I bij verordening nr. 910/2014 is voldaan.

Artikel 3, punt 12, van en bijlage I bij verordening nr. 910/2014 moeten aldus worden uitgelegd dat bij de toetsing of een gekwalificeerde elektronische handtekening in overeenstemming is met de eisen van die bijlage, de omstandigheid dat de namen van de ondertekenaar, die gewoonlijk in het cyrillische alfabet worden geschreven, zijn omgezet in het Latijnse alfabet, er zich niet tegen verzet dat die handtekening wordt aangemerkt als een „gekwalificeerde elektronische handtekening” in de zin van dat artikel 3, punt 12, voor zover die handtekening op unieke wijze aan de ondertekenaar is verbonden en het mogelijk maakt de ondertekenaar te identificeren, hetgeen aan de verwijzende rechter staat om na te gaan.

REGELGEVING

- Verordening (EU) 2022/1925 van het Europees Parlement en de Raad van 14 september 2022 over betwistbare en eerlijke markten in de digitale sector, en tot wijziging van Richtlijnen (EU) 2019/1937 en (EU) 2020/1828 (**digitaalemarktenverordening**), [PBL 265 van 12.10.2022, blz. 1–66](#)
🔗 [Digitaalemarktenverordening \(DMA\) in EU-Publicatieblad gepubliceerd \(ECER\)](#)
- Verordening (EU) 2022/2065 van het Europees Parlement en de Raad van 19 oktober 2022 betreffende een eengemaakte markt voor digitale diensten en tot wijziging van Richtlijn 2000/31/EG (**digitaal dienstenverordening**) [PB L 277 van 27.10.2022](#)
🔗 [Digitale dienstenverordening \(DSA\) definitief vastgesteld \(ECER\)](#)

OVERIG

- Europese Commissie presenteert nieuwe EU-cyberbeveiligingsregels voor beter beveiligde hardware en software. ([BS-11-10-2022](#))
- An Intersectional Lens on Online Gender Based Violence and the Digital Services Act ([Verfassungsblog](#))
- Fundamental rights impact assessments in the DSA ([Verfassungsblog](#))
Zie [Verfassungsblog](#) voor veel artikelen over de digitale dienstenverordening
- OECD report on Dark Patterns ([ECLB](#))

A working definition is provided at the outset which may or may not gain traction in the field: dark patterns, accordingly, are

"business practices employing elements of digital choice architecture, in particular in online user interfaces, that subvert or impair consumer autonomy, decision-making or choice. They often deceive, coerce or manipulate consumers and are likely to cause direct or indirect consumer detriment in various ways, though it may be difficult or impossible to measure such detriment in many instances."

Discriminatie

EHRM – ARREST – 11 oktober 2022 - Grote Kamer - Beeler t. Zwitserland – [persbericht](#) - [arrest](#) - [78630/12](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1011JUD007863012](#)

Discriminatie en privé- en gezinsleven - Verschil in duur tussen uitkering voor weduwnaars en uitkering voor weduwen is ongeoorloofd onderscheid

Samenvatting onder: [Arbeid en sociale zekerheid](#)

EHRM – ARREST – 13 oktober 2022 – Zeggai t. Frankrijk – [persbericht](#) – [arrest](#) – [12456/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1013JUD001245619](#)

Verschil in behandeling tussen personen die in Frankrijk zijn geboren voor en na de Algerijnse onafhankelijkheid van ouders die in Frans-Algerije zijn geboren: niet discriminerend op grond van artikel 14 van het Verdrag

Artikel 14 EVRM. De zaak betrof de afwijzing van klagers verzoek om een bewijs van Franse nationaliteit. Hij werd geboren in Frankrijk, vóór de onafhankelijkheid van Algerije, uit ouders die toen nog Franse onderdanen waren. Hij heeft onafgebroken in Frankrijk gewoond en zijn broers en zussen, die na de Algerijnse onafhankelijkheid zijn geboren, hebben de Franse nationaliteit verworven. Klager stelt zich op het standpunt dat hij door de afwijzing is onderworpen aan discriminatie verboden door artikel 14 EVRM.

Het hof merkt op dat de ouders van klager, die in Frans-Algerije zijn geboren en onder de plaatselijke burgerlijke staat vielen, geen gebruik hadden gemaakt van de mogelijkheid om als Frans onderdaan te worden erkend. Het hof overweegt dat het onderscheid dat werd gemaakt tussen kinderen die voor of na de onafhankelijkheid van Algerije waren geboren een legitiem doel diende. Het onderscheid diende namelijk ertoe dat minderjarige kinderen automatisch dezelfde status zouden hebben als hun ouders.

Het hof oordeelde unaniem dat geen sprake was van een schending van artikel 14 EVRM.

EHRM – ARREST – 18 oktober 2022 - Basu t. Duitsland - [persbericht](#) – [arrest](#) – [215/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1018JUD000021519](#)

Controle in de trein – Discriminatie vanwege huidskleur?

Artikel 8 EVRM. Klager, wonend in Berlijn, werd samen met zijn dochter door de politie op zijn identiteit gecontroleerd toen hij vanuit Tsjechië naar Duitsland zat in de trein. Volgens de politie was het een willekeurige controle, maar volgens klager werd hij gecontroleerd omdat hij de enige was in de trein met een donkere huidskleur en andere mensen niet werden gecontroleerd. Deze discriminatoire behandeling levert een inbreuk op zijn recht op privé- en familielevens op. Klager heeft een klacht ingediend bij de Duitse rechter. Die hoorde alleen klager, niet diens dochter of de politieagent, en verklaarde klager niet-ontvankelijk in zijn klacht. Hem werd door de hogere rechter vervolgens geen recht op hoger beroep toegekend, omdat zijn klacht onvoldoende was onderbouwd en met een beslissing geen legitiem doel werd gediend.

Klager klaagt bij het EHRM over schending van artikel 14 (discriminatieverbod) in combinatie met artikel 8 (recht op privéleven), evenals artikel 13 EVRM (recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel).

Het EHRM overweegt dat een staat verplicht is om mogelijk racistische motieven van een vertegenwoordiger van de staat te onderzoeken. Met name in het geval van een verdedigbare beschuldiging van raciale discriminatie is bijzondere oplettendheid en een krachtige reactie van de autoriteiten nodig. Omtrent de vraag of de autoriteiten hebben voldaan aan hun verplichting om alle redelijke maatregelen te nemen om te onderzoeken of racistische motieven ten grondslag lagen aan de identiteitscontrole, overweegt het EHRM dat er weliswaar een intern onderzoek heeft plaatsgevonden binnen de politie, maar dat dit niet als onafhankelijk kan worden

aangemerkt. Daarnaast hebben de rechters, ondanks de aanwezigheid van een verdedigbare beschuldiging, niet het noodzakelijke bewijs verzameld en bovendien de getuigen niet gehoord die aanwezig waren bij de controle. Zij hebben de klacht afgewezen op formele gronden, omdat klager geen legitiem belang zou hebben bij een beslissing. Onder deze omstandigheden heeft de staat niet voldaan aan zijn verplichting om alle redelijke maatregelen te nemen om door een onafhankelijk orgaan te laten onderzoeken of een discriminatoire houding ten grondslag lag aan de identiteitscontrole, zodat er geen effectief onderzoek heeft plaatsgevonden. Het EHRM kan daarom niet beoordelen of klager werd gecontroleerd vanwege zijn etnische afkomst. Artikel 14 jo. 8 EVRM zijn daarom geschonden. De klacht t.a.v. artikel 13 EVRM komt overeen met de voornoemde, al genomen beslissing, dus daarover neemt het EHRM geen apart beslissing.

 Ein Sieg gegen Racial Profiling? ([Verfassungsblog](#))

EHRM – factsheets en guides

 [Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#)

Cursus en opleiding

- HELP online cursus Raad van Europa: [Anti-discrimination](#)
- HELP cursus Raad van Europa: [Rights of Persons with Disabilities](#)

EHRM – algemeen

Kennisplatform van het EHRM (ECHR-KS)

Het EVRM-KS wordt bijgehouden door de griffie. Deze pagina is de toegangspoort tot het platform en biedt kennis van jurisprudentie via een bepaald artikel of thema.

OVERIG

- New Thematic Factsheet on the Reopening of Domestic Judicial Proceedings Following the European Court's Judgments ([ECHRblog](#))
- Video Interview with Court President Robert Spano ([ECHRblog](#))

Eigendomsrecht

EHRM – ARREST – 11 oktober 2022 – Theo National Construct S.R.L. t. Moldavië - [persbericht](#) – [arrest](#) - [72783/11](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1011JUD007278311](#)

Corporate raid – Eigendomsbescherming

Artikel 1 Eerste protocol EVRM. Klager is een Roemeense vennootschap die actief is in de wegenbouw. In 2007 heeft klager haar activiteiten uitgebreid naar de Moldavische markt, in samenwerking met een Moldavische zakenman, die tevens leider was van een politieke partij (hierna: S.). Klager ging in dat verband voor 50% deelnemen in vennootschap X tegen inbreng van 23 stuks bouw materieel, met een tegenwaarde van ruim € 1 miljoen; S. hield (indirect) 49,77% van de aandelen in vennootschap X. In oktober 2007 heeft vennootschap X in Moldavië een onderhoudscontract gesloten ter waarde van € 24.5 miljoen. In dat verband heeft vennootschap X een bankfinanciering aangetrokken van € 1.5 miljoen, waarbij het eerder genoemde bouw materieel en het woonhuis van de CEO van klager tot zekerheid werden gesteld. Nadat klager in 2010 had vernomen dat de CEO van vennootschap X in weerwil van de statuten aan S. een aantal rentevrije leningen had verschaft is op haar aandringen deze CEO vervangen

en is een procedure gestart om het uitgeleende kapitaal terug te vorderen. Nadien is de verhouding tussen klager en vennootschap X ernstig verslechterd. Wat begon met een administratieve procedure (vanuit S.) om de waardering van het door klager ingebrachte bouw materiaal aan te tasten eindigde erin – na een lange reeds verwickelingen in en buiten rechte – dat klager haar deelneming in vennootschap X kwijt was en dat zij tegen zich moest laten gelden dat de bank, nadat vennootschap X in verzuim was geraakt, de zekerheden had uitgewonnen en daarop verhaal had genomen.

EHRM: het Moldavische vennootschapsrecht biedt geen wettelijke basis voor het verlies van klagers deelneming in vennootschap X. Klager is bovendien geconfronteerd met diverse onregelmatigheden gedurende de nationale procedure, waardoor hij op willekeurige en onredelijke wijze is behandeld. Daarmee is niet voldaan aan de op de verdragsstaat rustende verplichting een wettelijk kader te bieden waarin degenen die een inbreuk op hun eigendomsrecht stellen op effectieve wijze worden beschermd. Schending van artikel 1 EP.

EHRM – ARREST – 11 oktober 2022 – Coventry t. het VK - [persbericht](#) – [arrest](#) - [6016/16](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1011JUD000601616](#)

“Verliezer betaalt” – Success fees – Eerlijk proces – Eigendomsbescherming

Artikel 1 EP. Artikel 6, lid 1 EVRM. Klager, eigenaar van een motorsport-stadion in het Verenigd Koninkrijk, heeft een langlopende procedure verloren over omgevingshinder (*nuisance*). In dat kader is hij samen met een aantal mede-gedaagden veroordeeld tot betaling van schadevergoeding ter hoogte van £ 20.000. Verder zijn gedaagden in die procedure veroordeeld tot betaling van de werkelijke proceskosten van eisers ter hoogte van ruim £ 800.000 waarbij de kosten van de procedure voor het Supreme Court, waar de zaak tot drie keer toe is geweest, nog niet zijn meegeteld. Deze proceskostenveroordeling is gebaseerd op de – inmiddels niet meer geldende – *access to justice*-wetgeving uit 1999, die het mogelijk maakt voor procesdeelnemers (hoge) *success fees* af te spreken en een verzekering af te sluiten voor het geval de procedure niet succesvol eindigt. De tegen klager uitgesproken kostenveroordeling bestond voor meer dan de helft uit bedoelde *success fees* en verzekeringspremies.

EHRM: Het Hof heeft eerder geoordeeld over de *access to justice*-wetgeving, in het kader van artikel 10 EVRM (MGN Limited tegen het Verenigd Koninkrijk, 39401/04, 18 januari 2011). In onderhavige zaak overweegt het Hof dat een deel van de daarin genoemde bezwaren (namelijk dat partijen met een “sterke” zaak toch zullen willen schikken vanwege de dreiging van hoge proceskosten) nog sterker opgeld doet wanneer de verliezende partij daartegen niet is verzekerd. Mede om die reden is hier sprake van schending van artikel 6 lid 1 EVRM.

Verder overweegt het hof dat ook als ervan wordt uitgegaan dat een kostenveroordeling als de onderhavige een wettelijke grondslag kent en dat daarmee een redelijk doel wordt nagestreefd, de ruime beoordelingsvrijheid met betrekking tot sociaal-economisch beleid voor de verdragstaten met voeten is getreden. De op zichzelf gerechtvaardigde verwachting bij rechtsbijstandverleners dat dit soort afspraken afdwingbaar is kan daaraan niet afdoen. Schending van artikel 1 EP.

Nota bene – zie ook: [Information Note on the Court’s case-law 267](#)

Cursus en opleiding

HELP cursus Raad van Europa: [Property Rights](#)

EHRM – factsheets en guides

[🔗 Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR - protection of property](#)

Energiemarkt

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 13 oktober 2022 – zaak C-571/21 – RWE Power – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:780 – [conclusie](#)

Energiebelasting – Omzetting van bruinkool in elektriciteit – Vervoer van energieproducten - Vrijstelling

Richtlijn 2003/96/EG. Geldt de vrijstelling van belasting ook voor handelingen in het kader van onttrekkingen van elektriciteit met het oog op de omzetting van bruinkool in elektriciteit? Uit de Duitse taalversie van artikel 14, lid 1, onder a), tweede zin, van richtlijn 2003/96 blijkt niet duidelijk dat de van belasting vrij te stellen elektriciteit moet worden gebruikt met het oog op elektriciteitsproductie die anders belastbaar zou zijn. Dit kan echter wel worden aangenomen op basis van andere taalversies. Volgens de verwijzende rechter blijkt bovendien uit de bewoordingen van voornoemde bepaling dat de vrijstelling niet beperkt is tot het proces van energieconversie, maar ook eerdere en latere activiteiten omvat. Verder is het de verwijzende rechter niet duidelijk of de gunstregeling voor elektriciteit die wordt gebruikt voor het vervoer, niet op grond van artikel 21, lid 3, derde zin, van richtlijn 2003/96 is uitgesloten. Omvat de bepalingen ook elk vervoer van energieproducten, en dus tevens het vervoer van bruinkool tussen de installaties waar de opslag en de verwerking ervan plaatsvinden of heeft zij alleen betrekking op andere gebruiksvormen van elektriciteit?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 14, lid 1, onder a), eerste zin, van richtlijn 2003/96/EG, moet aldus worden uitgelegd dat de vrijstelling enkel geldt voor elektriciteit die wordt gebruikt voor handelingen die onontbeerlijk zijn voor en rechtstreeks bijdragen aan het elektriciteitsproductieproces, zodat de winning van een energieproduct niet onder deze vrijstelling valt, maar wel de handelingen die binnen hetzelfde bedrijf of op zijn minst in neven- en hulpinstallaties plaatsvinden en uitsluitend erop gericht zijn het energieproduct verder om te zetten of te verwerken voor gebruik in elektriciteitscentrales.

Artikel 14, lid 1, onder a), eerste zin, van richtlijn 2003/96, dat ziet op ‚electriciteit die wordt gebruikt tot instandhouding van het vermogen elektriciteit te produceren’, moet aldus worden uitgelegd dat:

deze vrijstelling enkel geldt voor elektriciteit die wordt gebruikt voor handelingen die onontbeerlijk zijn voor en rechtstreeks bijdragen aan de instandhouding van het vermogen om elektriciteit te produceren, waaronder handelingen kunnen vallen waarmee energieproducten worden opgeslagen of naar de elektriciteitscentrales worden vervoerd.

E A-G HvJ EU legt werking vrijstellingen energiebelasting uit. ([VN-Vandaag-2022/2513](#))

REGELGEVING

Verordening (EU) 2022/1854 van de Raad van 6 oktober 2022 betreffende een noodinterventie in verband met de hoge energieprijzen, [PB L 261I van 7.10.2022](#)

OVERIG

- Europese Commissie presenteert EU-actieplan voor de digitalisering van het energiesysteem. ([BS-28-10-2022](#))
- Commissievoorstel voor een verordening inzake betere coördinatie van gasaankopen, grensoverschrijdende uitwisseling van gas en betrouwbare prijsbenchmarks ([ECER](#))
- Europese Commissie presenteert verslag over de Staat van de Energie-Unie 2022 ([ECER](#))
- Europese Commissie geeft goedkeuring voor staatssteun aan een tweede waterstof-project van gemeenschappelijk Europees belang ([ECER](#))

- Verordening met noodmaatregelen om de hoge energieprijzen aan te pakken definitief vastgesteld ([ECER](#))
- Member States Hold all the Necessary Bargaining Power to Decide the Future of the Energy Charter Treaty, Not the European Union ([European law blog](#))

Erfrecht en erfbelasting

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 2 september 2021 (ECER 6.10.22) - C-670/21 - BA

Erfbelasting – In derde land gelegen bebouwd perceel dat wordt verhuurd – Verschil met in EU lidstaat gelegen perceel

Richtlijn 88/361/EEG. Artikelen 63, 64 en 65 VWEU. De vraag is of artikel 63, lid 1, en de artikelen 64 en 65 VWEU in de weg staan aan een nationale regeling van een lidstaat over de heffing van erfbelasting die met betrekking tot de berekening van de erfbelasting bepaalt dat een tot het privévermogen behorend bebouwd perceel dat in een derde land is gelegen en voor woondoeleinden wordt verhuurd, wordt gewaardeerd tegen de volledige waarde ervan, terwijl een perceel dat in een lidstaat van de EU is gelegen bij de berekening van de erfbelasting slechts voor 90 % van de waarde ervan in aanmerking wordt genomen.

Europese subsidies

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 13 oktober 2022 – zaak C-31/21 – Eurocostruzioni – Italië – ECLI:EU:C:2022:776 – conclusie

Structuurfondsen – Bewijs van uitgaven

Verordening (EG) nr. 1685/2000. Verzoekster heeft financiële bijstand (kapitaalinbreng) verkregen voor de bouw van een hotel. Zij had de gebouwen opgetrokken, het meubilair aangekocht, aan het bestuur van de regio Calabrië de in het bericht van aanbesteding en het besluit tot bijstandsverlening genoemde documenten overgelegd (te weten, vereffende facturen voor de roerende goederen, en de hoeveelhedenstaat en het dagboek der werken voor de uitgevoerde werken), en heeft tot slot bij de oplevering een positieve beoordeling van de bevoegde technische commissie gekregen. Echter, heeft verzoekster nooit de betaling ontvangen van het deel van de financiële bijstand voor de werkzaamheden en de installaties omdat de Regione Calabria aanvullende boekingsstukken met vergelijkbare bewijskracht als facturen had geëist. Verzoekster betoogt dat de subsidiabele uitgaven die betrekking hebben op de door haar zelf opgetrokken gebouwen en geplaatste installaties, en dus verschillen van die voor de aankoop van gronden, onroerende goederen, meubilair en uitrusting, op een andere manier mochten worden bewezen dan met vereffende facturen en gelijkwaardige documenten.

Vraag is o.a. of de door de eindbegunstigde gedane betalingen noodzakelijkerwijs moeten worden gestaafd met vereffende facturen, ook al wordt de bijstand verleend om een gebouw op te trekken met eigen materialen, middelen en arbeidskrachten?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 32 van verordening (EG) nr. 1260/1999 en regel 1, punt 2.1, van de bijlage bij verordening (EG) nr. 1685/2000 dienen aldus te worden uitgelegd dat het in de regel is toegestaan dat uitgaven worden bewezen door middel van naar behoren vereffende facturen en, bij wijze van uitzondering, indien deze niet kunnen worden overgelegd, door middel van boekingsstukken met gelijkwaardige bewijskracht, zelfs wanneer de begunstigde een gebouw heeft opgetrokken met eigen materialen, werktuigen en personeel;

Het begrip ‚boekingsstukken met gelijkwaardige bewijskracht’ omvat de door het nationale recht van de lidstaat van tenuitvoerlegging toegestane documenten, wanneer deze een getrouw beeld van de werkelijk gedane uitgaven kunnen geven.

Boekhoudbescheiden waarin enkel het dagboek der werken en de boekhoudregisters zijn opgenomen kunnen niet worden beschouwd als boekingsstukken die gelijkwaardige bewijskracht hebben als naar behoren betaalde facturen, tenzij aan de hand daarvan op betrouwbare en gedetailleerde wijze kan worden vastgesteld welke uitgaven zijn gedaan voor de salarissen van de werknemers of voor bouwmaterialen, naast andere soortgelijke kostenposten, hetgeen aan de verwijzende rechter staat om na te gaan.

De verificatie van de verrichte werkzaamheden door een bestuurlijke beoordelingscommissie vormt geen werkelijk en toereikend bewijs van de gedane uitgaven indien zij beperkt is tot de toepassing van ramingen op basis van standaardschalen die geen rechtstreeks en objectief verband houden met die uitgaven, maar met abstracte parameters.

Euthanasie

EHRM – ARREST – 4 oktober 2022 – Mortier t. België – [persbericht](#) – [arrest](#) – [78017/17](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1004JUD007801717](#)

Euthanasie – Medische vertrouwelijkheid – Procedurele waarborgen – Duur van strafrechtelijk onderzoek

Artikel 2 EVRM. Artikel 8 EVRM. Op verzoek van moeder zijn haar kinderen niet geïnformeerd over haar euthanasie. Het EHRM stelt vast dat de artsen haar verschillende keren hebben voorgesteld het contact met de kinderen te herstellen, maar dit heeft mevrouw telkens niet gewild. Zij heeft wel een email verzonden, waarop haar dochter heeft geantwoord dat zij haar moeders wensen respecteert. Van haar zoon bevindt zich echter geen antwoord op deze email in het dossier. Gezien de omstandigheden, die voortkomen uit de langdurige breuk tussen moeder en zoon, hebben de artsen volgens het Hof al het redelijke gedaan, in overeenstemming met de wet, hun geheimhoudingsplicht, en de ethische richtlijnen, om te bewerkstelligen dat mevrouw contact zou opnemen met haar kinderen over haar verzoek tot euthanasie. Bescherming van de vertrouwelijkheid van medische informatie is een essentieel onderdeel van het rechtssysteem van alle partijen bij het Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens. Dit is niet alleen essentieel voor de bescherming van het privé-leven van patiënten, maar ook voor het vertrouwen in de medische beroepsgroep en de gezondheidszorg in het algemeen. De nationale wetgeving geeft blijk van een goede afweging van de betrokken belangen. Aldus geen schending van artikel 8 EVRM (recht op bescherming van het privé- en familielevens).

Het EHRM stelt verder vast dat na het overlijden twee onderzoeken zijn verricht naar de euthanasie. Er is een registratiedocument, dat deels anoniem is ingevuld. Het Hof oordeelt dat het onderzoek dat uitsluitend op dit anonieme deel is gebaseerd, niet voldoet aan de eisen van artikel 2 EVRM (recht op leven). Het laat de mogelijkheid open dat de arts die de euthanasie heeft verricht, erover meebeslist of zijn of haar eigen handelen in overeenstemming was met de nationale wetgeving. Met respect voor de autonomie van de lidstaten in deze sfeer, merkt het Hof op dat dit verholpen zou kunnen worden door de beoordelingscommissie uit meer leden te laten bestaan dan degenen die oordelen in een individueel geval.

Strafrechtelijk onderzoek in deze zaak heeft drie jaar en een maand geduurd, nadat de zoon een klacht had ingediend, zonder dat enige opsporingsactiviteiten lijken te zijn verricht. Nadat de regering op de hoogte was gesteld van de onderhavige klacht is een tweede strafrechtelijk onderzoek gestart, dat ongeveer een jaar en zeven maanden in beslag heeft genomen. Alles bij elkaar is het strafrechtelijk onderzoek daarmee onvoldoende voortvarend geweest, en voldeed het niet aan de eisen van artikel 2 EVRM.

Klager heeft niet verzocht om schadevergoeding of smartengeld. Hij is niet uit op financieel voordeel, maar wenste dat de schendingen van het EVRM zouden worden vastgesteld, en dat maatregelen zouden worden genomen om deze in de toekomst te voorkomen. Vergoeding van gemaakte kosten wordt toegewezen tot 2.211 van de gevraagde 2.828 euro.

- [La CEDH et l'euthanasie \(libertés chéries\)](#)
- [Mortier v. Belgium: A Landmark Decision on Euthanasia in the Case of Mental Illness \(UK human right blog\)](#)

Familieleven en familierecht

EHRM – ARREST – 20 april 2022 - Bierski t. Polen - [persbericht](#) – [arrest](#) - [46342/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1020JUD004634219](#)

Familieleven - Geen rechtsingang voor verzoek om omgang met volwassen, ernstig beperkte zoon

Artikel 8 EVRM. Klager is de vader van een inmiddels 23-jarige zoon met het syndroom van Down. De moeder van de inmiddels volwassen zoon was zijn voogd en hield contact met klager tegen. De nationale rechter wees zijn verzoek om een omgangsregeling met zijn volwassen zoon af.

EHRM: In deze zaak zijn geen tegengestelde belangen, aangezien niets erop wijst dat contact niet in het belang van de zoon zou zijn. Klager zocht geen contact tegen de wil van de zoon in. In het nationale recht bestond geen rechtsingang om het verzoek van klager in behandeling te nemen. De autoriteiten hebben niet voldaan aan hun positieve verplichting om contact tussen de klager en zijn zoon mogelijk te maken. Schending van artikel 8 EVRM.

Cursus en opleiding

- HELP cursus Raad van Europa: [Family Law and Human Rights](#)
- HELP cursus Raad van Europa: [Right to Respect for Private and Family Life](#)

EHRM - factsheets en case-law guide

- 🔗 [Children's rights](#)
- 🔗 [Gestational surrogacy](#)
- 🔗 [International child abductions](#)
- 🔗 [Parental rights](#)
- 🔗 [Protection of minors](#)
- 🔗 [Reproductive rights](#)
- 🔗 [Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence](#)
- 🔗 [Guide on Article 12 ECHR - right to marry](#)

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-698/20 – Gmina Wieliszew – Polen – [ECLI:EU:C:2022:787](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Financiering uit EU fondsen – Faillissement bank – Uitsluiting failliete boedel

Samenvatting onder: [Landbouw en visserij](#)

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-473/20 – INVEST FUND MANAGEMENT – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2022:804](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

lcbes – Begrip “Essentiële informatie in het prospectus” – Benoeming nieuwe bestuursleden - Sancties

Richtlijn 2009/65/EG. De beheermaatschappij Invest Fund Management AD beheert vijf beleggingsfondsen. Op 28 augustus 2019 is in het betrokken nationale handelsregister vastgesteld dat twee nieuwe, niet bij het dagelijks bestuur betrokken leden zijn toegetreden tot de raad van bestuur van Invest Fund Management. Volgens de toezichthouder was Invest Fund

Management op grond daarvan verplicht om de prospectussen van elk van de vijf door haar beheerde beleggingsfondsen binnen veertien dagen bij te werken. Die termijn is verstreken op 11 september 2019. Invest Fund Management heeft de prospectussen op 17 oktober 2019 bijgewerkt.

De toezichthouder heeft vijf besluiten genomen tot vaststelling van een administratieve overtreding en heeft vijf boetebesluiten tegen Invest Fund Management uitgevaardigd. Invest Fund Management heeft tegen die besluiten en sancties beroep ingesteld. De nationale rechter heeft ambtshalve besloten het HvJ vier prejudiciële vragen te stellen over de uitlegging van de relevante bepalingen van het Unierecht. De vragen zijn in twee categorieën onder te brengen. De eerste drie vragen hebben betrekking op de betekenis van de term „essentiële informatie in het prospectus” en meer in het bijzonder op de vraag of de benoeming van nieuwe, niet bij het dagelijks bestuur betrokken bestuurders in de raad van bestuur van een beheermaatschappij dergelijke essentiële informatie vormt, waardoor die maatschappij op grond van artikel 72 van richtlijn 2009/65 verplicht is om de prospectussen van de door haar beheerde fondsen bij te werken. De vierde vraag betreft de bevoegdheid van de toezichthouder om sancties op te leggen wegens niet-nakoming van deze vermeende verplichting.

Hof: Artikel 72 van richtlijn 2009/65/EG moet aldus worden uitgelegd dat de in schema A van bijlage I bij deze richtlijn bedoelde informatie over een beheermaatschappij, die het prospectus krachtens artikel 69, lid 2, van deze richtlijn ten minste moet bevatten, onder het begrip „essentiële informatie in het prospectus” in de zin van dat artikel 72 valt en dus moet worden bijgewerkt.

Artikel 99 bis, aanhef en onder r), van richtlijn 2009/65, zoals gewijzigd bij richtlijn 2014/91, moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale regeling op grond waarvan een beheermaatschappij die ten aanzien van meerdere instellingen voor collectieve belegging in effecten niet binnen de door deze nationale regeling gestelde termijn heeft voldaan aan de in de artikelen 68 tot en met 82 van deze richtlijn neergelegde verplichting tot bijwerking van het prospectus, voor elk van deze instellingen een administratieve sanctie kan worden opgelegd, terwijl het bij de wijziging naar aanleiding waarvan deze prospectussen dienden te worden bijgewerkt, ging om een enkel gegeven inzake de samenstelling van een orgaan van de beheermaatschappij, mits de administratieve sanctie doeltreffend, afschrikkend en evenredig is.

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 27 oktober 2022 – zaak C-389/21 P – BCE / Crédit lyonnais – ECLI:EU:C:2022:844 – conclusie

Economisch en monetair beleid – Prudentieel toezicht op kredietinstellingen

Verordening (EU) nr. 1024/2013. Verordening (EU) nr. 575/2013. Met haar hogere voorziening bestrijdt de Europese Centrale Bank het arrest van het Gerecht van 14 april 2021, *Crédit lyonnais/ECB* waarbij haar weigering om *Crédit Lyonnais* volledige vrijstelling te verlenen van de aan de hefboomratio van deze bank te stellen eisen met betrekking tot haar blootstellingen ter zake van bepaalde gereguleerde spaarproducten nietig werd verklaard.

De onderhavige hogere voorziening roept een vraag van systemische en constitutionele aard op: de toetsingsmaatstaf aan de hand waarvan de Unierechter de rechtmatigheid dient te beoordelen van door andere instellingen genomen administratieve besluiten in gevallen waarin deze instellingen over beoordelingsruimte beschikken.

*A-G geeft het Hof in overweging: het arrest van het Gerecht van 14 april 2021, *Crédit lyonnais/ECB* (T-504/19, EU:T:2021:185), te vernietigen; het door *Crédit Lyonnais* ingestelde beroep tot nietigverklaring te verwerpen.*

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 19 juli 2022 (ECER 10.10.2022) – C-498/22, C-499/22 en C-500/22 – Novo Banco e.a.

Saneringsmaatregelen – Kredietinstellingen – Lidstaat van herkomst – Overbruggingsbank

Richtlijn 93/13/EEG. Richtlijn 2001/24/EG. Verordening (EU) nr. 407/2010. Richtlijn 2014/59/EU. De vraag is o.a. of een uitlegging van artikel 3, lid 2, van richtlijn 2001/24, die impliceert dat in een lidstaat van ontvangst de gevolgen worden erkend van een besluit van de bevoegde administratieve autoriteit van de lidstaat van herkomst dat niet op de door artikel 6, leden 1 tot en met 4, van richtlijn 2001/24 vereiste wijze bekend is gemaakt, verenigbaar is met het grondrecht op een doeltreffende voorziening, het algemene rechtszekerheidsbeginsel, het gelijkheidsbeginsel en het verbod van iedere discriminatie op grond van nationaliteit.

OVERIG

Nieuwe wet opent deur naar ongekende massasurveillance door banken - Advies Wet plan van aanpak witwassen (AP)

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-616/20 – M2Beauté Cosmetics – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:781 – conclusie – arrest

Cosmeticaproduct – Geneesmiddel – Vergunning – Structuurgelijkenis – Wetenschappelijke kennis

Richtlijn 2001/83/EG. Verordening (EG) nr. 1223/2009. Verzoekster heeft een wimperserum ontwikkeld en als cosmetisch product in de handel gebracht. Geneesmiddelen die voor de behandeling van glaucoom zijn ontwikkeld, hebben als bewezen bijwerking dat zij de groei van de wimpers bevorderen wanneer zij in de vorm van oogdruppels rechtstreeks op het oog worden aangebracht. Het federaal instituut voor geneesmiddelen en medische hulpmiddelen, heeft bij besluit van 29 april 2014 vastgesteld dat het wimperserum geen cosmetisch product is maar een geneesmiddel, waarvoor een vergunning voor het in de handel brengen vereist is.

De verwijzende rechter vraagt onder meer of het een nationale autoriteit, bij de indeling van een cosmetisch product als geneesmiddel naar werking in de zin van artikel 1, punt 2, onder b), van richtlijn 2001/83/EG, waarvoor zij alle producteigenschappen dient na te gaan, is toegestaan om zich voor de vereiste wetenschappelijke vaststelling van de farmacologische eigenschappen en risico's van het product te baseren op een zogenoemde „structuurgelijkenis” wanneer de gebruikte werkzame stof nieuw is en de structuur ervan vergelijkbaar is met reeds bekende en onderzochte farmacologisch werkzame stoffen, maar door de aanvrager geen grondige farmacologische, toxicologische of klinische studies naar de effecten en de dosering van de nieuwe substantie zijn overgelegd die enkel bij de toepassing van richtlijn 2001/83/EG vereist zijn?

Hof: Artikel 1, punt 2, onder b), van richtlijn 2001/83/EG moet aldus worden uitgelegd dat een nationale autoriteit met het oog op de indeling van een product als „geneesmiddel” in de zin van deze bepaling de farmacologische eigenschappen ervan, wanneer er geen enkel wetenschappelijk onderzoek over de werkzame stof waaruit dit product bestaat beschikbaar is, kan vaststellen op basis van wetenschappelijke kennis over een structureel analogon van die stof, indien er sprake is van een zodanige mate van overeenstemming dat op basis van een objectieve en wetenschappelijk onderbouwde analyse mag worden aangenomen dat een stof die in een bepaalde concentratie in een product aanwezig is, dezelfde eigenschappen vertoont als een bestaande stof waarvoor de vereiste onderzoeken beschikbaar zijn.

Artikel 1, punt 2, onder b), van richtlijn 2001/83, zoals gewijzigd bij richtlijn 2010/84, moet aldus worden uitgelegd dat een product dat de fysiologische functies wijzigt slechts als „geneesmiddel”

in de zin van deze bepaling kan worden ingedeeld indien het een concreet gezondheidsbevorderend effect heeft. In dit verband volstaat het effect van een aantrekkelijker uiterlijk dat het gevoel van eigenwaarde of welzijn bevordert en daardoor indirect gunstig is, indien daarmee een erkende aandoening kan worden behandeld. Een product dat, zonder schadelijke eigenschappen te vertonen, voor een aantrekkelijker uiterlijk zorgt maar geen gezondheidsbevorderend effect sorteert, kan daarentegen niet als „geneesmiddel” in de zin van die bepaling worden ingedeeld.

HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 6 oktober 2022 – gevoegde zaken C-438/21 P, C-439/21 P en C-440/21 P – Commissie / Pharmaceutical Works Polpharma en EMA, Biogen Netherlands / Pharmaceutical Works Polpharma en EMA en EMA / Pharmaceutical Works Polpharma – ECLI:EU:C:2022:758 – [conclusie](#)

Geneesmiddelen - Begrip „algemene vergunning voor het in de handel brengen”

Richtlijn 2001/83/EG. Verordening (EG) nr. 726/2004. Deze conclusie betreft drie hogere voorzieningen die zijn ingesteld door de Europese Commissie, Biogen Netherlands BV en het Europees Geneesmiddelenbureau (EMA) en strekken tot vernietiging van het arrest van 5 mei 2021, Pharmaceutical Works Polpharma/EMA in zaak T-611/18. Bij dit arrest heeft het Gerecht het besluit van het EMA van 30 juli 2018 houdende weigering om de aanvraag van Pharmaceutical Works Polpharma S.A. voor een vergunning voor het in de handel brengen van een generieke versie van het geneesmiddel Tecfidera-dimethylfumaraat te valideren, nietig verklaard.

Het Hof heeft de A-G verzocht twee rechtsvragen te onderzoeken, die de drie zaken grotendeels gemeen hebben. Deze conclusie is dus toegespitst op de middelen die verband houden met het begrip „algemene vergunning voor het in de handel brengen” in de zin van artikel 6, lid 1, tweede alinea, van richtlijn 2001/83/EG en met het criterium dat het Gerecht heeft toegepast om na te gaan of de twee in de onderhavige zaak aan de orde zijnde geneesmiddelen onder dezelfde algemene vergunning voor het in de handel brengen vallen. Overeenkomstig dit criterium had de Commissie in wezen, op basis van de wetenschappelijke beoordeling van het EMA, de therapeutische bijdrage moeten nagaan van de bestanddelen van een eerder door de bevoegde nationale autoriteit toegelaten geneesmiddel om te bepalen of een nieuw ontwikkeld geneesmiddel onder dezelfde algemene vergunning voor het in de handel brengen viel.

A-G geeft het Hof in overweging: het arrest van het Gerecht van de Europese Unie (Zevende kamer – uitgebreid) van 5 mei 2021, Pharmaceutical Works Polpharma/EMA (T-611/18, EU:T:2021:241), te vernietigen; het door Pharmaceutical Works Polpharma S.A. in eerste aanleg ingestelde beroep tot nietigverklaring te verwerpen.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 27 oktober 2022 – zaak C-688/21 – Confédération paysanne e.a. – Frankrijk – ECLI:EU:C:2022:841 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Genetische modificatie – Mutagenese – Landbouw - Volksgezondheid - Milieu

Richtlijn 2001/18/EG. Deze zaak gaat over genetisch gemodificeerde organismen (ggo's) die zijn verkregen door mutagenese. In de EU-regelgeving en met name richtlijn 2001/18/EG inzake de doelbewuste introductie van genetisch gemodificeerde organismen in het milieu worden door mutagenese verkregen ggo's van de werkingssfeer van de richtlijn uitgesloten. De techniek is dus toegestaan in de EU, maar een Franse landbouworganisatie en acht verenigingen die zich inzetten voor de bescherming van het milieu en de verspreiding van informatie over aan ggo's verbonden gevaren, hebben een rechtszaak aanhangig gemaakt bij de Franse Raad van State. Zij willen met name een moratorium op herbicideresistente plantenrassen die zijn verkregen door mutagenese.

Vraag is o.a. of om binnen de mutagenesetechnieken of -methoden, de technieken of methoden te kunnen onderscheiden die traditioneel in een aantal toepassingsgevallen zijn gebruikt en die hun veiligheid reeds hebben bewezen, alleen de methode waarmee mutagenese het

genmateriaal van het organisme wijzigt, in aanmerking moet worden genomen, of dient daarvoor rekening te worden gehouden met alle door het gebruikte procedé verkregen varianten van het organisme, waaronder ook somaclonale varianten, die de volksgezondheid en het milieu kunnen schaden?

A-G geeft het Hof in overweging: [niet officiële vertaling] Artikel 3, lid 1, van Richtlijn 2001/18/EG gelezen in samenhang met bijlage I B, punt 1, van deze richtlijn en in het licht van overweging 17 daarvan, moet aldus worden uitgelegd dat willekeurige mutagenese die in vitro wordt toegepast, valt onder punt 1 van bijlage I B van die richtlijn.

Cursus en opleiding

- HELP online cursus Raad van Europa: [Bioethics](#)
- HELP online cursus Raad van Europa: [Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)

Godsdienstvrijheid

EHRM – ARREST – 11 oktober 2022 - Constantin-Lucian Spinu t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest](#) - [29443/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1011JUD002944320](#)

Detentie – Toestemming voor bijwonen dienst Adventkerk buiten gevangenis - COVID-19

Artikel 9 EVRM. Klager is Zevendedagsadventist. Tot en met februari 2020 kreeg klager toestemming om de gevangenis wekelijks te verlaten om diensten van de Adventkerk bij te wonen. In juli 2020 deed klager wederom een aanvraag om elke zaterdag diensten bij te wonen in een kerk in Boekarest, maar zijn aanvraag werd door de gevangenisdirecteur afgewezen. Zijn beroep tegen die beslissing werd door de rechtbank afgewezen vanwege het gevaar voor de volksgezondheid dat covid-19 vormt, waardoor extramurale activiteiten werden beperkt.

Het EHRM overweegt allereerst dat een inbreuk is gemaakt op art. 9 EVRM, aangezien het bijwonen van de diensten in eerste instantie wel mocht maar daarna niet meer. Vervolgens heeft het EHRM gekeken of die inbreuk gerechtvaardigd was.

Ten eerste was de inbreuk bij wet voorzien, aangezien de wet voorzag in de beperking van gedetineerden om dagverlof te krijgen vanwege de coronapandemie.

Ten tweede diende de inbreuk een legitiem doel, aangezien de regels bedoeld waren om de gezondheid en veiligheid van de gevangenen en anderen te beschermen, evenals de volksgezondheid in het algemeen. Dit doel wordt genoemd in art. 9 EVRM.

Ten derde was de inbreuk noodzakelijk in een democratische samenleving. Het EHRM heeft daarbij in ogenschouw genomen dat het recht van godsdienst van klager slechts in één dimensie, zijnde het bijwonen van diensten, werd beperkt; hij werd verder niet belemmerd in het belijden van zijn religie en hij heeft geen andere verzoeken gedaan die werden afgewezen. Ook alle andere bezoekers van de kerk werden door covid-maatregelen beperkt in het bezoeken van de kerk. Daarnaast hadden de autoriteiten vanwege de steeds veranderende en onvoorzienbare aard van de volksgezondheid een grote beoordelingsruimte. Het risico dat klager besmet zou raken en het virus mee zou nemen naar de gesloten setting van de gevangenis, was van groot gewicht en het EHRM overweegt dat de autoriteiten daardoor in een moeilijke positie zaten. Daarnaast heeft het EHRM overwogen dat alternatieven zijn aangeboden, zoals het introduceren van videobellen met de Adventkerk. Klager heeft geweigerd daaraan mee te doen en heeft zijn weigering niet toegelicht bij het EHRM. Het videobellen vormde weliswaar geen volwaardig alternatief voor de onmiddellijke aanwezigheid bij de kerkdienst, maar liet wel zien dat de autoriteiten moeite hebben gedaan om de beperkingen tijdens de pandemie te compenseren. Tot slot gaat de klacht van klager over een bepaald moment en niet over een doorlopende periode. De onvoorzienbare en unieke aard van de gezondheids crisis maakte het moeilijk om een onmiddellijk protocol te vormen, wat daardoor niet meteen van de autoriteiten kon worden verwacht. Klager heeft verder niets aangevoerd over zijn situatie na juli 2020 en hoe hij toen zijn vrijheid van religie kon uitoefenen.

Het EHRM concludeert dat de beslissing van de gevangenisdirecteur niet is genomen zonder de individuele situatie van klager, de veranderende omstandigheden en de volksgezondheids crisis in acht te nemen. Gezien de beoordelingsruimte die de autoriteiten onder de specifieke, geheel nieuwe omstandigheden van de crisis toekwam, is het recht van klager om zijn vrijheid van religie uit te oefenen niet geschonden. Geen schending van artikel 9 EVRM.

E COVID, restricting prisoners' worship and Article 9 ECHR: *Spînu* ([law&religion](#))

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – 19 mei 2022 - Missaoui en Akhandaf t. België – [information note](#)

Verbod op burkini in zwembaden

Banning body-covering swimwear: the Human Rights Centre submitted a Third Party Intervention to the ECtHR in *Missaoui and Akhandaf v. Belgium*. ([strasbourgobservers](#))

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-344/20 – S.C.R.L. – België – [ECLI:EU:C:2022:774](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Godsdienstvrijheid – Islamitische hoofddoek – Neutraliteitsbeleid - Werknemer – Gelijke behandeling arbeid en beroep

Richtlijn 2000/78/EG. In deze Belgische zaak wordt het Hof verzocht om zich opnieuw te buigen over de vraag of het mogelijk is werknemers van een particuliere onderneming, stagiairs daaronder begrepen, te verbieden om op de werkplek bepaalde door hun godsdienst voorgeschreven kleding te dragen. De Franstalige arbeidsrechtbank Brussel legt de vragen voor in het kader van een geding waarin een spontane sollicitatie voor een stageplaats niet in aanmerking was genomen wegens de weigering van de kandidaat om te voldoen aan de interne neutraliteitsregel die de onderneming haar werknemers oplegt. Die regel verbiedt het om op de werkplek op enige wijze, met name door kleding, uiting te geven aan geloof, levensbeschouwing of politieke overtuiging. Het Hof wordt met name verzocht de handelingsmarge te onderzoeken die artikel 8 van richtlijn 2000/78 (gelijke behandeling in arbeid en beroep) aan de lidstaten toekent om bepalingen vast te stellen die voor de bescherming van het beginsel van gelijke behandeling gunstiger zijn dan die van deze richtlijn, met name door godsdienst en godsdienstige overtuigingen te behandelen als zelfstandige discriminatiegrond.

Het Hof oordeelt dat een interne regel van een bedrijf die het zichtbaar dragen van religieuze, levensbeschouwelijke of spirituele tekens verbiedt, geen directe discriminatie oplevert indien deze algemeen en zonder onderscheid voor alle werknemers geldt. Volgens het Hof moeten godsdienst en overtuiging wel worden beschouwd als één enkele discriminatiegrond omdat anders afbreuk wordt gedaan aan het algemene kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep waarin het Unierecht – en meer bepaald richtlijn 2000/78 – voorziet.

Hof: Artikel 1 van richtlijn 2000/78/EG moet aldus worden uitgelegd dat de daarin genoemde termen „godsdienst of overtuiging” één enkele discriminatiegrond vormen die zowel godsdienstige als levensbeschouwelijke of spirituele overtuigingen omvat.

Artikel 2, lid 2, onder a), van richtlijn 2000/78 moet aldus worden uitgelegd dat een regel van een arbeidsreglement van een onderneming die werknemers verbiedt om door middel van woorden, kleding of anderszins om het even welke religieuze of levensbeschouwelijke overtuiging te uiten, geen directe discriminatie „op grond van godsdienst of overtuiging” in de zin van deze richtlijn vormt voor werknemers die hun vrijheid van godsdienst en geweten wensen uit te oefenen door zichtbaar een teken of kledingstuk met een religieuze connotatie te dragen, mits die regel op algemene en niet-gedifferentieerde wijze wordt toegepast.

Artikel 1 van richtlijn 2000/78 moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat nationale bepalingen waarbij deze richtlijn in nationaal recht wordt omgezet en waarbij religieuze en levensbeschouwelijke overtuigingen worden opgevat als twee onderscheiden discriminatiegronden, in aanmerking kunnen worden genomen als „bepalingen [...] die voor de

bescherming van het beginsel van gelijke behandeling gunstiger zijn dan die van deze richtlijn” in de zin van artikel 8, lid 1, ervan.

- EU-Hof: EU-recht verzet zich tegen nationale regeling die godsdienst of godsdienstige overtuigingen als zelfstandige discriminatiegrond behandelt ([ECER](#))
- Hijabs in the CJEU again: SCRL ([law&religion](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

The Cardinal vs. the Theater ([Verfassungsblog](#))

On 11 October 2022, the Czech Constitutional Court published its eagerly-awaited judgment resolving the conflict between religious belief and freedom of artistic expression. The case was initiated by a constitutional complaint of the head of the Czech Roman Catholic Church, Archbishop of Prague, Cardinal Dominik Duka. The complainants alleged that a theater's allegorical plays which mocked the catholic church and their belief were blasphemous and violated their constitutional rights, in particular a freedom of religion.

NOOT – bij EHRM 15 september 2022, [Rabczewska t. Polen](#)

Rabczewska v. Poland and blasphemy before the ECtHR: A neverending story of inconsistency. ([strasbourgobservers](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Conscientious objection](#)
- [Freedom of religion](#)
- [Religious symbols and clothing](#)
- [Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion](#)

Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 27 september 2022 - Camelia Bogdan t. Roemenië - [persbericht 20.10.22](#) - [beslissing](#) - [32916/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:0927DEC003291620](#)

Tuchtprocedure rechter – Minnelijke schikking - Geheimhoudingsplicht

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 20 oktober 2022 – zaak C-365/21 – Generalstaatsanwaltschaft Bamberg – Duitsland – [ECLI:EU:C:2022:823](#) – [conclusie](#)

Vervolging - Ne bis in idem – Schengenuitvoeringsovereenkomst - Duits voorbehoud

Samenvatting onder: [Ne bis in idem](#)

Cursus en opleiding

- HELP cursus Raad van Europa: [Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
- HELP cursus Raad van Europa: [Judicial reasoning and human rights](#)

Zie de [website](#) van de Raad van Europa (**HELP**, Human rights education for legal professionals) voor meer online cursussen over mensenrechten. Deelname is gratis.

OVERIG

- CoE Guidelines on Preventing and Remedying ECHR Violations ([ECHRblog](#))
- Establishing national independent mechanisms to monitor fundamental rights compliance at EU external borders ([FRA](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Guide on Article 13 ECHR – right to an effective remedy](#)
- [Guide on Article 1 ECHR - obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- [Guide on Article 46 ECHR - binding force and execution of judgments](#)

Wiki

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Handel en anti-dumping

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad - 28 oktober 2022 – [ECLI:NL:HR:2022:1556](#)

Antidumpingrechten - Invoer van zonnepanelen

Verordening(EU) 1238/2013. Verordening(EU) 1239/2013. Vrijstelling ingeval van prijsverbintenis van producent-exporteur. Uitleg voorwaarde van gebruikmaking van het verbintiscertificaat voor uitvoer binnen de ‘vervaltermijn’. De Advocaat-Generaal C.M. Ettema heeft op 6 augustus 2021 geconcludeerd tot het op de voet van artikel 267 VWEU aan het Hof van Justitie van de Europese Unie voorleggen van een prejudiciële vraag. De Hoge Raad beslist anders en verklaart het beroep in cassatie met nadere motivering ongegrond.

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-256/21 – Gemeinde Bodman-Ludwigshafen – Duitsland – [ECLI:EU:C:2022:786](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Uniemerk (APFELZÜGLE) – Gevolgen intrekking vordering wegens inbreuk – Reconventionele vordering nietigverklaring

Verordening (EU) 2017/1001. Verzoeker is houder van het Uniemerk “Apfelzüge”. Het begrip “Apfelzug” (appelrein), in het Zwabisch ook “Apfelzüge” (appelreintje), duidt op een span van meerdere door een tractor voortgetrokken aanhangers bij de appeloogst. Partijen twisten erover of dat begrip gebruikelijk is voor het relevante publiek en of zij zonder meer deze betekenis kan afleiden. De vraag is of de intrekking van een vordering wegens inbreuk in de zin van artikel 124, onder a), gevolgen heeft voor de vraag of de rechtbank dient te beslissen respectievelijk nog mag beslissen over een nog ten tijde van de aanhangigheid van de vordering wegens inbreuk ingestelde reconventionele vordering tot nietigverklaring. De verwijzende rechter verzoekt het Hof om vast te stellen of een rechtbank voor het Uniemerk nog bevoegd is om uitspraak te doen over de reconventionele vordering tot nietigverklaring van het merk nadat de houder daarvan de oorspronkelijke hoofdvordering wegens inbreuk heeft ingetrokken.

Hof: Artikel 124, onder a) en d), en artikel 128 van verordening (EU) 2017/1001 moeten aldus moeten worden uitgelegd dat een rechtbank voor het Uniemerk waarbij een vordering wegens inbreuk is ingesteld op grond van een Uniemerk waarvan de geldigheid wordt betwist door middel van een reconventionele vordering tot nietigverklaring, bevoegd blijft om uitspraak te doen over de geldigheid van dat merk, ondanks de intrekking van de hoofdvordering.

B HvJ EU: KP tegen TV en gemeente Bodman-Ludwigshafen. ([IEF21027](#))

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-355/21 – Perfumesco.pl – Polen – ECLI:EU:C:2022:791 – geen conclusie – arrest

Handhaving IE-rechten - Beschermende maatregel - Vernietiging van goederen - Zonder toestemming in handel gebracht in EER

Richtlijn 2004/48. Verzet artikel 10, lid 1 van de richtlijn zich tegen de uitleg van een nationale bepaling volgens welke een beschermende maatregel, bestaande in de vernietiging van waren, enkel van toepassing is op de waren die op onrechtmatige wijze zijn vervaardigd of gemerkt en niet van toepassing is op de waren die op onrechtmatige wijze op het grondgebied van de EER in de handel zijn gebracht en waarvan niet kan worden vastgesteld dat zij op onrechtmatige wijze zijn vervaardigd of gemerkt?

Hof: Artikel 10, lid 1, van richtlijn 2004/48/EG verzet zich tegen de uitlegging van een nationale bepaling volgens welke een beschermende maatregel bestaande in de vernietiging van goederen niet kan worden toegepast op goederen die zijn vervaardigd en voorzien van een Uniemerkt met toestemming van de merkhouder, maar die zonder zijn toestemming in de handel zijn gebracht in de Europese Economische Ruimte.

- B** HvJ EU over vernietiging van goederen gemaakt met toestemming van merkhouder, maar niet in de handel zijn gebracht met toestemming. ([Boek9.nl](#))
- B** Prejudiciële beslissing over beschermende maatregel. ([IEF21032](#))

HvJ – ARREST – 27 oktober 2022 – zaak C-197/21 – Soda-Club (CO2) en SodaStream International – Finland – ECLI:EU:C:2022:834 – conclusie – arrest

Uniemerkt - Hergebruik CO2 cilinders – Vervangen etiket van merkhouder Uniemerkt – SodaStream - Navullen CO2 flessen – Ompakking

Verordening (EG) nr. 207/2009. Verordening (EU) 2017/1001. Richtlijn 2008/95/EG. Richtlijn (EU) 2015/2436. SodaStream verkoopt bruiswatertoestellen voor dranken van het merk Sodastream. De vragen betreffen de zogenaamde Bristol-Myers Squibb-criteria en het noodzakelijkheidsvereiste bij ompakking/heretikettering van SodaStream CO2-flessen. Deze zaak betreft de vraag of iemand die CO2-cilinders die door een merkhouder of met zijn toestemming in de handel zijn gebracht navult en verkoopt, het recht heeft om de van het merk van de merkhouder voorziene etiketten van die flessen te verwijderen en te vervangen door eigen etiketten. Het hof oordeelt dat dit mag als het oorspronkelijke merk zichtbaar blijft en er geen verwarringsgevaar ontstaat.

Hof: Artikel 15, lid 2, van verordening (EU) 2017/1001 en artikel 15, lid 2, van richtlijn (EU) 2015/2436 moeten aldus worden uitgelegd dat de houder van een merk die in een lidstaat waren op de markt heeft gebracht die van dit merk zijn voorzien en die bestemd zijn om meermaals te worden hergebruikt en te worden nagevuld, zich niet krachtens die bepalingen kan verzetten tegen verdere verhandeling van die waren in die lidstaat door een wederverkoper die de flessen heeft nagevuld en het etiket met het oorspronkelijke merk heeft vervangen door een andere etikettering, doch daarbij het oorspronkelijke merk op die waren zichtbaar heeft gelaten, mits die nieuwe etikettering bij consumenten niet de onjuiste indruk wekt van het bestaan van een economische band tussen de wederverkoper en de merkhouder. Dit verwarringsgevaar dient globaal te worden beoordeeld, aan de hand van de vermeldingen op de waar en op de nieuwe etikettering ervan, alsmede tegen de achtergrond van de distributiepraktijken in de betrokken sector en de mate waarin de consumenten op de hoogte zijn van deze praktijken.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 20 oktober 2022 – zaak C-423/21 – Grand Production – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2022:818 – conclusie

Auteursrecht – Inbreuk – Streamingplatform - Mededeling aan het publiek – Territorialiteitsbeginsel – Geoblocking - Bevoegdheid

Richtlijn 2001/29/EG. Verordening (EU) nr. 1215/2012. Er bestaat een fundamentele tegenstrijdigheid tussen enerzijds het wereldwijde, grensoverschrijdende karakter van het internet en anderzijds de territoriaal beperkte rechten en verplichtingen die gepaard gaan met de verschillende via het internet uitgeoefende activiteiten. Deze tegenstrijdigheid kan op twee manieren worden opgeheven: hetzij door het internet te „territorialiseren” door middel van „geografische toegangsblokkering” (*geoblocking*), hetzij door de territoriale bevoegdheid van autoriteiten uit te breiden tot meer landen, zodat zij activiteiten op het internet wereldwijd kunnen reguleren.

In de onderhavige zaak zal het Hof zich moeten buigen over vraagstukken betreffende beide bovengenoemde methoden om deze tegenstrijdigheid op te lossen.

Verzoekster is een Servische vennootschap die televisieprogramma's produceert. De televisieprogramma's worden door de derde verweerster online uitgezonden via haar streamingplatform. Het recht op uitzending van de derde verweerster beperkt zich tot Servië en Montenegro. Voor kijkers buiten deze landen wordt de toegang tot de programma's geblokkeerd op basis van het IP-adres vanwaar toegang tot het platform wordt gezocht. Dit kan echter worden omzeild middels een VPN-tunnel. Tussen 30 april 2020 en 15 juni 2020 konden de televisieprogramma's van verzoekster in Oostenrijk worden bekeken via het streamingplatform van de derde verweerster, zonder hulp van een VPN-tunnel. Verzoekster stelt dat er sprake is van een inbreuk op het auteursrecht omdat haar televisieprogramma's worden uitgezonden zonder haar toestemming. Daarbij eist de verzoekster staking van de uitzending van de televisieprogramma's.

Dit verzoek om een prejudiciële beslissing is een aanvulling op het prejudiciële verzoek van het Oberste Gerichtshof in zaak C-426/21. De derde verweerster is de directe exploitant van een streamingplatform. Met de eerste twee vragen wil de verwijzende rechter te weten komen of de overige verweersters zich ook moeten verantwoorden voor een mededeling aan het publiek van beschermde programma-inhoud in de zin van artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/29.

Met de derde vraag wil de verwijzende rechter weten of indien een benadeelde auteur aanvoert dat er inbreuk is gemaakt op auteurs- en naburige rechten die door de lidstaat van de aangezochte rechter worden gewaarborgd, deze rechter alleen kan beslissen over de schade die is veroorzaakt op het grondgebied van de lidstaat waartoe hij behoort – omdat het territorialiteitsbeginsel in de weg staat aan de bevoegdheid van de nationale rechter om kennis te nemen van buitenlandse inbreuken –, of kan of moet deze rechter ook oordelen over inbreuken die volgens de benadeelde auteur buiten dat grondgebied (wereldwijd) zijn gepleegd?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/29/EG moet aldus worden uitgelegd dat de exploitant van een streamingplatform dat een televisieprogramma op internet doorgeeft, geen inbreuk maakt op het in deze bepaling neergelegde uitsluitende recht van mededeling van werken aan het publiek indien gebruikers de geografische toegangsblokkering door middel van een virtueel particulier netwerk (VPN) omzeilen, zodat beschermde werken beschikbaar zijn op het grondgebied van de Europese Unie, waarvoor de exploitant van dat platform geen toestemming heeft van de auteursrechthebbende; en dat een dergelijke exploitant daarentegen wel inbreuk maakt op dat recht indien beschermde werken via dat platform zonder toestemming van de auteursrechthebbende en zonder beperking op het grondgebied van de Europese Unie beschikbaar zijn.

Artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/29 moet ook aldus worden uitgelegd dat een entiteit die is verbonden met de exploitant van een streamingplatform waarop auteursrechtelijk beschermde werken ter beschikking worden gesteld – die adverteert voor dat platform, overeenkomsten sluit met klanten voor de door de exploitant aangeboden diensten en steun verleent aan die klanten, maar geen invloed heeft op de op dit platform ter beschikking gestelde content noch op de daarop toegepaste toegangsbeperkingen ter bescherming van de auteursrechten van derden – geen mededeling aan het publiek verricht in de zin van die bepaling.

- 📌 Conclusie AG over opzettelijk vergemakkelijken van onrechtmatige handelingen via VPN-verbinding. ([Boek9.nl](#))
- 📌 HvJ EU Conclusie A-G: exploitant streamingsplatform. ([IEF21046](#))
- 📌 AG Szpunar advises CJEU to rule that streaming platforms are not liable (unless they have intentionally applied ineffective geo-blocks) if their users use VPNs ([IPKat](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 27 oktober 2022 – zaak C-470/21 – La Quadrature du Net e.a. – Frankrijk – ECLI:EU:C:2022:838 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Verzamelen IP adressen – Online inbreuk auteursrechten

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

GERECHT EU – ARREST – 12 oktober 2022 – zaak T-222/21 – Shopify/EUIPO - Rossi e.a. – ECLI:EU:T:2022:633 – [arrest](#)

Nietigheidsprocedure – Uniebeeldmerk Shoppi – Ouder Uniewoordmerk SHOPIFY – Relatieve weigeringsgrond – Verwaringsgevaar – Overgangperiode Brexit

Verordening (EG) nr. 207/2009 [thans van verordening (EU) 2017/1001]. Akkoord inzake de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de Unie en Euratom (Brexit). In casu staat vast dat de aanvraag tot inschrijving van het litigieuze merk is ingediend op 8 mei 2017, dat wil zeggen vóór het verstrijken van de overgangperiode, en dat de bestreden beslissing is vastgesteld op 18 februari 2021, dat wil zeggen na het verstrijken van de overgangperiode. Een dergelijke feitelijke context onderscheidt zich duidelijk van het geval waarin de bestreden beslissing zou zijn vastgesteld voordat die periode verstreek [zie in die zin arrest van 6 oktober 2021, Indo European Foods/EUIPO – Chakari (Abresham Super Basmati Selaa Grade One World's Best Rice), T-342/20, hogere voorziening ingesteld, EU:T:2021:651, punt 22].

Uit de rechtspraak van het Gerecht blijkt dat in het kader van een nietigheidsprocedure de houder van een ouder industriële-eigendomsrecht, met name een ouder merk, moet aantonen dat hij het gebruik van het litigieuze Uniemark kan verbieden, niet alleen op de datum van indiening of voorrang van dat merk, maar ook op de datum waarop het EUIPO uitspraak doet over de vordering tot nietigverklaring [zie in die zin arrest van 2 juni 2021, Style & Taste/EUIPO – The Polo/Lauren Company (Afbeelding van een polospeler), T-169/19, EU:T:2021:318, punten 29 en 30]. Dit geldt a fortiori in het kader van een oppositieprocedure [arrest van 14 februari 2019, Beko/EUIPO – Acer (ALTUS), T-162/18, niet gepubliceerd, EU:T:2019:87, punten 41-43].

Daaruit vloeit in wezen voort dat de bewijzen van de grotere mate van onderscheidend vermogen door het gebruik van het oudere merk in het Verenigd Koninkrijk slechts relevant zijn voor de vordering tot nietigverklaring van het litigieuze merk indien dat gebruik nog kan worden tegengeworpen op de datum waarop het EUIPO uitspraak doet over de vordering tot nietigverklaring.

In casu is de bestreden beslissing vastgesteld op 18 februari 2021, en dus na het verstrijken van de overgangperiode. Derhalve mocht de kamer van beroep geen rekening houden met het gebruik van het oudere merk in het Verenigd Koninkrijk, dat niet meer kon worden tegengeworpen aan interveniënten op de datum van de bestreden beslissing, en moest zij de betreffende bewijzen buiten beschouwing laten.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

GERECHT EU – ARREST – 19 oktober 2022 – zaak T-437/21 – Greenwich Polo Club / EUIPO - Lifestyle Equities – ECLI:EU:T:2022:643 – arrest

Uniemerk – Oppositieprocedure – Aanvraag voor Uniebeeldmerk GREENWICH POLO CLUB – Ouder Uniewoordmerk BEVERLY HILLS POLO CLUB – Verwarringsgevaar

Verordening (EU) 2017/1001. Uitvoeringsverordening (EU) 2018/625). Met haar beroep vordert verzoekster, Greenwich Polo Club, Inc., nietigverklaring van de beslissing van het EUIPO van 10 mei 2021 (zaak R 300/2020 -1), betreffende een oppositieprocedure tussen interveniënte, Lifestyle Equities CV, en haarzelf.

Gerecht: Verwerpt het beroep.

- B** Gerecht EU: Woordelementen 'polo club' is voldoende voor verwarringsgevaar. ([Boek9.nl](#))
- B** Verwarringsgevaar bij merk Greenwich Polo Club. ([IEF21036](#))

GERECHT EU – ARREST – 26 oktober 2022 – zaak T-273/21 – The Bazooka Companies / EUIPO – Bilkiewicz – ECLI:EU:T:2022:675 – arrest

Uniemerk – Procedure inzake vervallenverklaring – Driedimensionaal Uniemerk – Vorm van een zuigfles – Normaal gebruik van het merk – Motiveringsplicht

Verordening (EU) 2017/1001. Onderzocht moet worden of de vorm van het litigieuze merk zoals het wordt gebruikt, te weten de driedimensionale vorm in de zin van het Engelse woord *shape*, verschilt van de vorm waarin het litigieuze merk is ingeschreven. Vervolgens moet worden nagegaan of de toevoeging van woord- en beeldelementen ertoe kan hebben geleid dat er sprake is van gebruik in een vorm (in de zin van het Engelse woord *form*) die alleen op punten die het onderscheidend vermogen van het litigieuze merk niet wijzigen, verschilt van de vorm waarin het is ingeschreven. Uit de rechtspraak blijkt namelijk dat een situatie waarin een beeld- of woordmerk over een driedimensionaal merk is geplaatst, valt onder het in artikel 18, lid 1, tweede alinea, onder a), van verordening 2017/1001 bedoelde geval van het gebruik van het merk in een vorm die verschilt van die waarin dat merk is ingeschreven (zie in die zin arrest van 18 juli 2013, Specsavers International Healthcare e.a., C-252/12, EU:C:2013:497, punt 19).

Gerecht: The Bazooka Companies, Inc., wordt toegestaan om in de plaats te treden van The Topps Company, Inc., als verzoekende partij. De beslissing van het EUIPO van 10 maart 2021 (zaak R 1326/2020-2) wordt vernietigd.

NOOT – bij HvJ 14 juli 2022, C-572/21

Case C-572/21: The Court of Justice of the EU on the interrelationship between the Brussels II bis Regulation and the 1996 Child Protection Convention – The perpetuatio fori principle ([conflict of laws](#))

NOOT – bij HvJ conclusie A-G 22 september 2022, C-290/21 AKM Canal+

Jacqueline Seignette: reactie op conclusie AG in AKM/Canal+ ([IEF21009](#))

HvJ – aanhangige zaak

C-419/22 PP Easy Sanitary Solutions v Group Nivelles returns to the CJEU (case C-419/22 P) ([IPkat](#))

Insolventie

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-698/20 – Gmina Wieliszew – Polen – ECLI:EU:C:2022:787 – geen conclusie – arrest

Financiering uit EU fondsen – Faillissement bank – Uitsluiting van failliete boedel

Samenvatting onder: Landbouw en visserij

Institutioneel

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 27 oktober 2022 – zaak C-144/21 – Parlement / Commission – ECLI:EU:C:2022:846 – conclusie

Beroep tot nietigverklaring – REACH-verordening - Autorisatie voor bepaalde vormen van gebruik van chroomtrioxide - Sociaaleconomische autorisatieprocedure

Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH). Uitvoeringsbesluit C(2020) 8797. De onderhavige zaak biedt het Hof de gelegenheid duidelijkheid te verschaffen over de analyse die de Europese Commissie moet verrichten in het kader van het systeem dat bij verordening (EG) nr. 1907/2006 inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen is ingevoerd. Deze analyse heeft betrekking op de voorwaarden waaronder de Commissie een autorisatie kan verlenen voor een zeer zorgwekkende stof, zoals in casu chroomtrioxide.

A-G geeft het Hof in overweging: Uitvoeringsbesluit C(2020) 8797 tot gedeeltelijke verlening van een autorisatie voor bepaalde vormen van gebruik van chroomtrioxide krachtens verordening (EG) nr. 1907/2006 nietig te verklaren voor zover het ziet op de autorisaties voor de gebruikscategorieën 2, 4 en 5, en gebruikscategorie 1 in verband met de formulering van mengsels voor de gebruikscategorieën 2, 4 en 5 van chroomtrioxide; de gevolgen van het in punt 1 van dit dictum genoemde besluit te handhaven totdat de Commissie opnieuw heeft beslist op de desbetreffende autorisatieaanvraag.

IPR

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-604/20 – ROI Land Investments – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:807 – conclusie – arrest

Vordering tot betaling achterstallig loon - Patronaatsverklaring – Begrip ‚werkgever‘ – Begrip ‚beroepsactiviteiten‘ – Voorwaarden voor toepassing van de nationale bevoegdheidsregels

Verordening (EU) nr. 1215/2012. Verordening (EG) nr. 593/2008 (Rome I-verordening). F.D. woont en werkt in Duitsland. ROI Land Investments Ltd, is gevestigd in Canada. ROI Land Investments weigert om het loon uit te betalen dat F.D. tegoed had van de failliete dochtermaatschappij van deze onderneming, R Swiss AG, een vennootschap naar Zwitsers recht. Dat loon was gebaseerd op een patronaatsverklaring die was gesloten tussen F.D. en ROI Land Investments in verband met de overdracht van F.D.'s arbeidsovereenkomst aan R Swiss.

Hof: Artikel 21, lid 1, onder b), i), en lid 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat een werknemer een persoon die al dan niet woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, met wie hij niet door een formele arbeidsovereenkomst is verbonden, maar die op grond van een patronaatsverklaring zonder welke de arbeidsovereenkomst met een derde niet tot stand zou zijn gekomen, jegens die werknemer rechtstreeks verantwoordelijk is voor de nakoming van de verbintenissen van die derde, kan oproepen voor het gerecht van de laatste plaats waar of van waaruit hij gewoonlijk werkte, op voorwaarde dat er tussen die persoon en de werknemer een band van ondergeschiktheid bestaat.

Artikel 6, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat het voorbehoud betreffende de toepassing van artikel 21, lid 2, van deze verordening uitsluit dat een gerecht van een lidstaat zich baseert op de regels van deze lidstaat betreffende de rechterlijke bevoegdheid wanneer is voldaan aan de voorwaarden voor toepassing van dat artikel 21, lid 2, ook al zijn die regels gunstiger voor de werknemer. Wanneer daarentegen noch aan de toepassingsvoorwaarden van dat artikel 21, lid 2, noch aan de toepassingsvoorwaarden van enige andere van de in artikel 6, lid 1, van deze verordening opgesomde bepalingen is voldaan, is een dergelijk gerecht overeenkomstig die laatste bepaling vrij om die regels tot vaststelling van de rechterlijke bevoegdheid toe te passen.

Artikel 17, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 en artikel 6, lid 1, van verordening (EG) nr. 593/2008 moeten aldus worden uitgelegd dat het begrip „beroepsactiviteiten” niet alleen op zelfstandige activiteiten maar ook op werkzaamheden in loondienst ziet. Bovendien vormt een akkoord tussen de werknemer en een derde die niet de in de arbeidsovereenkomst genoemde werkgever is, krachtens hetwelk deze derde jegens de werknemer rechtstreeks aansprakelijk is voor de nakoming van de uit de arbeidsovereenkomst voor deze werkgever voortvloeiende verbintenissen, voor de toepassing van deze bepalingen geen overeenkomst die wordt gesloten los en onafhankelijk van elke beroepsmatige activiteit of doelstelling.

- E ROI Land Investments. The CJEU on letters of comfort and their leading to a qualification as employment cq consumer contract for jurisdictional purposes, and on more generous national rules for the protected categories. ([GAVL](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 20 oktober 2022 – zaak C-291/21 – Starkinvest – België – ECLI:EU:C:2022:819 – conclusie

Begrip "rechterlijke beslissing" - Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen - Grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen – Veroordeling tot betaling dwangsom

Verordening (EU) nr. 655/2014. Verordening nr. 1215/2012. Verordening nr. 1393/2007. De vennootschappen Soft Paris Eurl en Soft Paris Parties Ltd zijn – op straffe van een dwangsom van €2.500,- per inbreuk – ertoe veroordeeld het gebruik van het woord- en beeldmerk Soft Paris te staken. Het betreffende arrest is betekend, echter zijn de neergelegde stukken volgens Starkinvest niet volledig, of leesbaar wat het bewijs van de betekening aan de in Dublin gevestigde vennootschap Soft Paris Parties Ltd betreft, aangezien er geen ontvangstbewijs is van een van de vormen van betekening die zijn vastgesteld in verordening 1393/2007.

Het onderzoek dat de rechter in de onderhavige zaak dient te verrichten hangt af van de vraag of Starkinvest zich kan beroepen op een titel „op grond waarvan de schuldenaar de vordering moet voldoen” in de zin van artikel 7, lid 2 van verordening nr. 655/2014.

De vragen hebben betrekking op het begrip "rechterlijke beslissing" in de zin van artikel 4 van de verordening. Valt een veroordeling tot betaling van een dwangsom bij niet-naleving van een bevel tot staking daaronder?

In de onderhavige zaak rijst de vraag of de schuldeiser, die een rechterlijke beslissing heeft verkregen waarbij de schuldenaar wordt veroordeeld tot betaling van een dwangsom bij niet-naleving van een bevel tot staking, een titel heeft die voldoet aan de voorwaarden van verordening nr. 655/2014 en of hij dus is vrijgesteld van de verplichting die in dit tweede geval vereist is.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 7, lid 2, van verordening (EU) nr. 655/2014 moet aldus worden uitgelegd dat een betekende rechterlijke beslissing waarbij de schuldenaar wordt veroordeeld tot betaling van een dwangsom bij niet-naleving van een bevel tot staking geen „rechterlijke beslissing op grond waarvan de schuldenaar de vordering moet voldoen” vormt, zodat de rechter die wordt verzocht om de uitvoerdiging van een Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen waarmee de schuldeiser de betaling van de met deze dwangsom samenhangende vordering wil veiligstellen, het bestaan en het bedrag van deze vordering moet onderzoeken.

- Starkinvest. Szpunar AG on cross-border enforcement of orders for periodic penalty payments and the European account preservation order. ([GAVL](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 20 oktober 2022 – zaak C-393/21 – Lufthansa Technik AERO Alzey – Litouwen – ECLI:EU:C:2022:820 – conclusie

Europese executoriale titel - Tenuitvoerlegging - Begrip ‘buitengewone omstandigheden’

Verordening (EU) nr. 1215/2012. Verordening (EG) nr. 44/2001. Verordening (EG) nr. 805/2004. Een in Litouwen werkzame gerechtsdeurwaarder legt een beslissing van een Duitse rechter ten uitvoer. Op basis van die beslissing zijn een executoriale titel en een bewijs van waarmerking als Europese executoriale titel afgegeven in verband met de invordering van een schuld.

De verwijzende rechter wil weten wat de verhouding is tussen de gerechtelijke procedure die plaatsvindt in de lidstaat waar de Europese executoriale titel is afgegeven en die betrekking heeft op de beslissing op basis waarvan die titel is afgegeven, en de tenuitvoerleggings-procedure in de lidstaat waar tenuitvoerleggingsmaatregelen op grond van de Europese executoriale titel worden genomen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 23 van verordening (EG) nr. 805/2004 moet aldus worden uitgelegd dat het in die bepaling bedoelde begrip „buitengewone omstandigheden” zich uitstrekt tot de ernstige en onherstelbare schade die aan de schuldenaar kan worden berokkend wanneer de als Europese executoriale titel gewaarmerkte beslissing onmiddellijk ten uitvoer wordt gelegd, ten gevolge waarvan een spoedeisende situatie ontstaat waarvan het bestaan door de schuldenaar moet worden aangetoond. Is dat het geval, dan staat het aan de bevoegde rechter of instantie van de lidstaat van tenuitvoerlegging om een belangenafweging te maken in het licht van alle relevante omstandigheden van het concrete geval.

Alleen de in artikel 23, aanhef en onder a) en b), van die verordening bedoelde maatregelen ter beperking van de tenuitvoerleggingsprocedure kunnen samen worden toegepast.

De artikelen 6 en 11 van verordening nr. 805/2004 moeten aldus worden uitgelegd dat de bevoegde instantie in de lidstaat van tenuitvoerlegging ertoe gehouden is om bij de uitvoering van de toepasselijke nationale regels de volle werking van artikel 11 van genoemde verordening te verzekeren door de tenuitvoerleggingsprocedure op te schorten wanneer de uitvoerbaarheid van de als Europese executoriale titel gewaarmerkte beslissing in de lidstaat van oorsprong is opgeschort en het in artikel 6, lid 2, van die verordening bedoelde bewijs haar is toegezonden.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië – 14 juni 2022 (ECER 4.10.2022) – C-566/22 – Inkreal

Territoriale bevoegdheid rechterlijke instantie – Grensoverschrijdend aspect – Partijen gevestigd in dezelfde lidstaat – Forumkeuze

Verordening (EU) nr. 1215/2012. De hoogste rechterlijke instantie in burgerlijke en strafzaken moet de vraag beantwoorden of in de onderzochte zaak sprake is van een voor de toepassing van de Brussel I bis-verordening noodzakelijk grensoverschrijdend aspect dat voldoende relevant is. Het antwoord op deze vraag houdt rechtstreeks verband met de grondslag van de beslissing die de rechterlijke instanties bevoegd is te geven, namelijk of de Tsjechische rechterlijke instanties überhaupt bevoegd zijn om het onderhavige geding te beslechten.

Kan de toepassing van verordening (EU) nr. 1215/2012 vanuit het oogpunt van het bestaan van een grensoverschrijdend aspect, dat een noodzakelijke voorwaarde is voor de toepassing van deze verordening, gegrond worden op de enkele omstandigheid dat twee partijen die zijn gevestigd in dezelfde lidstaat overeenkomen dat een rechterlijke instantie van een andere Unielidstaat bevoegd is?

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- Banca Intesa v Venezia: An excellent illustration of the relevance of characterisation. (And of the application of the 'purely domestic contracts' rule, with a pudding of the 'consideration' theory as lois de police)). ([GAVL](#))
- Sweden v Serwin. (Inter alia) on lex causae for (alleged) fiduciary duty and Rome II. ([GAVL](#))

Cursus en opleiding

[EAPIL Seminar on the Rome II Regulation on December 2](#), online, 16.00 uur

Kwekersrecht

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 27 oktober 2022 – zaak C-522/21 – Saatgut-Treuhandverwaltung – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:847 – [conclusie](#)

Communautair kwekersrecht – Schadevergoeding - Licentievergoeding

Verordening (EG) nr. 2100/94. Verordening (EG) nr. 1768/95. Eiseres, een vennootschap die de belangen van houders van kwekersrechten behartigt, heeft van gedaagde een schadevergoeding gevorderd.

Is de bepaling van de uitvoeringsverordening 1768/95 die een schadevergoeding toestaat die, vanwege herhaaldelijke en opzettelijke inbreuk van kwekersrechten, viermaal zo hoog is als de licentievergoeding verschuldigd ter daadwerkelijke compensatie van de inbreuk, verenigbaar met het Unierecht, met name met verordening 2100/94?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 18, lid 2, van verordening (EG) nr. 1768/95 is ongeldig ten aanzien van artikel 94, lid 2, eerste volzin, van verordening (EG) nr. 2100/94 voor zover die bepaling, in geval van herhaaldelijke en opzettelijke schending van de verplichting tot betaling van de billijke vergoeding volgens artikel 14, lid 3, vierde streepje, van verordening nr. 2100/94, voorziet in een vergoeding van de door de houder geleden schade van ten minste het viervoud van het gemiddelde bedrag dat in rekening wordt gebracht voor het in hetzelfde gebied in licentie produceren van teeltmateriaal van hetzelfde ras.

Landbouw en visserij

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-698/20 – Gmina Wieliszew – Polen – ECLI:EU:C:2022:787 – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Financiering uit EU fondsen – Faillissement bank – Uitsluiting van middelen van failliete boedel

Verordening (EG) nr. 1083/2006. Verordening (EU) nr. 1303/2013. Verordening (EG) nr. 1290/2005. Verordening (EG) nr. 1698/2005. Verordening (EU) nr. 1306/2013. Verzoekster (de gemeente) heeft financiering verkregen uit fondsen van de Unie. Het ging om bedragen die afkomstig waren van Europese fondsen die op specifieke doelstellingen zijn gericht en waarvan een deel de vergoeding van reeds door de gemeente gedane uitgaven vertegenwoordigde. De verkregen middelen zijn op afzonderlijke bankrekeningen van de gemeente bij de bank gestort. De bank is failliet verklaard. De vraag betreft de verenigbaarheid van het Unierecht met een nationale regeling waardoor een entiteit (die financiering heeft ontvangen) zich niet kan beroepen op de uitsluiting van die middelen van de failliete boedel van een bank die failliet is verklaard.

Hof: Artikel 2, punt 5, en de artikelen 3, 4, 57, 70 en 80 van verordening (EG) nr. 1083/2006, de artikelen 11, 54, 56 en 58 van verordening (EU) nr. 1306/2013, alsook artikel 2, onder i), de artikelen 3 en 4, en artikel 72, lid 1, van verordening (EG) nr. 1698/2005 staan niet in de weg aan

een nationale regeling op grond waarvan een entiteit die in het kader van uit de begroting van de Europese Unie medegefinancierde programma's fondsen heeft ontvangen, in het geval dat die fondsen zijn gestort op een bankrekening die is geopend bij een bank die vervolgens failliet is verklaard, niet kan vorderen dat die fondsen buiten de failliete boedel van deze bank blijven, en waarin voorts evenmin is bepaald dat die fondsen niet tot deze boedel worden gerekend.

HvJ – ARREST – 27 oktober 2022 – zaak C-418/21 – Orthomol – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:831 – geen conclusie – arrest

Voeding voor medisch gebruik – Mededinging – Medisch bepaalde behoefte aan nutriënten

Verordening (EU) nr. 609/2013. Gedelegeerde verordening (EU) 2016/128. Griekenland en Italië hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. In de procedure tussen de Duitse vereniging die toezicht houdt op regels betreffende mededinging en Orthomol speelt de vraag of de twee producten van het farmaceutische bedrijf Orthomol kunnen worden aangemerkt als 'voeding voor medisch gebruik' in de zin van verordening 609/2013.

De verwijzende rechter vraagt of niet alleen sprake is van 'voeding voor medisch gebruik' in de zin van verordening 609/2013 wanneer de voeding voorziet in een behoefte aan nutriënten wegens ziekte, maar ook wanneer op andere wijze door het innemen van nutriënten ziekten worden bestreden en de gecontroleerde inname van bepaalde nutriënten voor de consumenten een bijzonder voordeel zou kunnen opleveren.

Hof: Artikel 2, lid 2, onder g), van verordening (EU) nr. 609/2013 in het bijzonder het begrip „andere medisch bepaalde behoeften aan nutriënten”, moet aldus worden uitgelegd dat een product een levensmiddel voor medisch gebruik is indien ten gevolge van ziekte een grotere of een specifieke behoefte aan nutriënten bestaat waarin door het levensmiddel moet worden voorzien, zodat het product niet reeds als zodanig kan worden aangemerkt wanneer de patiënt in het algemeen baat heeft bij de inname van dit levensmiddel omdat de stoffen die het bevat de aandoening bestrijden of de symptomen ervan verlichten.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 27 oktober 2022 – zaak C-688/21 – Confédération paysanne e.a. – Frankrijk – ECLI:EU:C:2022:841 – persbericht – conclusie

Genetische modificatie – Mutagenese – Landbouw - Volksgezondheid - Milieu

Samenvatting onder: Gezondheid en geneesmiddelen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 25 juli 2022 (ECER 17.10.2022) - C-538/22 - Agrárminiszte*

Landbouwsteun – Afkalfpercentage – Geen mogelijkheid tot verlaging van de steun

Gedelegeerde verordening (EU) nr. 640/2014 LHBT-rechten. Verzoeker heeft een aanvraag ingediend voor de betaling van aan de productie gekoppelde steun voor zoogkoeien voor elf dieren. De premie-aanvraag is afgewezen omdat slechts drie van de elf dieren in de betrokken periode hadden gekalfd, zodat het afkalfpercentage 27 % bedroeg, waarmee niet was voldaan aan het vereiste van artikel 11, lid 1, onder e), van het ministerieel besluit. In een dergelijk geval was geen van de in de aanvraag opgenomen dieren subsidiabel en was artikel 31 van gedelegeerde verordening 640/2014 niet van toepassing.

De verwijzende rechter betwijfelt of de praktijk van een lidstaat waarbij zonder rechtvaardiging de mogelijkheid wordt uitgesloten om het steunbedrag te verlagen in gevallen waarin niet volledig is voldaan aan de eisen voor steunverlening, in overeenstemming is met het Unierecht.

NOOT – bij EHRM 24 maart 2022, C.E. e.a. t. Frankrijk

C.E. & al. v. France: Legal recognition of intended parenthood from previous same-sex relationships (between women). ([strasbourgobservers](#))

OVERIG

- Why a United States Supreme Court Case About Pig Farming Matters So Much ([Verfassungsblog](#))
The United States Supreme Court is currently considering a case that could have major implications for animal welfare, public health, the environment, and the balance between state and federal power. The case is called National Pork Producers Council v. Ross, and the Court heard oral arguments on October 11, 2022. The case concerns whether a state has the right to ban the sale of products made in ways that harm animals and public health.
- The Future of the European Farming Model ([EU publications](#))
Socio-economic and territorial implications of the decline in the number of farms and farmers in the EU
- Common Agricultural Policy and Climate ([EU publications](#))
Half of EU climate spending but farm emissions are not decreasing – Special report 16/2021

EHRM – factsheets en guides

- [🔗 Homosexuality: criminal aspects](#)
- [🔗 Sexual orientation issues](#)

LHBT

OVERIG

LGBT people, the Council of Europe and the European court of human rights ([ECHRSO](#))

Luchtvaart

HvJ – ARREST – 6 oktober 2022 – zaak C-436/21 – Flightright – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:762 – [persbericht](#) – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Luchtvaartclaim - Boeking via reisbureau – Vluchten van verschillende luchtvaartmaatschappijen - Begrip „rechtstreeks aansluitende vluchten” - Vertrek vanuit Zwitserland

Verordening (EG) nr. 261/2004. In casu zijn verschillende luchtmaatschappijen gecombineerd om op de eindbestemming te geraken. Verweerster is echter enkel verantwoordelijk voor het vervoer van Zürich via Philadelphia naar Kansas City. De eerste vlucht van Stuttgart naar Zürich werd verzorgd door luchtvaartmaatschappij Swiss. Is er sprake van rechtstreeks aansluitende vluchten als een reisbureau vluchten van verschillende luchtvaartmaatschappijen in één totaalpakket samenvoegt of is tevens een bijzondere rechtsverhouding tussen de luchtvaartmaatschappijen vereist?

Het Hof oordeelt dat het recht op compensatie voor vliegtuigpassagiers met langdurige vertragingen van toepassing is op aansluitende vluchten die bestaan uit vluchten die worden uitgevoerd door afzonderlijk opererende luchtvaartmaatschappijen. Wanneer deze vluchten zijn

gecombineerd door een reisbureau dat een totaalprijs in rekening heeft gebracht en een enkel ticket heeft afgegeven, is het niet relevant dat er geen rechtsverhouding tussen de vervoerders bestaat.

Hof: Artikel 2, onder h), van verordening (EG) nr. 261/2004 moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „rechtstreeks aansluitende vluchten” ook betrekking heeft op vervoer dat meerdere vluchten omvat die worden uitgevoerd door verschillende luchtvaartmaatschappijen waartussen geen bijzondere rechtsverhouding bestaat, wanneer deze vluchten zijn samengevoegd door een reisbureau dat voor dit vervoer een totaalprijs in rekening heeft gebracht en één enkel ticket heeft uitgereikt, zodat een passagier die vertrekt vanaf een luchthaven op het grondgebied van een lidstaat en die met grote vertraging aankomt op de bestemming van de laatste vlucht, zich kan beroepen op het recht op compensatie krachtens artikel 7 van deze verordening.

E Different airlines, but connecting flights - CJEU in flightright (C-436/21) ([ECLB](#))

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-111/21 – Laudamotion – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2022:808 – conclusie – arrest

Aansprakelijkheid luchtvaartmaatschappij bij ongeval - Begrip ‚lichamelijk letsel’ – Posttraumatische stressstoornis

Verdrag van Montreal, Artikel 17, lid 1. Verzoekster is aan boord gegaan van verweersters vliegtuig om van Londen naar Wenen te reizen. Bij de start is de linkermotor ontploft zodat het vliegtuig is geëvacueerd. De rechtermotor was echter nog in werking en verzoekster is door de jetblast een aantal meters door de lucht geslingerd. Sindsdien lijdt zij aan slaap- en concentratiestoornissen, stemmingswisselingen, plotselinge huilbuien, sterke vermoeidheid en stotteren. Er werd een posttraumatische stressstoornis vastgesteld waarvoor verzoekster in behandeling is. Verzoekster vordert vergoeding van de medische kosten en smartengeld. Valt onder het begrip „lichamelijk letsel” in artikel 17, lid 1, van het Verdrag letsel van psychische aard dat weliswaar als aandoening kan worden aangemerkt, maar niet het gevolg is van lichamenlijk letsel in strikte zin?

Deze vraag rijst in een geding tussen een passagier en de luchtvaartmaatschappij Laudamotion. Verzoekster in het hoofdgeding heeft een schadevordering ingediend wegens een posttraumatische stressstoornis die bij haar is vastgesteld na een ongeval dat plaatsvond tijdens het verlaten van het vliegtuig.

Hof: Artikel 17, lid 1, van het Verdrag van Montreal moet aldus worden uitgelegd dat voor een psychisch letsel dat een passagier heeft opgelopen ten gevolge van een „ongeval” in de zin van deze bepaling en dat geen verband houdt met een „lichamelijk letsel” in de zin van genoemde bepaling, op dezelfde wijze schadevergoeding moet worden betaald als voor een dergelijk lichamenlijk letsel, voor zover de getroffen passagier aantoont dat er sprake is van nadelige effecten op zijn psychische gezondheid die zodanig ernstig of intens zijn dat zij zijn algemene gezondheidstoestand aantasten en zonder medische behandeling niet zullen verdwijnen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 18 augustus 2022 (ECER 7.10.2022) – C-578/22 – Flightright

Luchtvaartclaim – Instapweigering – Vervangend vervoer met latere aankomsttijd dan oorspronkelijk geboekte vlucht – Melden bij incheckbalie voor geboekte vlucht?

Verordening (EG) nr. 261/2004. Cedenten hebben bij Lufthansa een vlucht geboekt van Lissabon naar Frankfurt. Verweester zou in het kader van een code-share-overeenkomst met Lufthansa de luchtvaartmaatschappij zijn die de vlucht uitvoert. Op de avond vóór het vertrek, is er telefonisch contact geweest met Lufthansa omdat het online inchecken niet lukte en heeft een werknemster van Lufthansa aan cedenten meegedeeld dat zij niet op de passagierslijst stonden. De cedenten hebben zich daarom op 1 november 2017 niet bij de incheckbalie gemeld, hoewel die vlucht niet was geannuleerd en correct is uitgevoerd. Lufthansa heeft hun echter de avond

vóór de vlucht vervangend vervoer aangeboden, waarmee zij op 1 november 2017 om 19.25 uur via Genève (Zwitserland) Frankfurt am Main bereikten, acht en een half uur later dan gepland.

Vereist een vordering wegens instapweigering altijd dat de passagier zich op tijd bij de incheckbalie voor de geboekte vlucht heeft gemeld, of zich (ook) op tijd bij de boarding gate heeft gemeld en, zo dat niet het geval is, of ook de contractuele vervoerder een passagier met verbindende kracht jegens de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, op de hoogte kan brengen van de instapweigering.

NOOT – bij HvJ 29 september 2022, [C-597/20 LOT](#)

Administrative payment orders for airlines - CJEU in LOT (C-597/20) ([ECLB](#))

NOOT – bij HvJ 21 juni 2022, [C-817/19 \(Ligue des droits humains\)](#)

Repairing the EU Passenger Name Record Directive: the ECJ's judgment in Ligue des droits humains (Case C-817/19) ([European law blog](#))

Wiki

[Wiki luchtvaartclaims](#)

Mededinging

HvJ – ARREST – 27 oktober 2022 – zaak C-390/21 – ADPA en Gesamtverband Autoteile-Handel – Duitsland – [ECLI:EU:C:2022:837](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Typegoedkeuringen - Toegang tot reparatie- en onderhoudsinformatie – Prijsformule - Mededinging - Oneerlijke handelspraktijken

Samenvatting onder: [Vervoer en reizen](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 13 oktober 2022 – zaak C-449/21 – Towercast – Frankrijk – [ECLI:EU:C:2022:777](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Concentratietoezicht – Misbruikverbod - Ex ante en ex post beoordeling

Verordening (EG) nr. 139/2004. Artikel 102 VWEU. Verordening (EG) nr. 1/2003. In het hoofdgeding staat concreet de vraag centraal of artikel 102 VWEU aanvullend van toepassing is of als een vangnetregeling fungeert ten opzichte van de nationale regels betreffende de controle op concentraties. Volgens de A-G kan een concentratie tussen ondernemingen die op grond van het fusietoezichtrecht niet ex ante is beoordeeld, ex post worden beoordeeld op basis van het verbod op misbruik van machtspositie. Indien echter een concentratie is goedgekeurd op grond van het concentratietoezichtrecht, is een nadere toetsing aan de norm van misbruikverbod in beginsel uitgesloten.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 21, lid 1, van verordening (EG) nr. 139/2004 staat niet eraan in de weg dat een nationale mededingingsautoriteit een concentratie onderzoekt die geen communautaire dimensie heeft in de zin van artikel 1 van die verordening, die onder de in het nationale recht vastgestelde drempels voor een verplichte ex-antecontrole blijft en die geen aanleiding heeft gegeven tot een verwijzing naar de Commissie krachtens artikel 22 van deze verordening, teneinde na te gaan of deze concentratie, in het licht van de mededingingsstructuur op een nationale markt, misbruik van een machtspositie oplevert in de zin van artikel 102 VWEU.

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 20 oktober 2022 – zaak C-376/20 P – Commissie / CK Telecoms UK Investments – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2022:817 – persbericht – conclusie

Retailmarkt voor mobiele telecommunicatiediensten – Oligopolistische markt – Significante belemmering van de daadwerkelijke mededinging – Niet-gecoördineerde effecten – Bewijslast – Richtsnoeren voor de beoordeling van horizontale fusies – Begrip ‚belangrijke concurrentiefactor‘ – Begrip ‚naaste concurrenten‘

Verordening (EG) nr. 139/2004. Verordening (EEG) nr. 4064/89. De onderhavige zaak is de eerste die betrekking heeft op een concentratie op een oligopolistische markt die, volgens de Commissie, leidt tot een significante belemmering van de daadwerkelijke mededinging in de zin van artikel 2, lid 3, van verordening (EG) nr. 139/2004 ten gevolge van zogenoemde „niet-gecoördineerde” of „unilaterale” horizontale effecten, dat wil zeggen bij afwezigheid van een machtspositie van de fusieonderneming. Hieruit volgt dat deze zaak ook de eerste is waarin het Hof in de gelegenheid wordt gesteld de reikwijdte van het begrip „significante belemmering van de daadwerkelijke mededinging” te specificeren, voor zover deze belemmering berust op dergelijke niet-gecoördineerde of unilaterale effecten. Dit begrip heeft namelijk de kern gevormd van de hervorming die werd doorgevoerd met de vaststelling van verordening nr. 139/2004, zoals met name blijkt uit de overwegingen 25 en 26 ervan, alsmede uit de punten 24 en volgende van de richtsnoeren van de Commissie voor de beoordeling van horizontale fusies op grond van de verordening van de Raad inzake de controle op concentraties van ondernemingen.

In het onderhavige geval vordert de Commissie met haar hogere voorziening vernietiging van het arrest van het Gerecht, CK Telecoms UK Investments/Commissie waarbij dit Gerecht besluit C(2016) 2796 final van de Commissie van 11 mei 2016 waarbij de concentratie die zou resulteren uit de overname van Telefónica Europe plc door Hutchison 3G UK Investments Ltd onverenigbaar is verklaard met de interne markt, nietig heeft verklaard. Volgens het Gerecht is, kort gezegd, de Commissie voorbijgegaan aan de bewijsvereisten die gelden voor de controle op concentraties die leiden tot niet-gecoördineerde effecten op een oligopolistische markt. In het kader van haar hogere voorziening betwist de Commissie in wezen zowel deze vereisten als de omvang van de controle die het Gerecht dienaangaande heeft uitgeoefend, die onverenigbaar zouden zijn met de relevante criteria die zijn ontleend aan de rechtspraak van het Hof, met name aan het arrest van 10 juli 2008, Bertelsmann en Sony Corporation of America/Impala

De A-G verduidelijkt de bewijsnormen voor het bestaan van niet-gecoördineerde effecten die voldoen aan het concept van "aanzienlijke belemmering van daadwerkelijke mededinging" op een oligopolistische markt waar de uit de fusie voortgekomen entiteit geen machtspositie heeft. De reikwijdte van de rechterlijke toetsing, evenals de vereisten voor bewijsverzekering en de bewijsnorm, moeten dezelfde zijn, ongeacht het soort concentratie dat aanleiding kan geven tot een dergelijke belemmering.

A-G geeft het Hof in overweging: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 28 mei 2020, CK Telecoms UK Investments/Commissie in zaak T-399/16 wordt vernietigd. De zaak wordt terugverwezen naar het Gerecht van de Europese Unie.

NOOT – bij HvJ 15 september 2022, C-416/ 21 , J. Sch. Omnibusunternehmen en K. Reisen

EU-Hof: gelijkheidsbeginsel kan bij toepassing facultatieve uitsluitingsgrond in de weg staan aan gunning aan ondernemers die wel economische eenheid vormen maar apart inschrijven (ECER)

Europese Commissie

Mededeling van de Commissie over informeel advies betreffende nieuwe of onopgeloste vragen met betrekking tot de artikelen 101 en 102 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie die in individuele gevallen rijzen (adviesbrieven) 2022/C 381/07, [PB C 381 van 4.10.2022](#)

Medische nalatigheid

EHRM – ARREST – 20 oktober 2022 – Dolenc t. Slovenië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [20256/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1020JUD002025620](#)

Erkenning buitenlands vonnis – Toepassing Haags Bewijsverdrag – Eerlijk proces

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

HvJ – ARREST – 27 oktober 2022 – zaak C-721/20 – DB Station & Service – Duitsland – [ECLI:EU:C:2022:832](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Gebruiksrechten spoor – Toetsing artikel 102 VWEU?

Samenvatting onder: [Vervoer](#)

Milieu, natuur, duurzame energie

EHRM – ARREST – 11 oktober 2022 - Pavlov e.a. t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest](#) - [31612/09](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1011JUD003161209](#)

Luchtvervuiling door staal- en cementfabrieken - Positieve verplichtingen - Schending

Artikel 8 EVRM. Klagers zijn 22 Russische staatsburgers. Hun huizen zijn gelegen in de buurt van grote industriële installaties, waaronder staalfabrieken en een cementfabriek, in Lipetsk. Ze zijn een rechtszaak begonnen tegen 14 overheidsinstanties wegens het niet effectief reguleren van de industriële activiteit in het gebied en in het bijzonder het niet creëren van bufferzones (“sanitaire beschermingszones”) rond de belangrijkste fabrieken. In januari 2009 heeft de Russische rechter geoordeeld dat de luchtvervuiling in Lipetsk weliswaar hoog was, maar dat de lokale autoriteiten sinds 2004 en 2005 maatregelen hadden genomen om de luchtvervuiling in de stad te verminderen.

Het Hof oordeelt dat artikel 8 EVRM is geschonden. Het Hof herhaalt dat het zijn taak is om de redenering van de nationale rechterlijke instanties vanuit het oogpunt van het verdrag te toetsen en na te gaan of de nationale autoriteiten een juist evenwicht hebben gevonden tussen de tegenstrijdige belangen van de verschillende particuliere actoren op dit gebied (zie arrest Dubetska en arrest Bărbulescu). Het Hof stelt vast dat de autoriteiten, althans tussen mei 1998 en eind 2013 de ongunstige milieusituatie in Lipetsk niet zorgvuldig hebben aangepakt en aldus hebben gefaald in hun positieve verplichting om verzoekers recht op eerbiediging van het privéleven te beschermen. De maatregelen en beleidslijnen die de staat na 2013 heeft uitgevoerd, zijn doelgericht geweest (met name vanaf 2018) en hebben de afgelopen jaren tot tastbare vooruitgang geleid bij het verminderen van de niveaus van industriële emissies en het verbeteren van de luchtkwaliteit en de milieumomstandigheden in Lipetsk. In die omstandigheden is het Hof zich niettemin bewust van de milieuverontreiniging die nog moet worden aangepakt, zoals bijvoorbeeld de kortstondige piekconcentraties van toxische stoffen. Bovendien blijkt uit het staatsrapport van 2019 onder meer dat (i) Lipetsk een van de drie meest vervuilde delen van de regio was, (ii) luchtvervuiling werd geïdentificeerd als de belangrijkste gezondheidsrisicofactor voor bewoners en (iii) er de afgelopen jaren een daling van de luchtkwaliteit in Lipetsk was. In het licht van deze informatie is het Hof van oordeel dat, ondanks de hierboven vastgestelde verbeteringen, de industriële luchtverontreiniging in Lipetsk niet voldoende is ingeperkt om te voorkomen dat de inwoners van de stad worden blootgesteld aan gerelateerde gezondheidsrisico's. De nationale autoriteiten hebben dus geen juist evenwicht gevonden bij de uitvoering van hun positieve verplichtingen om het recht van verzoekers op eerbiediging van hun privéleven te waarborgen.

Er zijn concurring opinions van rechter Serghides en rechter Krenc. een deels dissenting opinion van de rechters Elósegui and Roosma. Rechter Lobov heeft een dissenting opinion en gaat

uitgebreid in op de bredere context van deze zaak en de bevoegdheid van het EHRM in dit soort zaken.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 27 oktober 2022 – zaak C-688/21 – Confédération paysanne e.a. – Frankrijk – ECLI:EU:C:2022:841 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Genetische modificatie – Mutagenese – Landbouw - Volksgezondheid - Milieu

Samenvatting onder: [Gezondheid en geneesmiddelen](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Oostenrijk – 19 september 2022 (ECER 26.10.2022) – C-601/22 - WWF Österreich e.a.*

Habitatrichtlijn – Bescherming van de wolf – Schade

Richtlijn 92/43/EEG. Volgens de habitatrichtlijn geldt voor de wolf een systeem van strikte bescherming. De deelstaatregering van Tirol heeft vastgesteld dat de wolf met de aanduiding 158MATK een rechtstreeks aanzienlijk gevaar oplevert voor grazende dieren, landbouwgewassen en voorzieningen. Vijf erkende milieuorganisaties hebben tijdig beroep ingesteld tegen dit besluit, wat leidde tot de procedure voor de bestuursrechter van de deelstaat Tirol. Schendt artikel 12 juncto bijlage IV van de richtlijn, op grond waarvan de wolf aan de strikte beschermingsregeling is onderworpen, maar populaties in verschillende lidstaten daarvan zijn uitgezonderd, terwijl voor Oostenrijk niet in een overeenkomstige uitzondering is voorzien, het in artikel 4, lid 2, VEU verankerde „beginsel van gelijke behandeling van de lidstaten”?

Cursus en opleiding

HELP cursus Raad van Europa: [The Environment and Human Rights](#)

OVERIG

- [Scheiden zo de wegen onder het verdrag van Aarhus? \(omgevingsweb-07-10-2022\)](#)
- [First 'Fit for 55' proposal agreed: the EU strengthens targets for CO2 emissions for new cars and vans \(EC\)](#)
- [The Protection of the Atmosphere and the 'Regressive' Development of International Law \(EJILtalk\)](#)
- [Multi-Forum Strategies to Tackle Climate Change and Other Complex Problems: A Note from Practitioners \(EJILtalk\)](#)
- [Legal Imagination, and the Turn to Rights in Climate Litigation: A Rejoinder to Zahar \(EJILtalk\)](#)
- [Video: Climate crisis: human rights voices \(FRA\)](#)
- [Common Agricultural Policy and Climate \(EU publications\)](#)

Half of EU climate spending but farm emissions are not decreasing – Special report 16/2021

EHRM - factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#)

Nationaliteit

EHRM – ARREST – 13 oktober 2022 – Zeggai t. Frankrijk – [persbericht](#) – [arrest](#) – [12456/19](#) – [ECLI:CE:ECHR:2022:1013JUD001245619](#)

Verschil in behandeling tussen personen die in Frankrijk zijn geboren voor en na de Algerijnse onafhankelijkheid van ouders die in Frans-Algerije zijn geboren: niet discriminerend op grond van artikel 14 van het Verdrag

Samenvatting onder: [Discriminatie](#)

OVERIG

Intrekking van de Nederlandse nationaliteit. Ook de wetgever maakt zich schuldig aan institutioneel racisme ([NJB](#))

Ne bis in idem

HvJ – ARREST – 28 oktober 2022 – zaak C-435/22 PPU – Generalstaatsanwaltschaft München – Duitsland – [Grote Kamer](#) – [ECLI:EU:C:2022:852](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Uitlevering aan de VS van derdelander – Schengenuitvoeringsovereenkomst – Ne bis in idem

Samenvatting onder: [Overlevering en uitlevering](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 13 oktober 2022 – zaak C-435/22 PPU – Generalstaatsanwaltschaft München – Duitsland – [ECLI:EU:C:2022:775](#) – [conclusie](#)

Uitlevering van een derdelander door een lidstaat aan de VS ogv een bilateraal uitleveringsverdrag - Unieburger - Schengenuitvoeringsovereenkomst – Ne bis in idem

Samenvatting onder: [Overlevering en uitlevering](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 20 oktober 2022 – zaak C-365/21 – Generalstaatsanwaltschaft Bamberg – Duitsland – [ECLI:EU:C:2022:823](#) – [conclusie](#)

Vervolgning - Ne bis in idem – Schengenuitvoeringsovereenkomst - Duits voorbehoud

Artikelen 54 en 55 Schengenuitvoeringsovereenkomst. Artikelen 50 en 52 Handvest EU. M.R. is een Israëliisch staatsburger en wordt door het OM in Bamberg verdacht van het vormen van een criminele organisatie en het plegen van beleggingsfraude. Tegen hem is een nationaal aanhoudingsbevel en vervolgens ook een Europees aanhoudingsbevel uitgevaardigd. M.R. is eerder door de Oostenrijkse rechter al definitief tot een gevangenisstraf veroordeeld vanwege ernstige fraude en witwassen. Hij heeft zijn straf gedeeltelijk uitgezeten, waarna het resterende deel van zijn straf is omgezet in een voorwaardelijke straf. In eerste aanleg zijn de grieven van M.R. tegen het nationale en het daarop gebaseerde Europese aanhoudingsbevel afgewezen, nu hij in Oostenrijk slechts is veroordeeld vanwege de frauduleuze strafbare feiten ten aanzien van de benadeelden in Oostenrijk. Momenteel wordt M.R. vervolgd voor de frauduleuze strafbare feiten ten koste van de benadeelden in Duitsland. Volgens de rechter in eerste aanleg betreft dit, wegens het verschil in benadeelden, niet hetzelfde strafbare feit in de zin van artikel 54 SUO of artikel 50 EU Handvest. Bovendien heeft Duitsland onder artikel 55, lid 1, onder b, SUO een voorbehoud gemaakt. Artikel 55, lid 1, onder b, SUO staat toe dat een partij bij bekrachtiging van die overeenkomst verklaart dat deze niet wordt gebonden aan het ne bis in idem-beginsel van

art. 54 SUO indien de feiten op basis waarvan in het buitenland vonnis is gewezen inbreuk maken op de staatsveiligheid of andere even wezenlijke belangen van de partij in kwestie.

Is artikel 55 SUO, waarin het lidstaten mogelijk wordt gemaakt om op basis van een verklaring bij de Schengenuitvoeringsovereenkomst onder omstandigheden uitzonderingen te maken op het ne bis in idem-beginsel van art. 54 SUO, nog geldig en verenigbaar met artikel 50 EU Handvest? Is de omvang van de Duitse uitzondering op het ne bis in idem-beginsel verenigbaar met de genoemde bepalingen van de Schengenuitvoeringsovereenkomst en van het Handvest?

A-G geeft het Hof in overweging: Verklaringen afgelegd uit hoofde van artikel 55, lid 1, onder b), van de Overeenkomst ter uitvoering van het tussen de regeringen van de staten van de Benelux Economische Unie, de Bondsrepubliek Duitsland en de Franse Republiek op 14 juni 1985 te Schengen gesloten akkoord betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen, zijn niet verenigbaar met artikel 50 en artikel 52, lid 1, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. De bepalingen waarnaar in dergelijke verklaringen wordt verwezen, kunnen niet worden toegepast in gerechtelijke procedures.

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 20 oktober 2022 – zaak C-412/21 – Dual Prod – Roemenië – ECLI:EU:C:2022:821 – [conclusie](#)

Schorsing accijnsvergunning - Bestuurlijke sanctie – Strafrechtelijke procedure – Ne bis in idem

Samenvatting onder: [Belastingen, accijns](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Right not to be tried or punished twice](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the ECHR – right not to be tried or punished twice](#)

Oekraïne

OVERIG

- Europese Unie neemt achtste sanctiepakket aan tegen Rusland. ([BS-07-10-2022](#))
- Joint EUAA, IOM and OECD report provides new insights on displacement from and within Ukraine ([EUAA](#))
- Analysis on Asylum and Temporary Protection in the EU+ in the Context of the Ukraine Crisis ([EUAA](#))
- Soepele EU-regels voor Oekraïense vluchtelingen met jaar verlengd ([Europa-nu](#))
- Russian Nationals at the EU's External Borders: Upholding Human Rights ([EU migration law blog](#))
- Border Closure and Visa Ban for Russians: Geopolitics Meets EU Migration Law ([EU migration law blog](#))
- [Pb L 259I](#) - [L 272I](#): diverse verordeningen en besluiten

Wiki

- [Wiki Oekraïne](#)

Onderwijs

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 2 of Protocol No. 1 to the ECHR – right to education](#)

Overlevering en uitlevering

EHRM – ARREST – 6 oktober 2022 – Liu t. Polen - [persbericht](#) – [arrest](#) - [37610/18](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1006JUD003761018](#)

Algemene geweldsituatie in Chinese gevangenissen – uitlevering aan China schending van artikel 3 EVRM

Artikel 3 EVRM. Artikel 5, lid 1 EVRM. Klager is geboren in Taiwan en zit op dit moment in detentie in Polen. Klager is in 2017 in Polen aangehouden in het kader van een onderzoek naar een groot internationaal telecomfraude syndicaat. Hierop heeft China om de uitlevering van klager verzocht. Een Poolse rechter heeft vervolgens in 2020 de uitlevering van klager aan China goedgekeurd. Na een succesvol verzoek daartoe bij het EHRM is de daadwerkelijke uitlevering stopgezet.

Het hof overweegt dat de Poolse autoriteiten de argumenten van klager onvoldoende hebben onderzocht, onder andere omdat zij niet de laatste rapporten van de VN en andere internationale organisaties aangaande het Chinese gevangenisstelsel hebben bekeken. Het hof is van oordeel dat in deze rapporten over de mate van marteling en andere vormen van mishandeling in Chinese gevangenissen geloofwaardig en consequent wordt gerapporteerd en dat de situatie in Chinese gevangenissen kan worden gelijkgesteld aan het bestaan van een ‘algemene geweldssituatie’. Een uitlevering van klager aan China levert dan ook een schending van artikel 3 EVRM op.

Daarnaast overweegt het hof dat de Poolse overheid niet met de nodige voortvarendheid heeft gehandeld om de duur van detentie van klager te beperken.

EHRM – ARREST – 6 oktober 2022 - Juszczyzyn t. Polen - [persbericht](#) – [arrest](#) – [35599/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1006JUD003559920](#)

Uitlevering aan China - Algemene geweldsituatie in Chinese gevangenissen – Schending van artikel 3 EVRM

Artikel 3 EVRM. Artikel 5, lid 1 EVRM. Klager is geboren in Taiwan en zit op dit moment in detentie in Polen. Klager is in 2017 in Polen aangehouden in het kader van een onderzoek naar een groot internationaal telecomfraude syndicaat. Hierop heeft China om de uitlevering van klager verzocht. Een Poolse rechter heeft vervolgens in 2020 de uitlevering van klager aan China goedgekeurd. Na een succesvol verzoek daartoe bij het EHRM is de daadwerkelijke uitlevering stopgezet.

Het hof overweegt dat de Poolse autoriteiten de argumenten van klager onvoldoende hadden onderzocht, onder andere omdat zij niet de laatste rapporten van de VN en andere internationale organisaties aangaande het Chinese gevangenisstelsel hadden bekeken. Het hof is van oordeel dat in deze rapporten over de mate van marteling en andere vormen van mishandeling in Chinese gevangenissen geloofwaardig en consequent wordt gerapporteerd en dat de situatie in Chinese gevangenissen kan worden gelijkgesteld aan het bestaan van een ‘algemene geweldssituatie’. Een uitlevering van klager aan China levert dan ook een schending van artikel 3 EVRM op.

Daarnaast overweegt het hof dat de Poolse overheid niet met de nodige voortvarendheid heeft gehandeld om de duur van detentie van klager te beperken.

HvJ – ARREST – 28 oktober 2022 – zaak C-435/22 PPU – [Generalstaatsanwaltschaft München](#) – [Duitsland](#) – [Grote Kamer](#) – [ECLI:EU:C:2022:852](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Uitlevering aan de VS van derdelander – Schengenuitvoeringsovereenkomst – Ne bis in idem

Artikel 50 Handvest EU. Artikel 54 Schengenuitvoeringsovereenkomst. De zaak gaat over het verzoek van de Verenigde Staten van Amerika aan Duitsland tot uitlevering van een derdelander met het oog op strafvervolging wegens feiten waarvoor hij in een andere lidstaat reeds onherroepelijk is veroordeeld tot een straf die hij volledig heeft vervuld.

Vindt het ne-bis-in-idembeginsel, dat is vervat in artikel 54 van de Schengenuitvoeringsovereenkomst, gelezen in samenhang met artikel 50 Handvest EU toepassing in een dergelijke situatie, gelet op het feit dat de betrokkene geen Unieburger is? Kan een bilateraal uitleveringsverdrag tussen de aangezochte lidstaat en de betrokken derde staat eraan in de weg staan dat de uitlevering van die persoon wordt geweigerd met een beroep op het ne-bis-in-idembeginsel? Welke rol zou artikel 351 VWEU in een dergelijk geval kunnen spelen?

Het Hof oordeelt dat de autoriteiten van een lidstaat een onderdaan van een derde land niet mogen uitleveren aan een ander derde land indien die onderdaan van een derde land in een andere lidstaat is veroordeeld voor dezelfde strafbare feiten als die waarop het uitleveringsverzoek betrekking heeft en de opgelegde straf daar heeft ondergaan. Dit volgt uit het Unierecht en geldt ook indien een door de aangezochte lidstaat gesloten bilateraal uitleveringsverdrag de reikwijdte van het beginsel ne bis in idem beperkt tot de in de aangezochte staat gewezen vonnissen.

Hof: [niet officiële vertaling] Artikel 54 van de Schengen-overeenkomst, gelezen in het licht van artikel 50 Handvest EU, verzet zich tegen de uitlevering, door de autoriteiten van een lidstaat, van een onderdaan van een derde land aan een ander derde land, wanneer deze onderdaan in de eerste plaats bij onherroepelijk vonnis in een andere lidstaat is veroordeeld voor dezelfde feiten als de bedoelde feiten in het uitleveringsverzoek, en is onderworpen aan de in die staat opgelegde straf, en, ten tweede, het uitleveringsverzoek is gebaseerd op een bilateraal uitleveringsverdrag dat de reikwijdte van het beginsel ne bis in idem beperkt tot beslissingen die zijn gegeven in de aangezochte lidstaat.

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 13 oktober 2022 – zaak C-435/22 PPU – Generalstaatsanwaltschaft München – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:775 – [conclusie](#)

Uitlevering van een derdelander door een lidstaat aan de VS ogv een bilateraal uitleveringsverdrag - Unieburger - Schengenuitvoeringsovereenkomst – Ne bis in idem

Schengenuitvoeringsovereenkomst (SUO). Artikel 54. Verordening (EU) nr. 610/2013. Overeenkomst betreffende uitlevering tussen de EU en de VS. Artikel 50 Handvest EU. Artikel 20 en 351 VWEU.

Dit verzoek om een prejudiciële beslissing is ingediend in het kader van een verzoek van de VS aan Duitsland tot uitlevering van een derdelander met het oog op strafvervolging wegens feiten waarvoor hij in een andere lidstaat reeds onherroepelijk is veroordeeld tot een straf die volledig is geëxecuteerd.

Vindt het ne-bis-in-idembeginsel, dat is vervat in artikel 54 Schengenuitvoeringsovereenkomst gelezen in samenhang met artikel 50 Handvest EU toepassing in een dergelijke situatie, gelet op het feit dat de betrokkene geen Unieburger is? Kan een bilateraal uitleveringsverdrag tussen de aangezochte lidstaat en de betrokken derde staat eraan in de weg staan dat de uitlevering van die persoon wordt geweigerd met een beroep op het ne-bis-in-idembeginsel? Welke rol zou artikel 351 VWEU in een dergelijk geval kunnen spelen?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 54 van de Schengenuitvoeringsovereenkomst moet, gelezen in samenhang met artikel 50 Handvest EU aldus worden uitgelegd dat deze bepalingen eraan in de weg staan dat een persoon, ongeacht of deze Unieburger in de zin van artikel 20 VWEU is, door de autoriteiten van een lidstaat van de Europese Unie wordt uitgeleverd aan een derde staat, wanneer die persoon in een andere lidstaat reeds bij onherroepelijk vonnis is berecht wegens dezelfde feiten als die welke aan het door die derde staat geformuleerde uitleveringsverzoek ten grondslag liggen en dat vonnis ten uitvoer is gelegd. Dit geldt ook indien de beslissing om de uitlevering te weigeren slechts mogelijk zou zijn door te aanvaarden dat een bestaand bilateraal uitleveringsverdrag met die derde staat wordt geschonden.

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 27 oktober 2022 – zaak C-492/22 PPU – Openbaar Ministerie – Nederland – Rechtbank Amsterdam – ECLI:EU:C:2022:845 – conclusie

EAB - Verlenging detentie met oog op overlevering aan Polen

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. De Rechtbank Amsterdam vraagt het Hof of detentie met het oog op overlevering van een Poolse onderdaan aan Polen, mag worden verlengd omdat de betrokkene in Nederland (voor andere feiten) wordt vervolgd en bij de terechtzitting aanwezig wil zijn.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 12 en artikel 24, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JBZ gelezen in samenhang met artikel 6 Handvest EU verzetten zich er niet tegen dat een gezochte persoon van wie de overlevering ter fine van de uitvoering van een vrijheidsstraf definitief is toegestaan, maar is uitgesteld ,opdat de betrokkene in de uitvoerende staat kan worden vervolgd [...] wegens een ander feit dan het in het Europees aanhoudingsbevel bedoelde feit', gedurende die gehele strafprocedure in hechtenis wordt gehouden ter tenuitvoerlegging van het Europees aanhoudingsbevel, mits de vrijheidsbeneming niet langer duurt dan de vrijheidsbeneming die in de uitvaardigende lidstaat moet worden ondergaan.

De beslissing om de overlevering van een gezochte persoon uit te stellen, krachtens artikel 24, lid 1, van kaderbesluit 2002/584, zoals gewijzigd bij kaderbesluit 2009/299, gelezen in samenhang met artikel 6, lid 2, en met overweging 8 van dat kaderbesluit, is een maatregel betreffende de ,tenuitvoerlegging' van het Europees aanhoudingsbevel en moet dus worden genomen door de ,uitvoerende rechterlijke autoriteit'.

Schending van artikel 24, lid 1, van dat kaderbesluit, gelezen in samenhang met artikel 6, lid 2, ervan, op grond waarvan de beslissing tot uitstel van de overlevering van de gezochte persoon moet worden genomen door de uitvoerende rechterlijke autoriteit, heeft tot gevolg dat die persoon in vrijheid moet worden gesteld. Dit is alleen anders wanneer een dergelijke autoriteit de mogelijkheid heeft om die schending recht te zetten, met name door middel van een kaderbesluitconforme uitlegging van de relevante nationaalrechtelijke bepalingen, of wanneer het nationale recht een rechtsgrondslag biedt om de betrokkene op andere gronden in hechtenis te houden.

Artikel 24, lid 1, van kaderbesluit 2002/584, zoals gewijzigd bij kaderbesluit 2009/299, gelezen in samenhang met de artikelen 47 en 48 van het Handvest van de grondrechten, verzet zich er in beginsel niet tegen dat de overlevering van de gezochte persoon wordt uitgesteld met het oog op strafvervolging in de uitvoerende lidstaat op grond dat die persoon geen afstand wenst te doen van zijn aanwezigheidsrecht met betrekking tot die strafvervolging. De uitvoerende rechterlijke autoriteit dient in de uitoefening van haar beoordelingsbevoegdheid krachtens artikel 24 van dat kaderbesluit echter na te gaan of een inperking van de fundamentele procedurele waarborgen van de betrokkene valt te rechtvaardigen in het licht van de mogelijk uiteenlopende legitieme belangen van de uitvaardigende lidstaat en de uitvoerende lidstaat.

HvJ – CONCLUSIE A-G ČÁPETA – 27 oktober 2022 – gevoegde zaken C-514/21 en C-515/21 – Minister for Justice and Equality – Ierland – ECLI:EU:C:2022:848 – persbericht – conclusie

EAB - Overlevering – Veroordeling wegens nieuw strafbaar feit – Begrip 'proces dat tot de beslissing heeft geleid'

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. Artikelen 47 en 48 Handvest EU. Artikel 6 EVRM. Een Ierse rechter stelt het Hof vragen in het kader van een overleveringsprocedure met betrekking tot een Hongaars onderdaan die zich in Ierland bevindt. De betrokkene is in Hongarije bij verstek veroordeeld en zal in geval van zijn overlevering aan Hongarije geen recht hebben op een verzetprocedure of een procedure in hoger beroep die kan leiden tot herziening van de veroordeling of de beslissing tot tenuitvoerlegging. Vraag is of de Ierse rechter de overlevering mag weigeren.

In C-514/21 heeft Hongarije een verzoek gedaan tot overlevering krachtens een in 2017 uitgevaardigd Europees aanhoudingsbevel, met het oog op het ondergaan van de resterende elf

maanden van een opgelegde gevangenisstraf van één jaar. In C-515/21 heeft Polen verzocht om overlevering krachtens een in 2019 uitgevaardigd Europees aanhoudingsbevel.

De overlevering van de gezochte persoon in die laatste zaak wordt verzocht met het oog op het ondergaan van een vrijheidsstraf die ab initio was opgeschort maar waarvan later de tenuitvoerlegging is gelast naar aanleiding van een veroordeling wegens een nieuw strafbaar feit, en die beslissing tot tenuitvoerlegging is gegeven door de rechter die de gezochte persoon voor dat nieuwe strafbare feit heeft veroordeeld. De verwijzende rechter wil weten of de procedure die tot die latere veroordeling en tot de beslissing tot tenuitvoerlegging heeft geleid, deel uitmaakt van het „proces dat tot de beslissing heeft geleid” in de zin van artikel 4 bis, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JBZ? Tevens wil de verwijzende rechter weten of door de afwezigheid van de gezochte persoon bij de procedures in het geding inbreuk is gemaakt op zijn rechten onder artikel 6 EVRM en de artikel 47 en 48 Handvest EU.

Volgens de A-G moet de term ‘proces dat leidt tot de beslissing’ worden uitgelegd als elke stap van de procedure die een beslissende invloed heeft op de vrijheidsberoving.

A-G geeft het Hof in overweging: De term ‚proces dat tot de beslissing heeft geleid’ in de zin van artikel 4 bis, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JBZ dient te worden uitgelegd als elke stap in de procedure die van doorslaggevende invloed is op de definitieve beslissing over de vrijheidsbeneming van een persoon. Dit is het geval omdat de betrokkene de mogelijkheid moet worden geboden om invloed uit te oefenen op de definitieve beslissing over zijn vrijheid.

Wanneer om overlevering wordt verzocht met het oog op het ondergaan van een vrijheidsstraf die ab initio was opgeschort maar waarvan later de tenuitvoerlegging is gelast naar aanleiding van de veroordeling wegens een nieuw strafbaar feit, en die beslissing tot tenuitvoerlegging is gegeven door de rechter die de gezochte persoon voor dat nieuwe strafbare feit heeft veroordeeld en bestraft, maakt de procedure die tot die latere veroordeling en tot de beslissing tot tenuitvoerlegging heeft geleid, deel uit van het ‚proces dat tot de beslissing heeft geleid’ in de zin van artikel 4 bis, lid 1, van kaderbesluit 2002/584.

Om de procedure die tot de latere veroordeling heeft geleid te kwalificeren als ‚proces dat tot de beslissing heeft geleid’ in de zin van artikel 4 bis, lid 1, van kaderbesluit 2002/584 is het niet relevant of de rechter die de beslissing tot tenuitvoerlegging heeft gegeven, rechtens verplicht was om die beslissing te geven dan wel beschikte over een beoordelingsbevoegdheid daartoe. Het is niettemin relevant dat die procedure van doorslaggevende invloed was om terug te komen op de beslissing over de straf die tot de beslissing tot tenuitvoerlegging heeft geleid.

Wanneer een situatie onder artikel 4 bis, lid 1, van kaderbesluit 2002/584 valt, hoeft de uitvoerende autoriteit slechts na te gaan of aan de in deze bepaling genoemde voorwaarden is voldaan. Hiermee leeft deze autoriteit noodzakelijkerwijs tevens de verplichtingen na die op haar rusten krachtens artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Indien een situatie niet onder artikel 4 bis, lid 1, van het EAB-kaderbesluit valt en in die situatie geen sprake is van structurele gebreken in het gerechtelijk apparaat van de uitvaardigende lidstaat, kan de uitvoerende autoriteit niet controleren of het grondrecht van de gezochte personen op een eerlijk proces in de kern is of zal worden geschonden, maar dient zij het EAB ten uitvoer te leggen. Na de tenuitvoerlegging van het EAB blijft de verantwoordelijkheid voor het waarborgen van de grondrechten van de overgeleverde persoon bij de uitvaardigende lidstaat berusten.

OVERIG

- Bridging the gap between facts and norms: mutual trust, the European Arrest Warrant and the rule of law in an interdisciplinary context. ([BS-07-10-2022](#))
- Overleveren in tijden van rechtsstatelijk verval ([NJB](#))

Welke positie kan en moet de Nederlandse overleveringsrechter innemen bij binnenkomende Poolse aanhoudingsbevelen? Chiel Kuypers maakt in zijn scriptie inzichtelijk dat het volgzzaam hanteren van het toetsingskader van het Hof van Justitie in toenemende mate onhoudbaar wordt.

EHRM factsheet

[Extradition and life imprisonment](#)

Prejudiciële procedure HvJ

Wiki

[Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#)

Privacy en persoonsgegevens

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-77/21 – Digi – Hongarije – ECLI:EU:C:2022:805 – conclusie – arrest

AVG – Doelbinding – Verwerking klantgegevens in testdatabank

Verordening (EU) 2016/679. Tsjechië, Portugal en Hongarije hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Onder welke voorwaarden mag een aanbieder van internet- en televisiediensten persoonsgegevens van zijn klanten, die rechtmatig zijn verzameld en reeds opgeslagen, in een extra interne databank bewaren zonder hun uitdrukkelijke toestemming maar om een technische storing te ondervangen?

De verwijzende rechter wenst te vernemen of met het uploaden van op doelgebonden wijze verzamelde gegevens in een andere databank het doel van de gegevensverzameling en -verwerking verandert. Ook moet worden beoordeeld of het opzetten van een testdatabank en het op deze wijze verwerken van klantgegevens verenigbaar is met het doel van de gegevensverzameling. Zo niet, wenst de verwijzende rechter gelet op het beginsel van opslagbeperking tevens antwoord te verkrijgen op de vraag wat, indien het doel van de verwerking van klantgegevens in een andere databank niet fouterstel is, maar het afsluiten van contracten, bepalend is voor de benodigde bewaartermijn: het herstel van de fout of de nakoming van de contractuele verplichtingen.

Hof: Artikel 5, lid 1, onder b), van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat het in die bepaling bedoelde beginsel van doelbinding zich er niet tegen verzet dat de verwerkingsverantwoordelijke in een voor het uitvoeren van tests en herstellen van fouten opgezette databank persoonsgegevens vastlegt en opslaat die eerder in een andere databank zijn verzameld en bewaard, wanneer die verdere verwerking verenigbaar is met de specifieke doeleinden waarvoor de persoonsgegevens aanvankelijk zijn verzameld, hetgeen moet worden bepaald aan de hand van de in artikel 6, lid 4, van die verordening genoemde criteria en van alle omstandigheden van het geval.

Artikel 5, lid 1, onder e), van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat het in die bepaling bedoelde beginsel van opslagbeperking zich ertegen verzet dat de verwerkingsverantwoordelijke in een voor het uitvoeren van tests en herstellen van fouten opgezette databank persoonsgegevens die eerder in een andere databank zijn verzameld, langer bewaart dan noodzakelijk is om die tests uit te voeren en die fouten te herstellen.

B EU-Hof verduidelijkt de beginselen van doelbinding en opslagbeperking uit de AVG (ECER)

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-306/21 – Koalitsia „Demokratichna Bulgaria - Obedinenie“ – Bulgarije – ECLI:EU:C:2022:813 – geen conclusie – arrest

AVG – Verkiezingen – Video-opnamen - Verwerking persoonsgegevens

Verordening (EU) 2016/679. Staat artikel 2, lid 2, onder a), AVG in de weg aan de toepassing van deze verordening op een ogenschijnlijk zuiver interne situatie, zoals het houden van verkiezingen voor het nationaal parlement, wanneer de persoonsgegevens van personen – burgers van de

Europese Unie – het voorwerp van bescherming zijn en de gegevensverwerkingsactiviteiten niet beperkt zijn tot het verzamelen van gegevens in het kader van de betrokken activiteit?

De vraag is gesteld in het cassatieberoep van de Commissie voor de bescherming van persoonsgegevens van de Republiek Bulgarije en de Centrale Kiescommissie van de Republiek Bulgarije tegen de uitspraak van de bestuursrechter in eerste aanleg, waarbij hun gemeenschappelijke richtsnoeren voor de verwerking en de bescherming van persoonsgegevens in het kader van het verkiezingsproces nietig waren verklaard na een beroep van de coalitie „Democratisch Bulgarije – samenwerkingsverband”, die de rechtmatigheid betwistte van de richtsnoeren met betrekking tot zowel de vaststelling van de verkiezingsuitslagen als de rechten van de aanhangers, waarnemers en vertegenwoordigers van de kandidaten in verband met de verwerking van persoonsgegevens.

Hof: Artikel 2, lid 2, onder a), van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de verwerking van persoonsgegevens in de context van de organisatie van verkiezingen in een lidstaat, niet van de werkings sfeer van die verordening is uitgesloten.

Artikel 6, lid 1, onder e), en artikel 58 van verordening 2016/679, moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet ertegen verzetten dat de bevoegde autoriteiten van een lidstaat een bestuursbesluit met algemene strekking vaststellen waarbij de mogelijkheid om tijdens de verkiezingen in die lidstaat video-opnamen te maken van het tellen van de stemmen in de stembureaus wordt beperkt of, in voorkomend geval, wordt uitgesloten.

- E EU-Hof: AVG van toepassing op verwerking van persoonsgegevens in de context van de organisatie van verkiezingen in een lidstaat ([ECER](#))

HvJ – ARREST – 27 oktober 2022 – zaak C-129/21 – Proximus – België – ECLI:EU:C:2022:833 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Online telefoongids - Wilsuiting abonnees - Keuzerecht of toestemming idzv AVG - Verzoek om verwijdering uit telefoongids – Meerdere verwerkingsverantwoordelijken

Verordening (EU) 2016/679. Verordening (EU) 2016/67. Richtlijn 95/46/EG. Richtlijn 2002/58/EG. Italië, Letland, Portugal en Roemenië hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Proximus biedt (online) telefoongidsen en inlichtingendiensten aan. De verschillende aanbieders van openbare telefoondiensten (operatoren) verstrekken dergelijke contactgegevens regelmatig aan Proximus, met uitzondering van de contactgegevens van abonnees die de wens hebben geuit om niet vermeld te worden. Strekt de toestemming van de abonnee aan de operator (Telenet in casu) zich ook uit tot gidsen van derden? De vraag rijst ook wat er moet gebeuren als de gegevens van een abonnee tegen zijn wil toch zijn opgenomen. Is de aanbieder van de gids, naast schrapping van de gegevens, dan ook verplicht om redelijke maatregelen te nemen om zoekmachines op de hoogte te brengen?

Het Hof oordeelt dat de verantwoordelijke voor de verwerking van persoonsgegevens redelijke maatregelen dient te nemen om exploitanten van internetzoekmachines op de hoogte te stellen van een verzoek tot gegevenswissing door de betrokkene. De verantwoordelijke voor de verwerking van persoonsgegevens moet passende technische en organisatorische maatregelen treffen om de andere verwerkingsverantwoordelijken die hem deze gegevens hebben verstrekt of naar wie hij die gegevens heeft doorgestuurd, te informeren over het feit dat de betrokkene zijn toestemming heeft ingetrokken. Wanneer verschillende verwerkingsverantwoordelijken zich baseren op de eenmalige toestemming van de betrokkene, volstaat het dat de betrokkene zich wendt tot een van de verwerkingsverantwoordelijken om zijn toestemming in te trekken.

Hof: Artikel 12, lid 2, van richtlijn 2002/58/EG, gelezen in samenhang met artikel 2, tweede alinea, onder f), van deze richtlijn en artikel 95 van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de „toestemming” in de zin van artikel 4, punt 11, van deze verordening van de abonnee van een operator van telefoondiensten vereist is voor het opnemen van de persoonsgegevens van die abonnee in voor het publiek beschikbare telefoongidsen en telefooninlichtingendiensten die door andere aanbieders dan die operator worden uitgegeven; deze toestemming kan aan die operator of aan een van die aanbieders worden gegeven.

Artikel 17 van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat het verzoek van een abonnee tot verwijdering van zijn persoonsgegevens uit telefoongidsen en telefooninlichtingendiensten die voor het publiek beschikbaar zijn, een uitoefening van het „recht op gegevenswissing” in de zin van dit artikel vormt.

Artikel 5, lid 2, en artikel 24 van verordening 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat een nationale toezichthoudende autoriteit kan eisen dat de aanbieder van telefoongidsen en telefooninlichtingendiensten die voor het publiek beschikbaar zijn, als verwerkingsverantwoordelijke, passende technische en organisatorische maatregelen neemt om de derde verwerkingsverantwoordelijken, te weten de operator van telefoondiensten die hem de persoonsgegevens van zijn abonnee heeft verstrekt en de andere aanbieders van voor het publiek beschikbare telefoongidsen en telefooninlichtingendiensten aan wie hij die gegevens heeft verstrekt, te informeren over de intrekking van de toestemming door die abonnee.

Artikel 17, lid 2, van verordening 2016/679 verzet zich er niet tegen dat een nationale toezichthoudende autoriteit een aanbieder van voor het publiek beschikbare telefoongidsen en telefooninlichtingendiensten die door de abonnee van een operator van telefoondiensten is verzocht om de hem betreffende persoonsgegevens niet langer te publiceren, gelast „redelijke maatregelen” in de zin van deze bepaling te treffen om de aanbieders van zoekmachines te informeren over dat verzoek tot gegevenswissing.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 27 oktober 2022 – zaak C-470/21 – La Quadrature du Net e.a. – Frankrijk – ECLI:EU:C:2022:838 – persbericht – conclusie

Verzamelen IP adressen – Online inbreuk auteursrechten

Richtlijn 2002/58/EG. Mag een administratieve instantie het IP-adres van gebruikers verzamelen, zonder dat een rechterlijke instantie of onafhankelijke bestuurlijke entiteit met dwingende bevoegdheden een voorafgaande toetsing verricht?

Volgens de A-G moet een nationale autoriteit toegang hebben tot aan IP-adressen gekoppelde gegevens betreffende de burgerlijke identiteit wanneer deze gegevens het enige onderzoeksmiddel zijn om de houders van deze adressen die worden verdacht van online inbreuken op het auteursrecht, te identificeren. Volgens hem is de voorgestelde zienswijze volledig in overeenstemming met het evenredigheidsbeginsel en garandeert zij ook dat de grondrechten van het Handvest worden nageleefd.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58/EG, gelezen in het licht van de artikelen 7, 8 en 11 en artikel 52, lid 1, Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale regeling waarbij er sprake is van bewaring door aanbieders van elektronischecomunicatiediensten en er toegang die beperkt is tot met IP-adressen overeenkomende gegevens betreffende de burgerlijke identiteit wordt verstrekt aan een administratieve instantie die belast is met de bescherming van auteursrechten en naburige rechten tegen op het internet gepleegde inbreuken op deze rechten, zodat deze instantie de houders van deze adressen die ervan worden verdacht verantwoordelijk te zijn voor deze inbreuken kan identificeren en eventueel tegen hen kan optreden, zonder dat de verstrekte toegang vooraf door een rechter of een onafhankelijke bestuurlijke entiteit wordt getoetst, wanneer die gegevens het enige onderzoeksmiddel vormen met behulp waarvan de persoon kan worden geïdentificeerd aan wie dat adres was toegewezen op het moment waarop het strafbare feit werd gepleegd.

B Conclusie A-G: La Quadrature du Net. ([IEF21055](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 6 oktober 2022 – zaak C-300/21 – Österreichische Post – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2022:756 – [conclusie](#)

Schadevergoeding bij inbreuk AVG – Immateriële schade?

Verordening (EU) 2016/679. Verweerster was tien jaar lang actief als handelaar in adressen met het doel om voor haar adverterende klanten een doelgerichte verzending van reclame mogelijk te maken. Hiervoor verzamelde zij sinds 2017 informatie over de partijaffiniteiten van de gehele Oostenrijkse bevolking. Deze gegevens werden aan verschillende organisaties verkocht. Verzoeker, die geen toestemming had gegeven voor de verwerking van de gegevens, ergerde zich over het opslaan van zijn gegevens inzake de partijaffiniteit. Gelet op het ernstige innerlijke onbehagen meent verzoeker recht te hebben op een vergoeding van 1 000 EUR voor immateriële schade.

De vragen betreffen de toekenning van schadevergoeding bij inbreuk op de bepalingen van de AVG. Moet de eisende partij schade hebben geleden, of volstaat de inbreuk als zodanig voor de toekenning van schadevergoeding?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 82 van verordening (EU) 2016/679 moet als volgt worden uitgelegd dat voor de erkenning van het recht op vergoeding van de schade die een persoon stelt te hebben geleden als gevolg van een schending van die verordening, de enkele inbreuk op de desbetreffende regel op zich niet voldoende is indien die inbreuk niet gepaard gaat met daaruit voortvloeiende materiële of immateriële schade.

De in verordening 2016/679 geregelde vergoeding van immateriële schade strekt zich niet uit tot de loutere ergernis die de benadeelde kan ondervinden als gevolg van de inbreuk op de bepalingen van die verordening. Het staat aan de nationale rechter om in elk concreet geval op basis van de kenmerken van het subjectieve gevoel van onbehagen te bepalen wanneer een dergelijk gevoel als immateriële schade kan worden aangemerkt.

- [E](#) [Analysis of the Advocate General Opinion in C-300-21.pdf \(noyb.eu\)](#)
- [E](#) [Lloyd v Google in the EU: Damage and the AG \(Panopticon\)](#)
- [E](#) [Towards a data-subject-friendly interpretation of Article 82 GDPR \(Verfassungsblog\)](#)
- [E](#) [Digital Autonomy in Contractual Relationships \(Verfassungsblog\)](#)

It is rare for two Advocates General of the European Court of Justice to differ on the interpretation of a fundamental legal act of the European Union (EU). This is what recently occurred with regard to the General Data Protection Regulation (GDPR).[zaken C-252/21 en C-300/21]

HvJ – CONCLUSIE A-G ČÁPETA – 6 oktober 2022 – zaak C-268/21 – Norra Stockholm Bygg – Zweden – ECLI:EU:C:2022:755 – [conclusie](#)

AVG - Nationaal procesrecht – Exhibitieplicht – Verzoek om overlegging uittreksel personeelsregistratie - Bescherming onafhankelijkheid van de rechter en gerechtelijke procedures

Verordening (EU) 2016/679 (AVG). Fastec heeft in opdracht van Nycander een kantoorpand gebouwd. De personen die de werkzaamheden uitvoerden, registreerden hun aanwezigheid in een elektronisch personeelsregistratiesysteem. Fastec en Nycander hebben een geschil over de betaling. In het geschil wordt door de nationale rechter een verzoek toegewezen tot overlegging van een uittreksel uit de personeelsregistratie die persoonsgegevens bevat die voornamelijk zijn verzameld met het oog op belastingcontrole (een exhibitievordering).

De vraag is onder andere of artikel 6, leden 3 en 4, AVG ook eisen stelt aan de nationale procesrechtelijke wetgeving betreffende de exhibitieplicht?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6, leden 3 en 4, van verordening (EU) 2016/679 legt eisen op aan het nationale procesrecht betreffende de exhibitieplicht wanneer de exhibitie de verwerking van persoonsgegevens met zich meebrengt. Het nationale procesrecht kan in een dergelijk geval niet uitsluiten dat rekening wordt gehouden met de belangen van de betrokkenen. Deze belangen worden beschermd wanneer de nationale rechterlijke instanties de regels van

verordening 2016/679 naleven wanneer zij in een individueel geval beslissen over de exhibitie van schriftelijk bewijs.

De beslissing van de nationale rechter tot exhibitie in een civiele procedure die gepaard gaat met de verwerking van persoonsgegevens, moet berusten op een evenredigheidstoets waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de betrokkenen wier persoonsgegevens zullen worden verwerkt, en waarbij deze belangen worden afgewogen tegen het belang van de procespartijen om bewijs te verkrijgen. Deze evenredigheidstoets is gebaseerd op de beginselen van artikel 5 van verordening 2016/679, waaronder het beginsel van minimalisering van de gegevensverwerking.

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 13 oktober 2022 – zaak C-349/21 – HYA e.a. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2022:779 – conclusie

Strafrechtelijke procedure - Machtiging gebruik bijzondere opsporingsmethoden – Aftappen telefoongesprekken – Algemene machtiging

Richtlijn 2002/58/EG. . Artikel 7 en artikel 47 Handvest EU. In een strafrechtelijk onderzoek heeft de officier van justitie tegen twee verdachten verzoeken ingediend tot het gebruik van bijzondere opsporingsmethoden, waaronder het aftappen van telefoongesprekken. De strafrechter heeft machtigingen hiertoe verleend, maar heeft deze machtigingen heel algemeen gemotiveerd, zonder voldoende duidelijke precisering. De afgetapte gesprekken zijn rechtstreeks van belang voor de vaststelling dat de beschuldigingen tegen verdachten gegrond zijn.

Is een praktijk van nationale rechterlijke instanties in strafprocedures waarbij de rechter, wanneer hij machtiging verleent tot het aftappen, opnemen en opslaan van telefoongesprekken van verdachten, gebruikmaakt van een vooraf opgestelde, algemene tekst waarin zonder individualisering enkel wordt gesteld dat de wettelijke bepalingen in acht zijn genomen, verenigbaar met art. 15, lid 1, gelezen in samenhang met artikel 5, lid 1, en overweging 11 van richtlijn 2002/58? Als dat niet het geval is, staat het Unierecht dan in de weg aan gebruik van het middels een dergelijke machtiging verkregen bewijs in de strafprocedure?

A-G geef het Hof in overweging: Artikel 47 Handvest EU, gelezen in samenhang met artikel 5, lid 1, en overweging 11 ervan, moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een praktijk op grond waarvan machtiging wordt verleend tot het onderscheppen, opnemen en opslaan van telefoongesprekken van verdachten door gebruik te maken van een vooraf in algemene bewoordingen opgestelde tekst waarin wordt gesteld dat de wettelijke bepalingen in acht zijn genomen, maar dienaangaande geen geïndividualiseerde motivering wordt gegeven, mits de verdachte die aan de controle is onderworpen de redenen voor de verlening van de machtiging op een betrouwbare wijze kan vaststellen en doeltreffend daartegen kan opkomen door de machtiging en het verzoek tot die machtiging naast elkaar te lezen.

Artikel 47 van het Handvest en artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58, gelezen in samenhang met artikel 5, lid 1, en overweging 11 ervan, moeten aldus worden uitgelegd dat:

– nationale rechters die vaststellen dat bewijzen onrechtmatig zijn verkregen op basis van een machtiging die niet naar behoren was gemotiveerd, die onregelmatigheid niet kunnen verhelpen door toe te staan dat achteraf een motivering voor die machtiging wordt aangevoerd, behalve in naar behoren gemotiveerde urgente gevallen;

– nationale rechters moeten bepalen of in strijd met deze bepalingen verkregen bewijs toelaatbaar is overeenkomstig hun nationale recht, op zodanig wijze dat, ten eerste, de algemene Unierechtelijke beginselen, met name de beginselen van evenredigheid, gelijkwaardigheid en doeltreffendheid, en, ten tweede, het in artikel 47 van het Handvest en in artikel 6, lid 1 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden neergelegde recht op een eerlijk proces, met inbegrip van het beginsel van hoor en wederhoor, in acht worden genomen;

– nationale rechters bewijs dat in strijd met deze bepalingen is verkregen, moeten uitsluiten wanneer een partij in de bij hen aanhangige procedure niet in de gelegenheid is om doeltreffend commentaar op dat bewijs te leveren, het bewijs betrekking heeft op een technisch gebied

waarvan de rechters geen kennis hebben en dat bewijs een doorslaggevende invloed kan hebben op feitelijke vaststellingen in de betrokken strafprocedure.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 5 augustus 2022 (17.10.22) - C-590/22 - PS*

AVG - Zoekraken van belastingaangifte in post bij verkeerde adressering - Schadevergoeding voor mogelijke inbreuk? – Vaststelling schade

Eisers waren klanten van een belastingadvieskantoor. Eisers hebben een adreswijziging doorgegeven aan een van de vennoten van het kantoor. Eisers hebben post ontvangen op hun nieuwe adres. In juli 2020 heeft het kantoor de aangifte inkomstenbelasting voor het jaar 2019 gedaan. De belastingaangifte is per ongeluk naar het oude adres van eisers gestuurd. De originele aangifte lijkt zoek te zijn geraakt.

De vraag is o.a. of het voor het ontstaan van een recht op vergoeding van immateriële schade op grond van artikel 82, lid 1, AVG voldoende is, dat de eiser vreest dat ten gevolge van inbreuken op de bepalingen van de AVG zijn persoonsgegevens in vreemde handen zijn geraakt, zonder dat dit concreet kan worden vastgesteld?

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Fair Trials welcomes Italian Supreme Court ruling on Sky ECC evidence ([fair trials](#))

NOOT – bij HvJ 20 september 2022, C-339/20 en C-397/20 (V.D. en S.R.)

Hof van Justitie: Preventieve bewaring van gegevens ter bestrijding van marktmisbruik ontoelaatbaar. ([BS-20-10-2022](#))

NOOT – bij HvJ 21 juni 2022, C-817/19 (Ligue des droits humains)

Repairing the EU Passenger Name Record Directive: the ECJ's judgment in Ligue des droits humains (Case C-817/19) ([European law blog](#))

NOOT – bij HvJ 1 augustus 2022, C-184/20 (OT)

Lawful processing conditions and special category data in the CJEU ([Panopticon](#))

NOOT – bij HvJ 20 september 2022, C-252/21 Meta platforms

Digital Autonomy in Contractual Relationships ([Verfassungsblog](#))

It is rare for two Advocates General of the European Court of Justice to differ on the interpretation of a fundamental legal act of the European Union (EU). This is what recently occurred with regard to the General Data Protection Regulation (GDPR). [zaken C-252/21 en C-300/21]

NOOT – bij Gerecht EU, 4 mei 2022, T-384/20 OC

T-384/20 OC v European Commission: The General Court Falls out of Line on Personal Data ([European law blog](#))

OVERIG

- Nieuwe wet opent deur naar ongekende massasurveillance door banken - Advies Wet plan van aanpak witwassen ([AP](#))
- Europese privacytoezichthouders vragen Europese Commissie om aanvulling AVG. ([BS-19-10-2022](#))
- WODC: Wet moet duidelijker kader bieden voor verwerking persoonsgegevens tijdens strafrechtelijke onderzoeken. ([BS-27-10-2022](#))
- Consultatie van Guidelines 9/2022 on personal data breach notification under GDPR ([EDPB](#))
- A.J.C. Perdaems e.a., Recht op privacy van de belastingplichtige: een lege huls!, in; [WFR 2022/195](#)
- Europese privacytoezichthouders vragen Europese Commissie om aanvulling AVG ([Privacyweb](#))
De Europese privacytoezichthouders willen dat de Europese Commissie nieuwe regels maakt in aanvulling op de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), om de samenwerking tussen toezichthouders in internationale zaken te verbeteren. Dat schrijven zij in een brief aan de Europese Commissie.

Cursus en opleiding

HELP cursus: [Data Protection and Privacy Rights](#)

Wiki

[Wiki AVG](#)

EHRM - factsheets en guides

- [Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection](#)
- [EHRM Factsheet Personal data protection](#)
- [Factsheet on mass surveillance](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces

EHRM – ARREST – 4 oktober 2022 - Besnik Cani t. Albanië – persbericht – arrest – 37474/20 - [ECLI:CE:ECHR:2022:1004JUD003747420](#)

Gerecht ingesteld bij wet – Benoemingsprocedure rechters – Ontslagprocedure rechter – Hervorming van het rechtsstelsel – Bijzondere beroepskamer

Artikel 6, eerste lid, EVRM. Klager was sinds 2003 werkzaam als officier van justitie en is in 2020 ontslagen na een uitgebreid onderzoek. In Albanië is vanaf 2016 een uitgebreide hervorming van het rechtsstelsel gaande geweest waarbij een herziening van de Grondwet heeft plaatsgevonden en waarbij een aantal wetten zijn vastgesteld die zien op de herbeoordeling van alle rechters en officieren van justitie. Het onderzoek naar de rechters en officieren van justitie (het doorlichtingsproces) is uitgevoerd door een speciale commissie en, in het geval van beroep, door een bijzondere beroepskamer die is verbonden aan het Constitutioneel Hof. In die bijzondere beroepskamer zit ook een voormalige rechter, die, na een aantal jaar werkzaam te zijn geweest als rechter, is ontslagen, onder andere voor het overtreden van de wet. Dit ontslag had plaatsgevonden, ruim voor de hervormingsprocedure van het rechtsstelsel. In 2018 is het uitgebreide onderzoek naar klager ingesteld. Terwijl de beroepsprocedure bij de bijzondere beroepskamer liep, heeft klager een aanklacht tegen de voormalige rechter (toen tevens lid van de bijzondere beroepskamer) ingediend en is besloten tot de strafrechtelijke vervolging van de betreffende persoon. Klager heeft ook bij de bijzondere beroepskamer klachten ingediend tegen de benoeming van de betreffende voormalig rechter in de bijzondere beroepskamer. Die klachten zijn niet beoordeeld omdat de bijzondere beroepskamer zichzelf daarvoor niet bevoegd achtte.

De klachten zijn vervolgens door het Constitutioneel Hof afgewezen. Vervolgens is klager tijdens het doorlichtingsproces ontslagen als officier van justitie door de bijzondere beroepskamer. Daarna is ook het lid van de bijzondere beroepskamer ontslagen.

Schending van artikel 6, eerste lid, EVRM. Allereerst is de vraag of de benoeming van de bijzondere rechter in de bijzondere beroepskamer een schending was van het nationale recht. Het Hof constateert dat in het nationale recht was neergelegd dat kandidaten die de disciplinaire maatregel van ontslag opgelegd hebben gekregen, niet in aanmerking kwamen als kandidaat voor de bijzondere beroepskamer. Het Hof constateert ook dat het niet de instantie is die gaat over de uitleg van het nationale recht, maar dat klager een aantoonbaar juiste constatering heeft gedaan van een schending van het nationale recht. Volgens het Hof had de betreffende regel ook betrekking op de fundamentele regels over de procedures voor de benoeming van rechters. Vervolgens is het de vraag of de aantijgingen met betrekking tot het recht op een gerecht dat bij wet is ingesteld, effectief waren beoordeeld en zijn verholpen door de nationale gerechten. De betreffende rechter is op basis van de wettelijke bepalingen uiteindelijk ontslagen uit de bijzondere beroepskamer. De constitutionele bepalingen en disciplinaire maatregelen konden het probleem van verzoeker echter niet verhelpen, aangezien de ontslagprocedure speelde toen verzoeker door de bijzondere beroepskamer al was ontslagen. Er is daarmee dus ook sprake van een schending van artikel 6, eerste lid, EVRM.

EHRM – ARREST – 11 oktober 2022 – Coventry t. het VK - persbericht – arrest - 6016/16 - ECLI:CE:ECHR:2022:1011JUD00601616

“Verliezer betaalt” – Success fees – Eerlijk proces – Eigendomsbescherming

Samenvatting onder: Eigendomsrecht

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 27 september 2022 - Camelia Bogdan t. Roemenië - persbericht 20.10.22 – beslissing – 32916/20 - ECLI:CE:ECHR:2022:0927DEC003291620

Tuchtprocedure rechter – Minnelijke schikking - Geheimhoudingsplicht

Artikel 6 EVRM. Artikel 8 EVRM. Klaagster is na een tuchtprocedure voor de nationale rechter uit haar ambt gezet. Klaagster begint een zaak bij het EHRM. Zij klaagt dat het onmogelijk is om de tuchtrechtelijke maatregel aan te vechten en beroept zich op het ontbreken van toegang tot een rechtbank (artikel 6, lid 1, EVRM). De klacht is op 1 september 2020 gecommuniceerd aan de Roemeense overheid.

Zij begint ook een civiele zaak om schadevergoeding te krijgen. In die procedure heeft zij gegevens over een minnelijke schikking verstrekt. Die documenten zijn ook naar de derden gestuurd. Kopieën van de brieven en begeleidende verklaringen van de minnelijke schikking zijn vervolgens verschenen in verschillende berichten in de media. Klaagster was op de hoogte van de geheimhoudingsplicht.

Het Hof oordeelt dat het feit dat laatstgenoemde zowel aan een nationale rechter als aan derden de details van de onderhandelingen die in deze zaak zijn gevoerd met het oog op een minnelijke schikking bekendmaakte, in strijd was met het vertrouwelijkheidsbeginsel zoals neergelegd in de artikelen 39, lid 2 EVRM en 62, lid 2 van het Procesreglement en dat dit gedrag een misbruik vormt van het recht een individuele klacht in te dienen in de zin van artikel 35, lid 3 onder a) EVRM.

LITERATUUR

New Book on Fair Trial Rules of Evidence in ECtHR Case-Law (ECHRblog)

This book examines how the European Court of Human Rights approaches the matter of evidence, and how its judgments affect domestic law.

The case law of the Court has affected many areas of law in Europe. One of these areas is the law of evidence, and especially criminal evidence. This work examines the key defence rights that may touch upon evidence, such as the right to adduce evidence, the right to disclosure, the privilege against self-incrimination and access to a lawyer, entrapment, and the right to cross-examine prosecution witnesses.

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

EHRM – ARREST – 20 oktober 2022 – Dolenc t. Slovenië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [20256/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1020JUD002025620](#)

Erkenning buitenlands vonnis – Toepassing Haags Bewijsverdrag – Eerlijk proces

Artikel 6 EVRM. Klager, een Sloveense neurochirurg, heeft een Israëlische patiënt geopereerd in het ziekenhuis in Ljubljana. Als gevolg van deze operatie raakt deze patiënt ernstig gehandicapt. De patiënt spreekt de arts in 2005 met succes aan uit hoofde van onrechtmatige daad in Israël. De arts is wel verschenen in deze procedure, maar heeft aan geen van de zittingen deelgenomen (ook niet via videoverbinding) en heeft zich op het standpunt gesteld dat de zaak naar zijn mening in Slovenië, naar Sloveens recht moet worden beoordeeld. In 2011 heeft de patiënt voor de Sloveense rechter de erkenning van het Israëlische vonnis ingeroepen, waarin het hooggerechtshof in 2018 heeft bewilligd. Volgens klager hadden de Sloveense rechters de erkenning moeten weigeren omdat hij niet effectief heeft kunnen deelnemen aan de Israëlische procedure, met name niet omdat hem de mogelijkheid is ontzegd tot bewijslevering via de procedure uit het Haags Bewijsverdrag; door niettegenstaande deze omstandigheden het Israëlische vonnis te erkennen is volgens klager zijn recht op een eerlijk proces geschonden.

EHRM: met de Sloveense rechters is het Hof van oordeel dat klager onvoldoende heeft toegelicht waarom hij de zittingen in Israël niet heeft bijgewoond; dat klager niet is gehoord op basis van de procedure uit het Haags Bewijsverdrag is daarom gerechtvaardigd. Wat betreft het horen van getuigen had volgens het Hof in het onderhavige geval wel de procedure van het verdrag moeten worden gevolgd. Dat dat – vanuit het perspectief van de patiënt – tot een onredelijke vertraging van de procedure zou hebben geleid, stond niet op voorhand vast en bovendien kan de reeds opgetreden vertraging worden toegeschreven aan de handelwijze van de Israëlische rechtbank zelf. Klager is weliswaar door de Israëlische rechter de mogelijkheid geboden via een videoverbinding getuigen te (laten) horen, maar de Sloveense rechters hadden er zonder nader onderzoek niet vanuit mogen gaan dat dat, juridisch en feitelijk, een reële mogelijkheid was. De Sloveense rechters hebben verder overwogen dat klager de volmacht van zijn Israëlische advocaat had beëindigd, zodat hij het recht had prijsgegeven nog langer deel te nemen aan de procedure aldaar, maar volgens het Hof kan dat laatste in het onderhavige geval niet worden aangenomen. Schending van artikel 6 EVRM.

EHRM – factsheets en guides

[🔗 Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(civil limb\)](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – 4 oktober 2022 - De Legé t. Nederland – [persbericht](#) – [arrest](#) - [58342/15](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1004JUD005834215](#)

Nemo tenetur-beginsel – Fiscale informatie – Navordering – Verzoek om documenten mbt buitenlandse bankrekeningen

Artikel 6 EVRM. De Nederlandse Belastingdienst heeft van de Belgische fiscale autoriteiten informatie verkregen over bankrekeningen van Nederlandse ingezetenen bij een bepaalde bank in Luxemburg, waaronder de saldi van die rekeningen op een aantal specifieke data. Op basis

van die gegevens heeft de Belastingdienst klager geïdentificeerd als een van de rekeninghouders. Klager heeft met een beroep op het nemo tenetur-beginsel niet voldaan aan het verzoek van de Inspecteur van de Belastingdienst opgave te doen van (het verloop van) bij buitenlandse banken aangehouden bankrekeningen waarna navorderingsaanslagen (met boetes) zijn opgelegd. De voorzieningenrechter heeft klager lopende het bezwaar veroordeeld alsnog aan zijn uit artikel 47 AWR voortvloeiende verplichtingen te voldoen, op straffe van het verbeuren van een dwangsom. Klager heeft daarop documenten overgelegd. Bij de Hoge Raad heeft klager aangevoerd dat het nemo tenetur-beginsel zich uitstrekt tot alle bescheiden waarvan het overhandigen erkenning van het bestaan ervan impliceert. De Hoge Raad ging hier niet in mee en oordeelde met een beroep op het arrest Saunders van het EHRM dat bij bescheiden als in deze zaak die betrekking hebben op rekeningen waarvan de belanghebbende reeds als rekeninghouder was geïdentificeerd en van welke stukken de inspecteur derhalve het bestaan mag aannemen, buiten twijfel staat dat het gaat om materiaal dat onafhankelijk van de wil van de betrokkene bestaat (HR 29 mei 2015, [ECLI:NL:HR:2015:1359](#)).

Het EHRM verduidelijkt in deze zaak de eerdere jurisprudentie van het Hof met betrekking tot de toepasselijkheid en reikwijdte van het nemo tenetur-beginsel. Dit geldt met name waar het gaat om het gebruik van bewijsstukken die zijn verkregen onder dreiging van sancties in het kader van 'financial law matters'.

Het EHRM oordeelt dat onder de gegeven omstandigheden het gebruik van de verstrekte documenten niet binnen de reikwijdte van het nemo tenetur beginsel valt. Het betreft bestaande documenten waarvan de autoriteiten al op de hoogte waren nu kon worden vastgesteld dat klager op die tijdstippen een bankrekening in Luxemburg had. Van een fishing expeditie is dus geen sprake. Bovendien is specifiek aangegeven welke stukken klager moest overleggen. Deze zaak moet daarom worden onderscheiden van de zaken *J.B. v. Zwitserland* en *Chambaz v. Zwitserland* waarin "alle documenten" waren opgevraagd. Tot slot brengt de dreiging van een dwangsom niet mee dat art. 3 EVRM is overtreden. Onder deze omstandigheden is het niet nodig dat het Hof onderzoekt in hoeverre de eerlijkheid van het proces is aangetast. Geen schending art. 6 § 1 van het Verdrag.

- [E](#) EHRM verduidelijkt nemo tenetur-beginsel in Nederlandse zaak ([Intro](#))
- [E](#) Mr. dr. J.S. (Joost) Nan, 'Een probleem rondom het nemo tenetur-beginsel?', *Boom Strafblad* 2021-4, p. 116-128
- [E](#) EHRM: Verplicht verstrekken bankafschriften aan Belastingdienst niet in strijd met verbod op zelfincriminatie. ([BS-06-10-2022](#))

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – 19 september 2022 – Hu t. Nederland – 22069/19 - statement of facts

Eerlijk proces - Horen van getuige - Keskin

Artikel 6 EVRM. De veroordeling van klagster voor medeplichtigheid aan mensenhandel en diefstal is in beslissende mate gebaseerd op de bewijzen die getuige A. aan de politie heeft verstrekt. Haar verzoeken om A. ter terechtzitting voor het hof opnieuw te horen zijn afgewezen. Klagster is in dezelfde strafprocedure veroordeeld als klager in de zaak [Tong v. Nederland](#), nr. 20209/19.

De vraag aan partijen is of klagster een eerlijk proces heeft gehad en of de strafrechtelijke vervolging tegen haar, in overeenstemming is met artikel 6 §§ 1 en 3 (d) van het Verdrag (zie [Schatschaschwili v. Duitsland \[GC\]](#), nr. 9154/10, § § 100-31, EVRM 2015; [Danilov v. Rusland](#), nr. 88/05, § 111, 1 december 2020 en [Keskin v. Nederland](#), nr. 2205/16, §§ 38-51, 19 januari 2021)?

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Franse Hoge Raad wijst EncroChat-bewijs af - [Crimesite \(crimesite\)](#)

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 18 oktober 2022 – [ECLI:NL:HR:2022:1469](#)

Recht op informatie in strafprocedures - Recht om in strafprocedures bij de terechtzitting aanwezig te zijn - Verstekverlening – Wijze van betekening

Richtlijn 2012/13/EU. Richtlijn (EU) 2016/343. Verstekverlening in hoger beroep na betekening van dagvaarding of oproeping door toezending per gewone post naar adres van verdachte in buitenland (Polen) op de voet van artikel 36e.3 Sv. 1. Stelt het Unierecht, in het bijzonder (a) Richtlijn 2012/13/EU (recht op informatie in strafprocedures) en (b) Richtlijn (EU) 2016/343 (recht om in strafprocedures bij de terechtzitting aanwezig te zijn), eisen aan de wijze van betekening van de dagvaarding of oproeping in hoger beroep? 2. Aanwezigheidsrecht. Kon hof verstek verlenen?

Ad 1(a). De Hoge Raad gaat onder verwijzing naar jurisprudentie van het EHRM (Sejdovic/Italië en Pélissier en Sassi/Frankrijk) en het HvJ EU (EU:C:2015:686 (Covaci) en ECLI:EU:C:2021:949 (IS)) in op het in artikel 6, lid 3 onder a) EVRM en artikel 6, lid 3 Richtlijn 2012/13/EU neergelegde recht op informatie in een strafprocedure, in relatie tot de verschillende functies van de dagvaarding in e.a. en h.b. Het in deze bepalingen neergelegde recht op informatie is in het Nederlandse strafproces vooral van belang voor de inhoud van de dagvaarding in eerste aanleg (e.a). Die bepalingen stellen echter geen specifieke - en dus ook niet van artikel 36e.3 Sv en artikel 5 EU-Rechtshulpovereenkomst afwijkende - eisen aan de wijze van betekening van de dagvaarding in e.a. en ook niet van de dagvaarding of oproeping in h.b.. Het beroep op EU:C:2016:346 (Dworzecki) leidt niet tot een ander oordeel, nu de daarin door het HvJ EU gegeven uitleg aan een tweetal autonome begrippen van het Unierecht niet ziet op de wijze van betekening van dagvaardingen in strafzaken (vgl. HR:2017:976). V.z.v. het middel met een beroep op artikel 6.3 Richtlijn 2012/13/EU ertoe strekt dat de oproeping in hoger beroep niet rechtsgeldig is betekend, kan het dus niet slagen.

Ad 1(b). De Hoge Raad gaat onder verwijzing naar EU:C:2022:401 (IR) in op artikel 8 (recht op aanwezigheid bij proces) en artikel 9 (recht op nieuw proces) van Richtlijn (EU) 2016/343. Deze richtlijn beoogt niet te regelen op welke wijze de betekening van de dagvaarding plaatsvindt. Wel volgt uit deze richtlijn dat het onderzoek naar de vraag of verdachte tijdig in kennis is gesteld van de tz. ertoe dient om vast te stellen of verdachte na een verstekbehandeling recht heeft op een nieuw proces als bedoeld in artikel 9 van die richtlijn. V.z.v. het middel berust op de opvatting dat artikel 8.2 Richtlijn (EU) 2016/343 specifieke - van artikel 36e.3 Sv en artikel 5 EU-Rechtshulpovereenkomst afwijkende - eisen stelt aan de betekening van de dagvaarding of oproeping in h.b., faalt het omdat die opvatting onjuist is.

Ad 2. HR herhaalt relevante overwegingen uit HR:2002:AD5163 over het zich door verdachte bereikbaar houden voor zijn raadsman met het oog op het kunnen uitoefenen van het aanwezigheidsrecht. Hof heeft zonder schending van het aanwezigheidsrecht kunnen beslissen de zaak buiten aanwezigheid van verdachte te behandelen, mede in aanmerking genomen dat verdachte en zijn raadvrouw in overeenstemming met de daartoe strekkende wettelijke voorschriften zijn opgeroepen voor de nadere tz., dat verdachte zich kennelijk - hoewel dat in de gegeven omstandigheden van hem mocht worden verlangd - niet bereikbaar heeft gehouden voor zijn raadvrouw om (ook) langs die weg van het tijdstip van de behandeling van het namens hem ingestelde h.b. op de hoogte te komen en dat de ttz. verschenen (niet gemachtigde) raadvrouw, ondanks de mogelijkheid daartoe in h.b., geen aanhoudingsverzoek heeft gedaan met het oog op het kunnen uitoefenen van het aanwezigheidsrecht door verdachte of het verkrijgen van een machtiging ex artikel 279.1 Sv.

HR stelt geen prejudiciële vragen aan HvJ EU. Volgt verwerping.

EHRM - factsheets en guides

- [🔗 Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [🔗 Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#)

Rechtsbeginselen EU

Gerecht EU – Nieuwe zaak - [Repasi/Commissie](#)

- A Chernobyl Case for our Times ([Verfassungsblog](#))
On 10 October 2022, René Repasi, a member of the European Parliament, brought a case against the European Commission before the EU General Court. The key question of the case is procedural: Does an individual MEP have standing to claim before the Court that an EU act has been based on the wrong legal basis, if the choice of legal basis affects an MEP's participatory rights. If Mr. Repasi succeeds, his case could significantly strengthen the Court's role in protecting the rights of the minority in the European Parliament. It could introduce a new type of player to EU institutional legal battles – the MEP – and establish a sort of Organstreitverfahren for individual MEPs.
- Repasi vs Plaumann ([Verfassungsblog](#))
On 10 October 2022 MEP René Repasi lodged an action for annulment against the complementary taxonomy delegated regulation 2022/1214. The same regulation is also challenged by Austria, a privileged applicant under Article 263 TFEU. This post focuses on the issue which MEP Repasi himself has noted is the most innovative of his action, namely the question whether an individual MEP has special legal standing to challenge an act (of the Commission) that affects how that MEP fulfils his parliamentary function.

Rechtsstaat en rechterlijke macht

EHRM – ARREST – 4 oktober 2022 - Besnik Cani t. Albanië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [37474/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1004JUD003747420](#)

Gerecht ingesteld bij wet – Benoemingsprocedure rechters – Ontslagprocedure rechter – Hervorming van het rechtsstelsel – Bijzondere beroepskamer

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op een eerlijk proces](#)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 27 september 2022 - Camelia Bogdan t. Roemenië - [persbericht](#) [20.10.22](#) - [beslissing](#) - [32916/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:0927DEC003291620](#)

Tuchtprocedure rechter – Minnelijke schikking - Geheimhoudingsplicht

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-301/21 – Curtea de Apel Alba Iulia e.a. – Roemenië – [ECLI:EU:C:2022:811](#) – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Rechters – Gelijke behandeling – Salaris bij wet – Verjaring

Richtlijn 2000/78/EG. Artikel 47 EU Handvest. Roemeense rechters hebben rechtsvorderingen ingesteld tegen verschillende rechtbanken wegens ongelijke behandeling bij de uitbetaling van salarissen. Door in 2010 ingevoerde wetgeving over de salarissen van onder andere magistraten is voor rechters die na 2010 in functie zijn getreden geen rekening gehouden met eerdere rechterlijke vonnissen waarin salarisverhogingen van rechters zijn vastgesteld. De vonnissen over de salarisverhogingen zijn verdisconteerd in de wet, maar niet van toepassing op rechters die na 2010 in functie zijn getreden.

Vragen zijn onder andere of de bepalingen uit richtlijn 2000/78 en artikel 47, eerste alinea, EU Handvest zich verzetten tegen bepalingen in een nationale regeling die de geldigheid van de

verjaringstermijn voor het indienen van een schadevergoedingsvordering en tegen bepalingen in een nationale regeling die tot gevolg hebben dat er zeer grote verschillen bestaan tussen de salarissen van rechters die salarisdiscriminatie betekenen.

Hof: Artikel 2, leden 1 en 2, van richtlijn 2000/78/EG moet aldus worden uitgelegd dat het niet van toepassing is op een nationale regeling die, zoals uitgelegd in bindende nationale rechtspraak, ertoe leidt dat het salaris van bepaalde na de inwerkingtreding van die regeling aangestelde magistraten lager is dan dat van magistraten die vóór de inwerkingtreding ervan zijn aangeworven, omdat hierbij geen sprake is van enige directe of indirecte discriminatie op grond van leeftijd.

Richtlijn 2000/78 moet aldus worden uitgelegd dat zij zich alleen verzet tegen discriminatie op basis van een van de uitdrukkelijk in artikel 1 ervan genoemde gronden.

OVERIG

- Bridging the gap between facts and norms: mutual trust, the European Arrest Warrant and the rule of law in an interdisciplinary context. ([BS-07-10-2022](#))
- Europees Parlement: Nederlandse toelagenaffaire schande voor de rechtsstaat ([Europa-nu](#))
- Three misconceptions about the EU rule of law crisis ([Verfassungsblog](#))
- How to Prevent Blockage of Judicial Appointments ([Verfassungsblog](#))
Deadlock is a familiar phenomenon when it comes to the election of constitutional court or other apex court members. Currently, several appointments for the Spanish Constitutional Tribunal, inter alia, are blocked by a deadlocked General Council of the Judiciary. In many jurisdictions, rules are in place which aim to prevent at least some of these adversities. There is, however, a problem with these solutions

Wiki

- [Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)
- [Rechterlijke onafhankelijkheid](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Independence of the justice system](#)

Recht op leven

EHRM – ARREST – 4 oktober 2022 – Mortier t. België – [persbericht](#) – [arrest](#) – [78017/17](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1004JUD007801717](#)

Euthanasie – Medische vertrouwelijkheid – Procedurele waarborgen – Duur van strafrechtelijk onderzoek

Samenvatting onder: [Euthanasie](#)

EHRM – ARREST – 11 oktober 2022 - Ashot Malkhasyan t. Armenië - [persbericht](#) – [arrest](#) – [35814/14](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1011JUD003581414](#)

Positieve verplichting van de staat – Ineffectief en langdurig strafrechtelijk onderzoek

Artikel 2 EVRM. De zoon van klager (A.) is op 22-jarige leeftijd, binnen enkele dagen na zijn dienstplicht in het leger, overleden. A. moest de dienstplicht vervullen ondanks dat hij aanzienlijke gezondheidsproblemen had. Na diverse onderzoeken werd hij geschikt geacht om de verplichte militaire dienst te vervullen. Hij heeft diverse malen gevraagd zijn zaak opnieuw te beoordelen

omdat hij naar eigen zeggen niet fit genoeg was (en onderbouwde dit met medische documenten).

Het EHRM oordeelt dat de autoriteiten zijn leven in gevaar hebben gebracht toen ze besloten hem op te roepen, onder meer omdat essentiële conclusies niet in het medisch rapport terecht zijn gekomen. Indien deze conclusies wel in het rapport hadden gestaan, zou A. niet goedgekeurd zijn voor de dienstplicht. Vervolgens hebben de autoriteiten nagelaten een effectief onderzoek naar de dood van A. uit te voeren ondanks verschillende verzoeken van klager daartoe. Het uiteindelijk gestarte strafrechtelijke onderzoek naar de dood van A. is vervolgens gestaakt omdat volgens het nationale recht het feit was verjaard. EHRM: schending van artikel 2 EVRM op het procedurele en materiële component (schending van het recht tot leven en schending omdat het onderzoek naar de dood van A. niet effectief is geweest).

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 18 augustus 2022 (ECER 6.10.2022) – [C-548/22](#) – [Presidenza del Consiglio dei Ministri e.a.](#)

Arbeidsovereenkomst bepaalde tijd – Verschillend behandeling honorair magistraat en beroepsrechter - Omzetting richtlijnen

Samenvatting onder: [Arbeid en sociale zekerheid](#)

NOOT – bij EHRM 4 september 2022, [P.H. t. Slowakije](#)

P.H. v Slovakia: When the concept of discrimination goes out the window at the Strasbourg Court*. ([strasbourgobservers](#))

EHRM – factsheets en guides

[🔗 Guide on article 2 ECHR on right to life](#)

Rijbewijs

HvJ – ARREST – 6 oktober 2022 – zaak C-266/21 – HV – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2022:754](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Rijbewijs - Verkeersovertreding in andere lidstaat - Wederzijdse erkenning vonnissen en proeftijdbeslissingen - Ontzegging rijbevoegdheid

Richtlijn 2006/126/EG. Kaderbesluit 2008/947/JBZ. Betrokkene, houder van een in Bulgarije afgegeven rijbewijs, is in Bulgarije veroordeeld voor het veroorzaken van een verkeersdelict. Hiervoor is hem een geldboete opgelegd en voor een periode van 6 maanden de bevoegdheid ontzegd om een motorvoertuig te besturen. Voor het Openbaar Ministerie bleek het onmogelijk om de sanctie van zes maanden ontzegging van de rijbevoegdheid ten uitvoer te leggen omdat de betrokkene permanent in Spanje verblijft en het in Bulgarije afgegeven rijbewijs heeft ingewisseld voor een Spaans rijbewijs. De Bulgaarse rechter heeft Spanje daarom verzocht om de straf ten uitvoer te leggen. Spanje heeft dit verzoek afgewezen, omdat de intrekking van het rijbewijs niet behoort tot de straffen die op grond van de wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen moeten worden erkend. De Bulgaarse rechter vraagt zich af hoe in deze situatie de straf van ontzegging van de rijbevoegdheid ten uitvoer moet worden gelegd. Volgens deze rechter valt de ontzegging van de rijbevoegdheid onder de werkingssfeer van kaderbesluit 2008/947.

Hof: Het bepaalde in artikel 11, lid 2, juncto lid 4, tweede alinea, van richtlijn 2006/126/EG moet aldus worden uitgelegd dat het de lidstaat van de gewone verblijfplaats van de houder van een door deze lidstaat afgegeven rijbewijs toestaat om een beslissing tot tijdelijke ontzegging van de bevoegdheid om een motorvoertuig te besturen, die door een andere lidstaat jegens die houder is genomen wegens een op diens grondgebied begane verkeersovertreding, niet te erkennen en

niet ten uitvoer te leggen op zijn grondgebied, ook wanneer dat rijbewijs is afgegeven na inwisseling van een rijbewijs dat eerder was afgegeven door de lidstaat waar deze verkeersovertreding is begaan.

- E EU-Hof oordeelt over de wederzijdse erkenning van een beslissing tot schorsing van de rijbevoegdheid ([ECER](#))

Staatssteun

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – gevoegde zaken C-164/21 en C-318/21 – BALTIJAS STARPTAUTISKĀ AKADEMIJA en STOCKHOLM SCHOOL OF ECONOMICS IN RIGA – Letland – ECLI:EU:C:2022:785 – conclusie – arrest

Staatssteun – Wetenschap – Onderwijs - begrip „organisatie voor onderzoek en kennisverspreiding

Verordening (EU) nr. 651/2014. Nederland en Letland hebben in deze zaak schriftelijke opmerkingen ingediend. Verzoekster is een in Letland geregistreerde geaccrediteerde instelling voor hoger onderwijs. Verzoekster heeft in het kader van een oproep van de Letse raad voor de wetenschap een projectvoorstel ingediend, dat is afgewezen. Verzoekster zou niet kunnen worden beschouwd als een wetenschappelijke instelling in de zin van de nationale regelgeving. De hoofdactiviteit van verzoekster zou het karakter van een commerciële activiteit hebben. Verzoekster heeft hierop beroep ingesteld.

De vraag rijst of het voor de toepassing van de Letse regelgeving, gelezen in samenhang met artikel 2, punt 83, van verordening nr. 651/2014, aanvaardbaar is dat het merendeel van de zelf gegenereerde financiering van een wetenschappelijke instelling – een entiteit die onderwijsdiensten aanbiedt – bestaat uit inkomsten uit economische activiteiten.

Kunnen particuliere hogeronderwijsinstellingen worden beschouwd als onderzoeks- en kennisverspreidingsorganisaties? Meer in het bijzonder wordt het Hof in beide zaken verzocht het begrip „organisatie voor onderzoek en kennisverspreiding” uit te leggen zoals uiteengezet in artikel 2, punt 83, van de algemene groepsvrijstellingsverordening.

Hof: Artikel 2, punt 83, van verordening (EU) nr. 651/2014 moet aldus worden uitgelegd dat een privaatrechtelijke entiteit die verschillende activiteiten verricht, waaronder onderzoek, maar waarvan het merendeel van de inkomsten wordt verkregen uit economische activiteiten, zoals het tegen betaling verrichten van onderwijsdiensten, kan worden beschouwd als een „organisatie voor onderzoek en kennisverspreiding” in de zin van die bepaling, mits, rekening houdend met alle relevante omstandigheden van het geval, kan worden vastgesteld dat haar hoofddoel bestaat in het onafhankelijk verrichten van fundamenteel onderzoek, industrieel onderzoek of experimentele ontwikkeling, eventueel aangevuld met activiteiten ter verspreiding van de resultaten van dat onderzoek door middel van onderwijs, publicaties of kennisoverdracht. In dit verband kan van een dergelijke entiteit niet worden verlangd dat zij een bepaald aandeel van haar inkomsten haalt uit niet-economische activiteiten op het gebied van onderzoek en kennisverspreiding.

Artikel 2, punt 83, van verordening nr. 651/2014 moet aldus worden uitgelegd dat een entiteit die inkomsten uit haar hoofdactiviteit niet hoeft te herinvesteren in diezelfde hoofdactiviteit om te kunnen worden aangemerkt als een „organisatie voor onderzoek en kennisverspreiding” in de zin van die bepaling.

Artikel 2, punt 83, van verordening nr. 651/2014 moet aldus worden uitgelegd dat de rechtsvorm van de leden en de aandeelhouders van een entiteit, alsook het eventuele winsttoegmerk van de door hen uitgeoefende activiteiten en nagestreefde doelstellingen, geen doorslaggevende criteria vormen voor de kwalificatie van die entiteit als „organisatie voor onderzoek en kennisverspreiding” in de zin van die bepaling.

GERECHT EU – ARREST – 19 oktober 2022 – zaak T-850/19 – Griekenland / Commissie – ECLI:EU:T:2022:638 – [arrest](#)

Steunregelingen in de vorm van rentesubsidies en staatsgaranties voor leningen die door Griekenland zijn toegepast teneinde de schade bosbranden te herstellen

Verordening (EU) 2015/1589. De Helleense Republiek verzoekt om nietigverklaring van besluit (EU) 2020/394 van de Commissie van 7 oktober 2019 betreffende steunmaatregel SA.39119 (2016/C) (ex 2015/NN) (ex 2014/CP) door de Helleense Republiek ten uitvoer gelegd in de vorm van rentesubsidies en garanties in verband met de branden van 2007 (het onderhavige besluit heeft alleen betrekking op de landbouwsector).

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

OVERIG

- Commissie keurt herziene kaderregeling betreffende staatssteun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie goed ([ECER](#))
- Europese Commissie geeft goedkeuring voor staatssteun aan een tweede waterstof-project van gemeenschappelijk Europees belang ([ECER](#))

Strafrecht

EHRM – ARREST – 18 oktober 2022 – Morck Jensen t. Denemarken - [persbericht](#) – [arrest](#) - 60785/19 - [ECLI:CE:ECHR:2022:1018JUD006078519](#)

Veroordeling voor betreden conflictgebied tijdens Syrische burgeroorlog – Geen schending van het vrije verkeer

Artikel 2 Protocol 4. Klager, een Deense onderdaan is uitgereisd naar een dorp in de buurt van el-Raqqa in Syrië. Hij wordt in Denemarken veroordeeld ter zake het overtreden van het in het uitvoeringsbesluit opgenomen verbod van toegang en verblijf in bepaalde conflictgebieden. Klager stelt zich op het standpunt dat hij niet de kant van een terroristische organisatie heeft gekozen maar juist actief wilde bijdragen aan de versterking van de democratie. Om die reden stond het hem vrij om daar heen te reizen. Het beperken van zijn toegang tot en het verblijf in het district al-Raqqa is niet in overeenstemming met de wet en bovendien niet noodzakelijk in een democratische samenleving, aldus klager.

EHRM: Het stond klager vrij om Denemarken te verlaten, maar niet om naar het district al-Raqqa in Syrië te reizen op basis van nationale wetgeving in combinatie met het uitvoeringsbesluit. Klager had toestemming kunnen vragen indien hij om legitieme redenen aldaar wilde verblijven. Denemarken heeft het toestemmingsvereiste ingevoerd met als doel te voorkomen dat personen, die banden hebben met Denemarken, zouden deelnemen aan het conflict. De nationale rechter heeft een belangenafweging gemaakt op basis van de wet en bovendien was de beperking in het belang van de Deense samenleving. Geen schending artikel 2 van Protocol 4 van het verdrag.

- 📄 [Fighting for a Cause \(Verfassungsblog\)](#)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Le jeu de l'Encrochat et de la souris ([libertés chéries](#))

Les juges ont omis de répondre au moyen soulevé par le requérant. Ce moyen portait sur l'absence d'un certificat technique attestant la sincérité d'éléments de preuve provenant de captations de données.

L'intérêt de la décision ne réside pas tant dans le moyen de cassation que dans le contexte dans lequel intervient l'arrêt. Le requérant, membre d'un réseau de trafic de stupéfiants, a trop fait confiance à la technologie. Avec ses complices, il a utilisé les téléphones cryptés EncroChat, réputés les plus fiables du monde. Mais ils ignoraient que la Gendarmerie française, en collaboration avec ses homologues néerlandais, était parvenue à pénétrer ce réseau.

OVERIG

- FIOD doorzoekt voor Europees Openbaar Ministerie. ([BS-14-10-2022](#))
- WODC: Wet moet duidelijker kader bieden voor verwerking persoonsgegevens tijdens strafrechtelijke onderzoeken. ([BS-27-10-2022](#))
- Fair Trials welcomes Italian Supreme Court ruling on Sky ECC evidence ([fair trials](#))

Cursus en opleiding

- HELP cursus: [International Cooperation in Criminal Matters](#)
- HELP cursus: [Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)
- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

Syriëganger

EHRM – ARREST – 18 oktober 2022 – Morck Jensen t. Denemarken - [persbericht](#) – [arrest](#) - [60785/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1018JUD006078519](#)

Veroordeling voor betreden conflictgebied tijdens Syrische burgeroorlog – Geen schending van het vrije verkeer

Samenvatting onder: [Strafrecht](#)

OVER - EHRM 14 september 2022, [H.F. t. Frankrijk](#)

- Kamerbrief - over EHRM uitspraak H F Frankrijk en het repatriëren van uitreizigers om straffeloosheid te voorkomen ([rijksoverheid.nl](#))
- Noot - Letting Human Rights Wait in Syrian Camps ([Verfassungsblog](#))
- Noot - HF and Others v France: Extraterritorial Jurisdiction without Duty to Repatriate IS-Children and their Mothers ([EJILtalk](#))

Terrorisme en witwassen

OVERIG

- Nieuwe wet opent deur naar ongekende massasurveillance door banken - Advies Wet plan van aanpak witwassen ([AP](#))
- Wet plan van aanpak witwassen ingediend bij Tweede Kamer. ([BS-21-10-2022](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Terrorism and the European Convention on Human Rights](#)
- [Guide to the case-law of the ECHR on terrorism](#)

Toegang tot documenten

GERECHT EU – ARREST – 12 oktober 2022 – zaak T-524/21 – Saure/Commissie – ECLI:EU:T:2022:632 – [arrest](#)

Correspondentie van de Commissie met AstraZeneca en de Duitse autoriteiten mbt de hoeveelheden van en levertijden voor COVID-19-vaccins

Verordening (EG) nr. 1049/2001. Besluit C(2022) 870 final. Verzoeker, een journalist die in dienst is van het Duitse dagblad Bild, vordert nietigverklaring van twee besluiten inzake de afwijzing van zijn verzoek om toegang tot bepaalde documenten en tot weigering van de toegang tot bepaalde documenten.

Gerecht: Op de vordering tot nietigverklaring van besluit C(2021) 5327 final van de Europese Commissie van 13 juli 2021 waarbij het confirmatieve verzoek om toegang tot bepaalde documenten is afgewezen, hoeft niet meer te worden beslist.

Besluit C(2022) 870 final van de Commissie van 7 februari 2022 wordt nietig verklaard voor zover daarbij aan Hans-Wilhelm Saure de toegang wordt geweigerd tot de volgende documenten:

- een bijlage bij de door AstraZeneca ingediende offerte (document nr. 1.2);
- een document van 12 juni 2020 dat met het oog op de onderhandelingen over en de sluiting van een financieringsovereenkomst was uitgewisseld tussen AstraZeneca en de regeringen van meerdere lidstaten (document nr. 2);
- een ontwerp-financieringsovereenkomst die op 24 juni 2020 door AstraZeneca is toegezonden aan de regeringen van meerdere lidstaten (document nr. 3);
- een document van 20 november 2020 betreffende de tweede termijnbetaling volgens de met AstraZeneca gesloten aankoopovereenkomst (document nr. 5);
- de presentaties die AstraZeneca had gebruikt tijdens de stuurgroepbijeenkomsten van 4 december 2020 en 22 januari, 1, 11, 19 en 23 februari alsook 11 maart 2021 (document nr. 6);
- een presentatie die AstraZeneca had gebruikt tijdens een bijeenkomst van 7 december 2020 (document nr. 7);
- een presentatie die AstraZeneca had gebruikt tijdens een bijeenkomst van 19 januari 2021 (document nr. 8);
- een document betreffende de leverdatums van de vaccins (document nr. 9) met vijf bijlagen (documenten nrs. 9.1-9.5);
- een presentatie die AstraZeneca had gebruikt tijdens een stuurgroepbijeenkomst van 25 januari 2021 (document nr. 10);
- een deel van de e-mails tussen de Commissie en AstraZeneca van 27 juli 2020 (document nr. 11).

Het beroep wordt verworpen voor het overige.

Vennootschappen

HvJ – ARREST – 18 oktober 2022 – zaak C-677/20 – IG Metall en ver.di – Duitsland – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2022:800 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Europese vennootschap – SE-richtlijn - Vakbondsvertegenwoordigers in de raad van commissarissen

Richtlijn 2001/86/EG (SE-richtlijn). De richtlijn is het resultaat van onderhandelingen die meer dan 30 jaar hebben geduurd; het eerste voorstel voor de oprichting van een Europese onderneming ('een SE') werd in 1970 door de Europese Commissie uitgevaardigd. Lange tijd stuitten de onderhandelingen op twee punten: de dualistische of monistische structuur van de onderneming en de betrokkenheid van de werknemers. Nadat het ontwerp in 1989 in twee voorstellen was gesplitst – een voor een verordening betreffende het statuut van een Europese vennootschap en de andere voor een richtlijn ter aanvulling van het statuut van een Europese vennootschap met betrekking tot de betrokkenheid van werknemers – werd uiteindelijk een compromis gevonden. Dit heeft ertoe geleid dat een SE kan worden opgericht door omzetting van een naamloze vennootschap naar het recht van een lidstaat, indien zij gedurende ten minste twee jaar een dochteronderneming heeft gehad die onder het recht van een andere lidstaat valt.. Deze nieuwe vierde optie voor de oprichting van een SE, naast een fusie, de oprichting van een SE-holding en de oprichting van een dochteronderneming SE, leidde tot de toevoeging van bepalingen aan de SE-richtlijn om ervoor te zorgen dat een dergelijke transformatie van een vennootschap niet wordt gebruikt om een nationaal mechanisme voor werknemersbetrokkenheid in het te transformeren bedrijf te omzeilen. Die bepalingen omvatten artikel 4, lid 4, van de SE-richtlijn, waarvan de uitlegging wordt gevraagd in het onderhavige verzoek om een prejudiciële beslissing.

Volgens de A-G mag de omzetting van een Duitse naamloze vennootschap in een Europese vennootschap geen invloed hebben op de speciale stemming voor de verkiezing van vakbondsvertegenwoordigers in de raad van commissarissen. Dit is een bepalend element van de regels voor werknemersmedezeggenschap in Duitsland en kan niet het onderwerp zijn van onderhandelingen in het kader van de omschakeling.

Het Hof oordeelt dat de omzetting van een vennootschap naar nationaal recht in een Europese vennootschap (SE) er niet toe mag leiden dat de inspraak van de vakbonden bij de samenstelling van de raad van toezicht wordt ingeperkt. Wanneer het nationale recht voor de om te zetten vennootschap voorziet in een afzonderlijke procedure voor de verkiezing van de werknemersvertegenwoordigers die door de vakbonden zijn voorgedragen, moet die verkiezingsregeling behouden blijven.

Hof: Artikel 4, lid 4, van richtlijn 2001/86/EG moet aldus worden uitgelegd dat de in deze bepaling bedoelde overeenkomst over de regelingen met betrekking tot de rol van de werknemers, die van toepassing is op een door omzetting opgerichte Europese vennootschap (SE), moet voorzien in een afzonderlijke procedure voor de verkiezing van een bepaald aantal door de vakbonden voorgedragen kandidaten tot werknemersvertegenwoordiger in de raad van toezicht van de SE, wanneer het toepasselijke nationale recht een dergelijke afzonderlijke verkiezing vereist met betrekking tot de samenstelling van de raad van toezicht van de in een SE om te zetten vennootschap. In het kader van die verkiezing moeten de gelijke behandeling van de werknemers van die SE en haar dochterondernemingen en vestigingen, alsmede de gelijke behandeling van de daarin vertegenwoordigde vakbonden worden gewaarborgd.

- B** EU-Hof: medezeggenschap van vakbondsvertegenwoordigers moet behouden blijven bij omzetting van vennootschap in Europese vennootschap ([ECER](#))

Europese Commissie

Mededeling van de commissie over de uitlegging van een aantal wettelijke bepalingen uit de op artikel 8 van de EU-taxonomieverordening gebaseerde gedelegeerde rapportagehandeling wat betreft de rapportage van in aanmerking komende economische activiteiten en activa 2022/C 385/01, [PB C 385 van 6.10.2022](#)

Verkiezingen en kiesrecht

HvJ – ARREST – 20 oktober 2022 – zaak C-306/21 – Koalitsia „Demokraticzna Bulgaria - Obedinenie“ – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2022:813](#) – geen conclusie – [arrest](#)

AVG – Verkiezingen – Verwerking persoonsgegevens

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

EHRM – factsheets en guides

[🔗](#) [Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#)

Vervoer en reizen

HvJ – ARREST – 13 oktober 2022 – zaak C-437/21 – Liberty Lines – Italië – [ECLI:EU:C:2022:794](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Aanbesteding zeevervoersdiensten – Gunning – Vrij verkeer van diensten – Mededinging

Samenvatting onder: [Aanbesteding](#)

HvJ – ARREST – 27 oktober 2022 – zaak C-721/20 – DB Station & Service – Duitsland – [ECLI:EU:C:2022:832](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Gebruiksrechten spoor – Toetsing artikel 102 VWEU – Verhouding civiele rechter en toezichthoudende instantie

Artikel 102 VWEU. Richtlijn 2001/14/EG. Verweerster (DB Station & Service AG) is een dochteronderneming van de Deutsche Bahn AG en een spoorweginfrastructuuronderneming in de zin van §2(1) van de algemene spoorwegwet (AEG). Zij onderhoudt ongeveer 5.400 stations in Duitsland. Verzoekster exploiteert een spoorwegvervoers-onderneming en gebruikt verweersters stations voor het reizigersvervoer per spoor. Partijen twisten over de hoogte van de gebruiksrechten die daarvoor moeten worden betaald. Verweerster sluit raamovereenkomsten met de spoorwegvervoersondernemingen over het gebruik van stations. Vraag is o.a. of het verenigbaar is met de richtlijn dat de nationale civiele rechter per geval en los van het toezicht dat door de toezichthoudende instantie wordt uitgeoefend, de hoogte van de gevorderde gebruiksrechten toetst volgens de maatstaven van artikel 102 VWEU en/of het nationale kartelrecht?

Hof: Artikel 30 van richtlijn 2001/14/EG moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet ertegen verzet dat nationale rechterlijke instanties artikel 102 VWEU gelijktijdig met het nationale mededingingsrecht toepassen om kennis te nemen van een vordering tot terugbetaling van infrastructuurgebruiksrechten, op voorwaarde evenwel dat de bevoegde toezichthoudende instantie vooraf uitspraak heeft gedaan over de rechtmatigheid van de betrokken rechten. In dit kader rust er een plicht tot loyale samenwerking op deze rechterlijke instanties, die rekening dienen te houden met de door de toezichthoudende instantie vastgestelde besluiten als beoordelingselement en hun eigen beslissingen moeten motiveren in het licht van alle dossierstukken die hun zijn overgelegd.

HvJ – ARREST – 27 oktober 2022 – gevoegde zaken C-68/21 en C-84/21 – Iveco Orecchia – Italië – ECLI:EU:C:2022:835 – conclusie – arrest

Aanbesteding voor de levering van reserveonderdelen voor autobussen – Niet originele, maar equivalente onderdelen - EG typegoedkeuring

Richtlijn 2007/46/EG. Richtlijn 2014/25/EU. Twee overheidsondernemingen die in hun respectieve gemeenten (Mantua en Brescia) verantwoordelijk zijn voor het stedelijk en interstedelijk vervoer van personen hebben een openbare aanbesteding uitgeschreven voor de levering van reserveonderdelen voor autobussen. De reserveonderdelen konden zowel originele Iveco-onderdelen zijn, dat wil zeggen onderdelen voor voertuigen van datzelfde merk, als daaraan gelijkwaardige onderdelen.

Na de gunning van de opdrachten voor leveringen heeft een niet-geselecteerde inschrijver twee beroepen ingesteld waarin de vraag aan de orde is of de „gelijkwaardige reserveonderdelen” moesten beschikken over een EG-typegoedkeuring overeenkomstig richtlijn 2007/46/EG. De verwijzende rechter (Consiglio di Stato) wil weten of de goedkeuring noodzakelijk is voor de levering van gelijkwaardige reserveonderdelen dan wel of de overlegging – samen met de inschrijving – van een verklaring van gelijkwaardigheid aan het goedgekeurde origineel volstaat.

Hof: Artikel 10, lid 2, artikel 19, lid 1, en artikel 28, lid 1, van richtlijn 2007/46/EG moeten aldus worden uitgelegd dat zij eraan in de weg staan dat een aanbestedende dienst, in het kader van een aanbesteding voor de levering van reserveonderdelen voor autobussen die voor openbare dienstverlening bestemd zijn, een inschrijving kan aanvaarden waarin onderdelen worden voorgesteld die behoren tot een type onderdeel als bedoeld in de in bijlage IV bij richtlijn 2007/46 genoemde regelgevingen, wanneer die inschrijving niet vergezeld gaat van een certificaat waaruit blijkt dat dit type onderdeel is goedgekeurd en geen informatie verstrekt over het feitelijke bestaan van een dergelijke goedkeuring, voor zover die regelgevingen in een dergelijke goedkeuring voorzien.

De artikelen 60 en 62 van richtlijn 2014/25/EU moeten aldus worden uitgelegd dat zij, gelet op de definitie van het begrip „fabrikant” in artikel 3, punt 27, van richtlijn 2007/46, eraan in de weg staan dat een aanbestedende dienst, in het kader van een aanbesteding voor de levering van reserveonderdelen voor autobussen die voor openbare dienstverlening bestemd zijn, een van de inschrijver afkomstige verklaring van gelijkwaardigheid kan aanvaarden als bewijs van de gelijkwaardigheid van onderdelen die vallen onder de in bijlage IV bij richtlijn 2007/46 genoemde regelgevingen en door de inschrijver zijn voorgesteld, wanneer de inschrijver niet als de fabrikant van die onderdelen kan worden beschouwd.

HvJ – ARREST – 27 oktober 2022 – zaak C-390/21 – ADPA en Gesamtverband Autoteile-Handel – Duitsland – ECLI:EU:C:2022:837 – geen conclusie – arrest

Typegoedkeuringen - Toegang tot reparatie- en onderhoudsinformatie – Prijsformule - Mededinging - Oneerlijke handelspraktijken

Verordening (EU) 2018/858. Verordening (EG) nr. 715/2007. Verordening (EG) nr. 692/2008. Verzoeksters zijn Belgische en Duitse brancheorganisaties van respectievelijk onafhankelijke uitgevers van technische informatie en groothandelsbedrijven in reserveonderdelen. Verweersters zijn onderdeel van automobielconcern Groupe PSA en houden beide typegoedkeuringen voor voertuigen van het merk Peugeot. Verweersters verlenen toegang tot reparatie- en onderhoudsinformatie die betrekking heeft op hun voertuigen met typegoedkeuring via een gemeenschappelijke databank welke kan worden geraadpleegd middels een webportaal. Het gebruik van de databank wordt aan onafhankelijke marktdeelnemers aangeboden tegen een uniforme vaste vergoeding op basis van getrapte bedragen die zijn gebaseerd op de duur van de toegang. Hierbij betalen onafhankelijke marktdeelnemers onder gelijke omstandigheden dezelfde vergoeding. Voor onafhankelijke uitgevers van technische informatie gelden aparte voorwaarden en wordt de hoogte van de vergoeding voor iedere uitgever van technische informatie afzonderlijk vastgesteld.

Verzoeksters komen op tegen de gevraagde vergoeding en stellen in dat kader dat de handelswijze van verweersters artikel 63, lid 1, van verordening 2018/858 schendt. Daardoor zou er sprake zijn van schending van de nationale mededingingsregels en het nationale recht inzake eerlijke handelspraktijken.

Volgens de verwijzende rechter moet er, om op het beroep te kunnen beslissen, duidelijkheid worden verschaft over de werkingssfeer van verordening 2018/858 ten aanzien van oude voertuigen. Duidelijk moet daarmee worden of deze onder artikel 61 e.v. van verordening 2018/858 vallen, of onder artikel 6 e.v. van verordening 715/2007.

Hof: De artikelen 61 en 63 van verordening (EU) 2018/858, gelezen in samenhang met artikel 86, lid 1, punt 4, en lid 2, en afdeling 1 van bijlage XI bij die verordening, moeten aldus worden uitgelegd dat zij van toepassing zijn op voertuigmodellen waarvoor goedkeuring is verleend op grond van verordening (EG) nr. 715/2007.

Artikel 61, lid 1, van verordening 2018/858 moet aldus worden uitgelegd dat de bij deze bepaling aan voertuigfabrikanten opgelegde verplichting om onbeperkte, gestandaardiseerde en niet-discriminerende toegang te verlenen tot de in artikel 3, punt 48, van die verordening gedefinieerde reparatie- en onderhoudsinformatie van motorvoertuigen de verplichting omvat om uitgevers van technische informatie toe te staan deze informatie te verwerken en te exploiteren voor hun activiteiten in de aftermarkettoeleveringsketen, zonder hen daarbij te onderwerpen aan andere dan de in voormelde verordening vastgestelde voorwaarden.

Artikel 63 van verordening 2018/858, gelezen in het licht van overweging 52 van deze verordening en het gelijkheidsbeginsel, moet aldus worden uitgelegd dat het in dat artikel gebezigde begrip „evenredige en redelijke vergoeding” voertuigfabrikanten verplicht om rekening te houden met de commerciële activiteiten in het kader waarvan de verschillende onafhankelijke marktdeelnemers de reparatie- en onderhoudsinformatie van voertuigen gebruiken, en hun toestaat om kosten in rekening te brengen die verder gaan dan enkel de kosten die zij moeten maken om die marktdeelnemers toegang te verlenen tot die informatie, waartoe zij krachtens die verordening verplicht zijn, mits deze vergoedingen niet ontmoedigend werken.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 1 september 2022 (18.10.22) - [C-582/22](#) - [Die Länderbahn e.a.](#)*

Eén Europese spoorwegruimte – Oude gebruiksrechten

Richtlijn 2012/34/EU. Verzoeksters zijn spoorwegondernemingen (EVU's) die in verscheidene regio's van het federale grondgebied en voor een deel in het naburige buitenland diensten aanbieden op het gebied van personenvervoer per spoor over korte afstanden (SPNV). Daartoe gebruiken zij het net van de belanghebbende partij, DB Netz AG. De belanghebbende partij behoort tot het federale overheidsconcern Deutsche Bahn AG en exploiteert het grootste spoorwegennet in Duitsland. Voor het gebruik van haar net heft zij rechten, die jegens verzoeksters van toepassing zijn op grond van afzonderlijk gesloten kaderovereenkomsten. Verweerster is de hoogste Duitse toezichthoudende instantie. Verzoeksters vorderen in het kader van een beroepsprocedure dat verweerster de rechtmatigheid van oude gebruiksrechten die door de belanghebbende partij zijn geheven, achteraf toetst.

De vraag is o.a. of het mogelijk is om oude rechten die werden geheven voor het gebruik van het spoorwegnet van de belanghebbende partij, achteraf te toetsen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 2 augustus 2022 (ECER 18.10.22) - [C-584/22](#) - [Kiwi Tours](#)

Pakketreis – Annulering vanwege Covid-19 – Inreisverbod afgekondigd na annulering, voor aanvang van de reis - Buitengewone omstandigheden

Richtlijn (EU) 2015/2302. Verzoeker heeft een reis naar Japan geboekt voor de periode van 3 tot en met 12 april 2020 voor een bedrag van 6 148 EUR. In januari heeft hij een aanbetaling van 1 230 EUR gedaan. Op 1 maart 2020 heeft verzoeker de reisovereenkomst beëindigd wegens het gezondheidsrisico dat uitging van het coronavirus. Verweerster heeft verzoeker vervolgens een factuur voor de annulering toegezonden voor 307 EUR, die verzoeker heeft betaald. Op 26 maart heeft Japan een inreisverbod afgekondigd. Verzoeker heeft de terugbetaling van de betaalde bedragen gevorderd.

De vraag is o.a. het voor de beoordeling van de gegrondheid van de beëindiging alleen de onvermijdbare en buitengewone omstandigheden relevant zijn die zich op het tijdstip van beëindiging reeds hebben voorgedaan, dan wel dat ook rekening gehouden moet worden met onvermijdbare en buitengewone omstandigheden die zich daadwerkelijk voordoen na de beëindiging, maar nog vóór het geplande begin van de reis.

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – Hoge Raad – 14 oktober 2022 – [na prejudiciële verwijzing](#) - na [HvJ C-815/18](#) - [ECLI:NL:HR:2022:1430](#)

Arbeidsovereenkomst bij internationaal wegvervoer – Detacheringsrichtlijn - Vrij verkeer van diensten – Begrip ‘ter beschikking gestelde werknemer’ – Cabotagevervoer – Algemeen verbindend verklaarde cao’s

Samenvatting onder: [arbeid en SZ](#)

REGELGEVING

Richtlijn (EU) 2022/1999 van het Europees Parlement en de Raad van 19 oktober 2022 betreffende uniforme procedures voor de controle op het vervoer van gevaarlijke goederen over de weg (codificatie), [PB L 274 van 24.10.2022](#)

OVERIG

Europese Commissie botst met Nederland over toekomst spoornet ([Europa-nu](#))

De Europese Commissie beschuldigt Nederland van het schenden van Europese regels. Het kabinet wil het gebruik van het Nederlandse spoor niet openbaar aanbesteden, maar vanaf 2025 wederom onderhands gunnen aan de Nederlandse Spoorwegen (NS). De Commissie stelt dat dit niet zomaar mag.

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

EHRM – ARREST – 6 oktober 2022 - Khural en Zeynaleov t. Azerbeidzjan – [persbericht](#) – [arrest](#) - [55069/11](#) - [ECLI:CE:ECHR:2022:1006JUD005506911](#)

Persvrijheid – Journalistieke ethiek - Smaad

Artikel 10 EVRM. De zaak heeft betrekking op de aansprakelijkheid van de krant Khural voor het publiceren van lasterlijke uitspraken over een bekende hoge regeringsfunctionaris.

Het Hof merkt in het bijzonder op dat, hoewel de krant een openbare "waakhond" -functie heeft, het ook de plicht heeft om te goeder trouw te handelen om nauwkeurige en betrouwbare

informatie te verstrekken in overeenstemming met de ethiek van de journalistiek. Het Hof oordeelt dat de krant heeft gefaald in zijn "taken en verantwoordelijkheden" op grond van artikel 10 van het Verdrag.

EHRM – ARREST – 13 oktober 2022 – Bouton t. Frankrijk – [persbericht](#) – [arrest](#) – [22636/19](#) – [ECLI:CE:ECHR:2022:1013JUD002263619](#)

Topless protest in een kerk - Voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd aan Femen-activiste - Schending artikel 10 EVRM

Artikel 10 EVRM. Klaagster is een Franse staatsburger. Zij was lid van de Femen-beweging, een internationale vrouwenrechtenorganisatie. In december 2013 protesteerde zij in de kerk van La Madeleine in Parijs door voor het altaar te gaan staan met ontblote borsten, leuzen geschreven op haar lichaam en door te doen alsof zij een abortus uitvoerde. Het protest was kort en zij verliet op verzoek van de koordirigent de kerk. De pastoor diende een strafrechtelijke klacht in en klaagster werd veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf en een geldboete wegens seksuele blootstelling. Klaagster klaagt op grond van artikel 10 EVRM (vrijheid van meningsuiting) over haar strafrechtelijke veroordelingen voor seksuele handelingen gepleegd in de kerk. Daarnaast is haar klacht op grond van artikel 7 EVRM (geen straf zonder wet) gericht op de vaagheid en brede interpretatie van het delict "seksuele blootstelling".

Het Hof is van oordeel dat het handelen van klaagster, gezien het karakter daarvan, als protest moet worden beschouwd. Daarmee valt het handelen van klaagster binnen de reikwijdte van artikel 10 EVRM. Het doel van haar handelen was om op een symbolische plaats een boodschap over te brengen over de positie van de katholieke kerk en het recht van een vrouw op vrije beschikking over haar lichaam, waaronder het recht op abortus. Alleen in uitzonderlijke gevallen is het opleggen van een gevangenisstraf voor een op het gebied van politieke meningsuiting gepleegd strafbaar feit toelaatbaar. In de onderhavige zaak hebben de nationale rechters zich in hun onderzoek enkel beperkt tot het onderzoeken van het feit dat klaagster haar borsten heeft ontbloot op een plaats van aanbidding. Zij hebben geen rekening gehouden met de onderliggende boodschap of de uitleg van de Femen-activisten over de betekenis van hun topless protesten. De door de nationale rechters aangevoerde gronden zijn daarmee naar het oordeel van het Hof onvoldoende om de door hen aan klaagster opgelegde straf te beoordelen als evenredig aan de nagestreefde legitieme doelen. De inmenging in de vrijheid van meningsuiting, bestaande uit de aan klaagster opgelegde voorwaardelijke gevangenisstraf, is aldus niet noodzakelijk in een democratische samenleving. Artikel 10 van het EVRM is geschonden. Het Hof acht het niet noodzakelijk om afzonderlijk uitspraak te doen over de klacht gedaan op grond van artikel 7 EVRM.

- [E](#) Topless protests in church and Article 10: Bouton ([law&religion](#))
- [E](#) Femen : L'expression par l'exhibition ([libertés chéries](#))
- [E](#) Sex, God, and Blasphemy ([verfassungsblog](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Secret des sources : le journaliste, tiers à la procédure ([libertés chéries](#))

NOOT – bij EHRM 15 september 2022, [Rabczewska t. Polen](#)

Rabczewska v. Poland and blasphemy before the ECtHR: A neverending story of inconsistency. ([strasbourgobservers](#))

REGELGEVING

The democratic fightback has begun: The European Commission's new European Media Freedom Act – Damian Tambini ([Informms](#))

Cursus en opleiding

- HELP cursus: [Freedom of Expression](#)
- HELP cursus: [Hate Crime and Hate Speech](#)
- HELP cursus: [Protection and Safety of Journalists](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)

Vrijheid van vereniging

EHRM – ARREST – 6 oktober 2022 - Mustafa Hajili e.a. t. Azerbeidzjan - persbericht – arrest – 69483/13 - 76319/13 - 30456/14 - ECLI:CE:ECHR:2022:1006JUD006948313

Schending van het Verdrag door weigering van Azerbeidzjaanse autoriteiten demonstraties van politieke groeperingen toe te staan

Artikel 11 EHRM. De zaak betreft de weigering van de autoriteiten om toestemming te geven voor drie openbare demonstraties. Verzoekers hadden de demonstraties in 2012 gepland om te protesteren tegen en eisen te stellen aan verschillende politieke zaken.

Het hof overweegt dat de beperking van het recht van vergadering onvoldoende gerechtvaardigd was en dat sprake was van willekeur. De autoriteiten hadden de demonstraties ofwel geheel verboden of stelde voor naar een buitenwijk te verplaatsen, waardoor de demonstratie bijna een privé-setting zou plaatsvinden, hetgeen niet tegemoet kwam aan het doel van de demonstratie in het openbaar ongenoegen te uiten over de politiek en in dat verband eisen te stellen.

Het hof oordeelde unaniem dat er sprake is geweest van een schending van artikel 11 EVRM.

EHRM – factsheets en guides

- 🔗 [Guide on the case-law of the ECHR on mass protests](#)
- 🔗 [Guide on article 11 ECHR - freedom of assembly and association](#)

Deel II – Algemeen

- Europese Commissie brengt mededeling uit over de handhaving van het EU-recht. ([BS-25-10-2022](#)) COM (2022) 518)

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

- [New! Human Rights in the Armed Forces](#)
- [NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
- [NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
- [Access to Justice for Women](#)
- [Alternative Measures to Detention](#)
- [Alternatives to Immigration Detention](#)
- [Asylum and Human Rights](#)
- [Children's Rights - Key Challenges](#)
- [Child-friendly Justice](#)
- [Combating Trafficking in Human Beings](#)
- [Data Protection and Privacy Rights](#)
- [Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
- [Family Law and Human Rights](#)
- [Freedom of Expression](#)
- [Hate Crime and Hate Speech](#)
- [Internal Displacement](#)
- [International Cooperation in Criminal Matters](#)
- [Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
- [Introduction to the European Social Charter](#)
- [Judicial reasoning and human rights](#)
- [Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
- [Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
- [Property Rights](#)
- [Protection and Safety of Journalists](#)
- [Refugee and Migrant Children](#)
- [Rights of Persons with Disabilities](#)
- [Right to Liberty and Security](#)
- [Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
- [Right to Respect for Private and Family Life](#)
- [The Environment and Human Rights](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)

[Introduction to the European Convention on Human Rights](#)", a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

Datum	Onderwerp	Titel
e-learning	Grondrechten	De horizontale directe werking (HDW) van EU Grondrechten; De toepassing van grondrechten tussen private partijen, een dagdeel
e-learning	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
e-learning	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
e-learning	IE	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
e-learning	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
webcollege	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
webcollege	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
webcollege	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)
webcollege	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM
webcollege	ASIEL & MIGRATIE	Associatierecht EEG-Turkije, Stichting migratierecht
webcollege	STRAFRECHT	Webinar: EHRM Keskin & rechterlijke beoordeling van getuigenverzoeken
10 nov 2022	EU recht	ECER seminar, Rechtsbescherming in de EU en toegang tot de rechter, 15:00 – 17:30 in Den Haag Dineke de Groot – rechterlijk perspectief Sybe de Vries – academisch perspectief Lisa-Marie Komp – perspectief vanuit particulieren René Barents – afscheidsbespiegelingen

Datum	Onderwerp	Titel
15 nov 2022	Asiel en migratie	<u>Actualiteiten gezinsmigratie: het Chavez verblijfsrecht en ander Unieburgeronderwerpen</u> , Stichting migratierecht, van 13.00 tot 16.30 uur Docenten: mr. L. (Lisardo) Fernandez Ferreiro, mr. J. (Jorg) Werner
24-25 nov 2022	IE	<u>Annual Conference on European Copyright Law 2022</u> , ERA, Trier
1 dec 2022	IPR	EAPIL Seminar on the Rome II Regulation on December 2 , online, 16.00 uur
7-9 dec 2022	Artificial intelligence	<u>The European Approach Towards Artificial Intelligence</u> , ERA (online)
8 dec 2022	strafrecht	ECER seminar: Europees Openbaar Ministerie (EOM) , 13.30 – 16.30 uur in Den Haag
16 feb 2023 13 april 2023 22 juni 2023 28 sep 2023 30 nov 2023	Strafrecht	Webinar Actualiteiten Europees Strafrecht , Maastricht University, 13:00 - 14:00, waarna gelegenheid tot het stellen van vragen Docent: Prof. André Klip
9-10 juni 2023	IPR	<u>Conference on “The HCCH 2019 Judgments Convention: Cornerstones, Prospects, Outlook” – Rescheduled to 9 and 10 June 2023</u> Bonn, Duitsland

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\)](#)
- [Brussels law societies](#)
- [Information note ECHR](#)
- [Maandelijks Bulletin HvJ](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht , o.a. over cybercrime, (Bijzonder Strafrecht)

Vreemdelingenrecht

- EASO (European asylum support office)
- Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen:
CJEU Overview of judgments and pending cases
NEMIS: newsletter on European migration issues
NEAIS: newsletter on European asylum issues
NEFIS: newsletter on European free movement issues

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- EUAA (asiel en migratie)
- Dicta (asiel en migratie)
- European database of asylum law (asiel en migratie)
- Statelessness Case Law Database (sinds juli 2021)
- EDAL – European database of asylum law)
- Refworld UNHCR
- FRA (Handvest EU) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU
- EFRIS
- HUDOC (EHRM)
 - HUDOC - Part I - Simple search - EN (ECHR-CEDH) - YouTube
- HUDOC User Manual

NL zaken bij het HvJEU

Datum	Zaak-nr.	Naam	NL Prejudiciële verwijzing	Conclusie HvJ	Arrest HvJ	Einduitspraak	Onderwerp
13-10	C-713/20	Raad van bestuur van de SVB	ECLI:NL:CRVB:2020:3216		ECLI:EU:C:2022:782		SZ
14-10	C-815/18	FNV	ECLI:NL:HR:2018:2322			ECLI:NL:HR:2022:1430	
20-10	C-66/21	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	ECLI:NL:RBDHA:2021:727		ECLI:EU:C:2022:809		
27-10	C-492/22 PPU	Openbaar Ministerie	ECLI:NL:RBA MS:2022:4252	ECLI:EU:C:2022:845			EAB

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlands zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp
6-10-22	Rechtbank Gelderland	ECLI:NL:RBGEL:2022:5654 ECLI:NL:RBGEL:2022:5653 ECLI:NL:RBGEL:2022:5656 ECLI:NL:RBGEL:2022:5652	Omzetbelasting – Pensioenfonds - Gemeenschappelijk beleggingsfonds – Beleggingsrisico?
26-10-22	Rechtbank Gelderland	ECLI:NL:RBGEL:2022:6042	Omzetbelasting – Verdragingsrente

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	Naam	nummer	Onderwerp
4.10.2022	arrest	De Legë	58342/15	Nemo tenetur-beginsel – Fiscale informatie – Fraude - Navordering – Verzoek om documenten mbt buitenlandse bankrekeningen
4.10.2022	Gecommuniceerde zaak	Messaoudi	31212/20	Voorlopige hechtenis – Afwijzing verzoeken tot schorsing – Motivering - Reclasseringsadvies
4.10.2022	Gecommuniceerde zaak	Kaya	36141/21	Voorlopige hechtenis – Afwijzing verzoeken tot schorsing – Motivering – Reclasseringsrapport
27.9.2022	Gecommuniceerde zaak	Dusabe	36010/21	Intrekking Nederlandse nationaliteit – Betrokkenheid bij genocide in Rwanda?
19.9.2022	Gecommuniceerde zaak	Hu	22069/19	Eerlijk proces - Horen van getuige - Keskin
19.9.2022	Gecommuniceerde zaak	Tong	20209/19	Eerlijk proces - Horen van getuige - Keskin

Verzoeken Protocol no. 16 EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van de rechtbank. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', *Human Rights Law Review*, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	Advisory opinion
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	Artikel 1, Eerste Protocol EVRM	<u>ADVISORY OPINION</u> 13.7.22 <u>Persbericht 2.6.21</u> Zaak wordt behandeld P16-2021-002
11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	Artikelen 3 en 7 EVRM	<u>ADVISORY OPINION</u> 26.4.2022 <u>Persbericht 12.5.21:</u> zaak wordt behandeld P16-2021-001
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	Artikelen 2, 3 en 6 EVRM.	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021 <u>persbericht</u> (4.12.2020)
5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlements lid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	<u>ADVISORY OPINION</u> 8.4.2022 <u>persbericht</u> <u>Persbericht:</u> zaak wordt behandeld 28.1.21 <u>persbericht</u> (11.12.2020)
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	29.5.2020 <u>Advisory opinion</u> <u>persbericht</u>
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	10.4.2019 <u>Advisory opinion</u> <u>Persbericht</u> 26.6.2014 Menneson t. Frankrijk